

Keskkonnaministerium

KESKKONNAMÕJU HINDAMINE

Juhised menetluse läbiviimiseks tegevusloa tasandil

Tallinn 2007

KESKKONNAMÕJU HINDAMINE

Juhised menetluse läbiviimiseks tegevusloa tasandil

Kaja Peterson

Soovitatav viide:

Peterson, K. Keskkonnamõju hindamine. Juhised menetluse läbiviimiseks tegevusloa tasandil. Keskkonnaministeerium, 2007, 133 lk.

Keeletoimetajad Mailis Moora ja Piret Kuldna
Küljendus Katrin Leismann
Illustratsioonide autor Urmas Nemvalts

© K. Peterson, autoriõigused

© Keskkonnaministeerium, varalised õigused

ISBN 978-9985-9815-0-4

Käesoleva juhendi väljaandmist toetasid Keskkonnaministeerium ja
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

Sisukord

1	Saateks	9
2	Keskkonnamõju hindamise õiguslik alus	10
3	Keskkonnamõju hindamise menetluse eesmärk ja objekt.....	12
4	Kavandatav tegevus	14
4.1	Kavandatava tegevuse nimetus	14
4.2	Kavandatav tegevus: põhitegevus ja kaasuvad tegevused.....	15
4.3	Kavandatava tegevuse elluviimise etapid	16
4.4	Kavandatava tegevuse “jupitamine”	17
5	Tegevusluba.....	19
6	Keskkonnamõju hindamise tasemed ja omavahelised seosed	21
7	Keskkonnamõju hindamise etapid ning nende seosed mõju hindamisega Natura-alale ja piiriülese keskkonnamõju hindamisega	24
8	KMH osapooled	30
8.1	Arendaja	30
8.1.1	Arendaja ülesanded	30
8.2	KMH ekspert	30
8.2.1	Eksperdi litsents	30
8.2.2	Eksperdi ülesanded	32
8.2.3	Eksperdi vastutus	32
8.2.4	Eksperdi valimine	32
8.3	Otsustaja.....	33
8.3.1	Otsustaja ülesanded	33
8.4	Keskkonnamõju hindamise järelevalvaja	33
8.4.1	KMH järelevalvaja ülesanded	33
8.5	Menetlusosalised ja huvitatud isikud	34
8.6	Tähtajad keskkonnamõju hindamise menetluses	38
9	Keskkonnamõju hindamise üldskeem.....	39
10	Etapp I – eelhindamine	41
10.1	Eelhindamise eesmärk.....	41
10.2	Olulise keskkonnamõju väljaselgitamine – kas on vaja algatada keskkonnamõju hindamist?	41
10.3	Kavandatava tegevuse ja teiste tegevuste koosmõju arvestamine	43
10.4	Mõjuala ja selle määratlemine	43

10.5	Menetlusosaliste rollid eelhindamisel	44
10.6	Mõju Natura-alale eelhindamine	45
10.7	Piiriülese keskkonnamõju eelhindamine	47
10.8	Eelhindamise tulemused. Otsuse vormistamine	51
10.9	Eelhindamise tulemustest teatamine ehk KMH algatamisest või algatamata jätmisest teatamine	54
11	Etapp II – keskkonnamõju hindamine (kitsamas mõttes)	56
11.1	Keskkonnamõju hindamise programm	56
11.1.1	KMH programmi sisu	57
11.2	KMH programmi eelnõu avalik väljapanek	59
11.3	KMH programmi eelnõu avalik arutelu	61
11.3.1	Avaliku arutelu eesmärk	61
11.3.2	Avaliku arutelu ettevalmistamine	61
11.3.3	Avaliku arutelu läbiviimine	62
11.4	KMH programmi eelnõu heakskiitmine/mitteheakskiitmine	63
11.4.1	KMH programmi heakskiitmisest teatamine	64
11.5	Keskkonnamõju hindamise aruanne	65
11.5.1	Kavandatava tegevuse eesmärk ja vajadus	66
11.5.2	Kavandatav tegevus ja selle reaalsed alternatiivsed võimalused	66
11.5.3	Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ja selle piirkonna keskkonnaseisundi kirjeldus	69
11.5.4	Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele nagu vee, pinnase või õhu saastatus, jäätmete, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirus või lõhn	69
11.5.5	Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju prognoosimeetodi kirjeldus	70
11.5.6	Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevale keskkonnamõjule, sh kaudsele mõjule ning teiste tegevustega koosmõjule, keskkonnaseisundile, sealhulgas inimese tervisele, healole ja varale, taimedele, loomadele, pinnasele, maastikule, vee ja õhukvaliteedile, kliimale, kaitstavatele loodusobjektidele või kultuuripärandile	70
11.5.7	Hinnang keskkonnamõju eeldatavale toimele, kaasneva negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmete kirjeldus ning hinnang nende eeldatavale efektiivsusele	71
11.5.8	Hinnang loodusvara kasutamise otstarbekusele ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste vastavusele säätva arengu põhimõtetele	73
11.5.9	Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate reaalsete alternatiivsete võimalustega ning paremusjärjestus, mis arvestab keskkonnamõju ja saadavaid hüvesid	73
11.5.10	Mõju Natura-alale hindamise erinevate etappide tulemused	73
11.5.11	Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral konsultatsioonide tulemuste kohta	76
11.5.12	Vajadusel ülevaade raskustest, mis ilmnesid keskkonnamõju hindamisel ja aruande koostamisel	76

11.5.13	Ülevaade KMH aruande kohta esitatud ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest ning vastustest neile	76
11.5.14	Koopiad laekunud ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest	76
11.5.15	Ülevaade avalikust arutelust	76
11.5.16	Koopia avaliku arutelu protokollist	76
11.5.17	Kavandatava tegevuse ning selle alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart	77
11.5.18	Kokkuvõtte eespool toodud peatükkides esitatud teabest	77
11.5.19	Vajadusel muud lisad, mis on abiks teksti mõistmisel	77
11.6	Keskkonnamõju hindamise aruande kvaliteedinõuded	77
11.7	KMH aruande heakskiitmine/mitteheakskiitmine	79
11.7.1	Keskkonnanõuete määramine ja tegevusloa väljaandmine	80
11.8	Erisused keskkonnamõju hindamisel.....	80
11.8.1	Turba kaevandamisega seotud keskkonnamõju hindamine	80
11.8.2	Prügila sulgemise keskkonnamõju hindamine	81
11.8.3	Maavaravaru kaevandamise lõpetamise keskkonnamõju hindamine	81
12	Seirekava elluviimine	82
13	Keskkonnamõju hindamise järelhindamine	83
14	Vaidluste lahendamine	84
15	Lisad	85
15.1	Mõisted ja lühendid	85
15.2	Euroopa Komisjoni juhend: KMH eelhindamise kontroll-leht	89
15.3	Euroopa Komisjoni juhend: kontroll-leht KMH ulatuse määramiseks (KMH programmi koostamiseks)	92
15.4	Euroopa Komisjoni juhend: kontroll-leht KMH aruande koostamiseks ja kvaliteedi hindamiseks	99
15.5	Keskkonnamõju hindamise menetluse nõuetele vastavuse kontroll-leht	114
15.6	Keskkonnamõju hindamise aruande kvaliteedi hindamise kontroll-leht	122
15.7	Kasulikud aadressid	131
16	Viidatud allikad	132

Näidete sisukord

Näide 1.	Kavandatava tegevuse (põhitegevuse ja kaasuvate tegevuste) kirjeldamine tuulepargi rajamise näitel	15
Näide 2.	Golfiväljaku rajamisega seotud tööde etapid ja ajakava	17
Näide 3.	Lubjakivikarjääri laiendamisega seotud tööde etapid ja ajakava	17
Näide 4.	Tee-ehitusega seotud tööde etapid ja ajakava	17
Näide 5.	Kriteeriumid menetlusosaliste määratlemiseks	35
Näide 6.	Menetlusosaliste grupid tuulepargi rajamise näitel	36
Näide 7.	Tuulepargi mõjuala	43
Näide 8.	Hüdroelektrijaama mõjuala	44
Näide 9.	Menetlusosaliste rollid ja tähtajad eelhindamisel	45
Näide 10.	KMH algatamise otsuse põhjenduste variandid	51
Näide 11.	KMH mittealgatamise otsuse põhjenduste variandid	52
Näide 12.	KMH algatamise põhjendus	52
Näide 13.	KMH mittealgatamise põhjendus	54

Näide 14. Avalik teatamine KMH algatamisest	55
Näide 15. Avalik teatamine KMH algatamisest	55
Näide 16. Avalik teatamine KMH mitteamalgatamisest	55
Näide 17. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju hindamise ning selle tulemuste avalikustamise kava	58
Näide 18. Avaliku väljapaneku teade	60
Näide 19. Koosoleku protokollinäidisvorm	62
Näide 20. Avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu käigus esitatud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele vastamist kirjeldav vorm	63
Näide 21. Kavandatava tegevuse (koguvõimsusega 30 MW ja 6 generaatoriga tuulepargi rajamine) alternatiivide püstitamine ja nende reaalsuse hindamine	67
Näide 22. Hinnang alternatiivsetele võimalustele	71
Näide 23. Reaalsete alternatiivsete võimaluste leevendusmeetmed ja hinnang nende tõhususele (Näidete 21 ja 22 edasiarendus)	72

Tabelite sisukord

Tabel 1. Keskkonnamõju hindamise objektid (dokumendi tüüp) ja neile vastavad mõju hindamise menetluse tüübid (hüpoteetilise juhtumi näitel)	21
Tabel 2. Keskkonnamõju hindamise menetlus ja selle etapid ning seosed mõju hindamisega Natura-alale ja piirülese keskkonnamõju hindamisega	25
Tabel 3. Tegevus- ja mõjuvaldkonnad, mille keskkonnamõju soovib KMH litsentsi taotleja hinnata	31
Tabel 4. KMH osapooled ja nende rollid KMH erinevates etappides	37
Tabel 5. Tähtajad keskkonnamõju hindamise menetluses	38
Tabel 6. Küsimused olulise keskkonnamõju kindlaks määramiseks	42
Tabel 7. Mõju Natura-alale eelhindamise käik	46
Tabel 8. KMH programmi ja aruande sisukorra võrdlus	65
Tabel 9. Kvalitatiivne hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele (+++ , ++ , + , 0 , - , -- , --- , ?)	69
Tabel 10. Kvaliteedinõuded KMH aruandele	78

Jooniste sisukord

Joonis 1. Piirülese keskkonnamõju hindamise menetlus vastavalt Espoo konventsioonile	48
Joonis 2. Mõju Natura-alale hindamise skeem	75

1 Saateks

Keskkonnamõju hindamine (KMH) on menetlus, mille eesmärk on anda menetluse osapooltele teavet arendaja kavandatud tegevusega kaasnevast mõjust keskkonnale ning töötada välja kavandatava tegevuse variant, millega hoitakse ära või minimeeritakse võimalikku kahju keskkonnale. “Keskkonna” all mõistetakse siinkohal keskkonda kõige laiemas mõistes. See on nii elus- kui eluta loodus ning inimene ja inimese loodud keskkond, sh kultuuriline ja sotsiaal-majanduslik keskkond.

KMH eesmärkide saavutamiseks võetakse tegevuse kavandamisel ja tegevusloa menetlemisel arvesse nii keskkonna-, sotsiaalseid kui majanduslikke aspekte, kuid nende tähtsus võib sõltuda kavandatava tegevuse iseloomust ja asukohast. Keskkonnamõju hindamise menetluses on suur roll kaalutlemisel, st vaadeldava juhtumi spetsiifiliste aspektide arvesse võtmisel otsuse tegemisel, sest pole ühtki teistega täiesti sarnast juhtumit.

KMH algatamisel ja läbiviimisel peetakse oluliseks seda, et:

- KMH toimuks kavandatava tegevuse üle otsustamise võimalikult varajases etapis;
- KMH-d rakendatakse kõigi kavandatavate tegevuste suhtes, millel võib olla oluline negatiivne mõju keskkonnale või mille negatiivset mõju keskkonnale ei saa välistada;
- KMH-s arvestatakse kavandatava tegevuse mõju iseloomu, kestust, kumulatiivsust ning koosmõju teiste tegevustega;
- KMH-sse kaasatakse kavandatavast tegevusest otseselt ja kaudselt mõjutatud isikuid, aga ka üldsust laiemalt;
- KMH-s järgitakse head tava ja parimat praktikat.

Käesoleva juhendi eesmärk on tutvustada keskkonnamõju hindamise menetlust (KMH) ja mõju hindamise parimat praktikat ning anda soovitusi KMH läbiviimiseks tegevusloa taotlemise menetluses. Juhend on mõeldud kasutamiseks kõigile KMH osapooltele (nt kohalik omavalitsus, maanteeamet, raudteeinspeksioon, maaparandusbüroo, keskkonnateenistus, arendaja, ekspert, avalikkus). Juhendi ülesehitus järgib keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (KeHJS, RT I 2005, 15, 87) [1] toodud KMH käiku, kuid mõningaid teemasid selgitatakse põhjalikumalt, andes praktilisi näpunäiteid enamlevinud vigade vältimiseks. Juhendis kasutatud näited pärinevad KMH praktikast, kuid neid on õppeotstarbel muudetud ega ole seetõttu otseselt seostatavad ühegi tegeliku juhtumi ega isikuga. Samuti on tabelitel ja joonistel vaid illustratiivne, mitte otsekohaldatav iseloom.

Koostaja tänab Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogiaosakonna keskkonnakorralduse büroo juhatajat Taimar Ala, peaspetsialiste Irma Pakkoneni, Veronika Verši ja endist õigusosakonna juristi Evelin Lopmani ning looduskaitseosakonna nõunikku Kadri Möllerit oluliste täienduste eest, mis aitasid paremini selgitada keskkonnamõju hindamise menetluse üksikasju.

NB! Juhendis ettetulevate vigade ja ebatäpsuste kohta ootab Keskkonnaministeerium tagasisidet aadressil: Irma Pakkonen, keskkonnakorralduse ja -tehnoloogiaosakonna keskkonnakorralduse büroo peaspetsialist, irma.pakkonen@envir.ee

2 Keskkonnamõju hindamise õiguslik alus

Keskkonnamõju hindamise menetluse õiguslikuks aluseks Eestis on *keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KeHJS)* [1]. KeHJS reguleerib muuhulgas nii tegevusloapõhise keskkonnamõju hindamise (KMH) kui strateegiliste planeerimisdokumentide (strateegiate, kavade, programmide ja planeeringute) mõju strateegilise hindamise menetlust (KSH). Keskkonnamõju hindamise menetlust reguleerivad oma valdkonnas veel mitu eriseadust. Valdcondlike eriseadustega on sätestatud erinevate tegevuslubade menetluse kord, mille puhul tuleb loa väljaandjal kaaluda keskkonnamõju hindamise menetluse algatamise vajadust.

Euroopa Liidu keskkonnaõiguses on *keskkonnamõju hindamise direktiivid* [2] [3] [4] kaalukas roll. Keskkonnamõju hindamise direktiivid lähtuvad põhimõttest, et tõhus ennetustöö hoiab ära keskkonnasaastuse ja nii pole vaja võidelda üksnes tagajärgedega. Seetõttu on keskkonnamõju hindamise menetlus üks jätkusuutliku arengu eeldusi. Keskkonnamõju hindamise põhimõtted tegevusloa tasandil on sätestatud nn KMH-direktiividega [2, 3], strateegiate, kavade ja planeeringute tasandil aga nn KSH-direktiiviga [4].

Lisaks keskkonnamõju hindamise direktiividele reguleerivad *loodusdirektiivi* [5] artikli 6 lõiked 3 ja 4 arendustegevuse mõju hindamist Natura 2000 võrgustiku aladele. Eesti keskkonnaõiguses on mõju hindamine Natura-alale reguleeritud KeHJS-is ja *looduskaitse seaduses* [6].

Arendustegevusega kaasneva mõju elusloodusele hindamiseks vajalike õiguslike ja rakenduslike meetmete võtmist sätestab ka *bioloogilise mitmekesisuse konventsioon* [7], mille täieõiguslik liige on Eesti alates 1994. aastast. Konventsiooni osapoolte 6. konverentsil (COP-6) 2002. aastal võeti vastu otsus VI/7, millega täiendati artiklit 14 (Mõju hindamine ja ebasoodsa mõju vähendamine). Otsuses VI/7 seati eesmärgiks iga kord kaaluda arendustegevuse võimalikku mõju bioloogilisele mitmekesisusele. Nimetatud otsuse punktis A on toodud juhised eluslooduse aspektide tõhusamaks arvestamiseks keskkonnamõju hindamise menetluses [8]. Juhiseid arendati veelgi edasi 2006. aasta aprillis toimunud COP-8-ks, kus otsusega VIII/28 võeti vastu Hollandi valitsuse egiidi all valminud "Bioloogilist mitmekesisust arvestava keskkonnamõju hindamise vabatahtlikud juhised" [9].

Kuivõrd keskkonda kaitstakse avalikes huvides, siis eeldatakse, et ka keskkonnamõju hindamise menetlus toimub avatud menetlusena. *Haldusmenetluse seadus* [10] reguleerib muuhulgas avatud menetluse läbiviimist, seades raamid näiteks avalike koosolekute ja avalike väljapanekute korraldamisele. Mõlemad on keskkonnamõju hindamise menetluse olulised osad.

Århusi konventsioon [11], millega Eesti liitus 2001. aastal, toob esile vajaduse luua senisest avaramad võimalused üldsusele juurdepääsuks keskkonnainfole, osalemiseks otsusetegemisel ja pöördumisel kohtu poole keskkonnaküsimustes. Århusi konventsioonist lähtub ka nn *avalikustamise direktiiv* [12], mis täpsustab avalikkuse kaasamist keskkonnamõju hindamise menetlusse. Århusi konventsiooniga anti ulatuslik osalemis- ja kaebeõigus avalikes huvides tegutsevatele keskkonnäühendustele, seevastu üksikisikutel tuleb kohtule tõestada isiklikku puutumust. Nii üksikisikud, organisatsioonid, riigiasutused kui ettevõtted saavad pöörduda kohtu poole, kui riik või kohalik omavalitsus

keeldub andmast neile keskkonnainfot. Nõndanimetatud piisavat huvi keskkonnaküsimuse vastu tuleb tõestada siis, kui soovitakse osaleda toimingus, haldusotsuse või õigusakti menetluses.

Vastutust keskkonnale tekitatud kahju eest reguleerib *keskkonnastutuse direktiiv* [13], mille ülevõtmiseks on liikmesriikidel aega 30. aprillini 2007. Direktiiviga, mis jõustus 2004. aasta aprillis, pannakse kõikidele isikutele nii juriidiline kui finantskohustus hoida ära ja heastada nende poolt tekitatud kahju keskkonnale. Direktiivi ülevõtmiseks on Keskkonnaministeerium ettevalmistanud *keskkonnastutuse seaduse eelnõu* [14].

Keskkonnamõju võib kanduda ka üle riigipiiri. *Espoo konventsioon* [15], mille Eesti ratifitseeris 2000. aastal, reguleerib piiriülese keskkonnamõju hindamist riikide vahel. Eesti on sõlminud kahepoolse lepingu Läti Vabariigiga ja Soome Vabariigiga piiriülese keskkonnamõju hindamise korraldamiseks, vastavalt 1997. ja 2002. aastal. 2003. aastal panid Euroopa keskkonnaministrid aluse uuele kokkuleppele, *Kiievi protokollile*, mis arendab edasi projektipõhist piiriülest keskkonnamõju hindamise menetlust riikide vahel ja viib selle menetluse strateegiliste dokumentide koostamise tasemele. Teisisõnu, Kiievi protokoll on piiriülese keskkonnamõju strateegilise hindamise lepe. Protokollile jõustamiseks on vaja vähemalt 16 riiki, kelle parlament on selle ratifitseerinud. Eesti keskkonnaminister on protokollile allakirjutanud, kuid Riigikogu ei ole seda veel ratifitseerinud.

3 Keskkonnamõju hindamise menetluse eesmärk ja objekt

Keskkonnamõju hindamise menetluse eesmärk on anda KMH osapooltele teavet arendaja kavandatud tegevusega kaasnevast mõjust keskkonnale ning töötada välja kavandatava tegevuse variant, millega hoitakse ära või minimeeritakse selle tegevusega kaasnevat võimalikku negatiivset mõju keskkonnale. KMH käigus kogutud ja analüüsitud teave peab jõudma tegevusloa väljaandjani ehk otsustajani. Seega peab otsustajal olema KMH käigus ja menetluse lõpuks piisavalt teavet otsustamiseks arendajale tegevusloa andmise ning selle tingimuste üle.

Keskkonnamõju hindamise menetlus on üks keskkonnakaitse põhimeetmetest seetõttu, et selle õigeaegsel ja asjakohasel kasutamisel on võimalik ära hoida või vähemasti minimeerida negatiivne mõju keskkonnale. Kuivõrd keskkonnakaitse on avalik huvi, siis on keskkonnamõju hindamise menetlus *avatud menetlus*. KMH-s on oluline roll avalikkusel ja huvirühmadel, keda tuleb otsustajal menetlusse kaasata ning kelle ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi tuleb otsustamisel arvestada. Otsustaja peab tegema läbipaistva ja põhjendatud (e kaalutletud) otsuse arendaja kavandatava tegevuse lubamise kohta. *Otsustajal peab otsustamiseks olema piisavalt informatsiooni*. Vajalikku informatsiooni kogutakse ja analüüsitakse KMH käigus.

Tuleks teha vahet keskkonnamõju hindamise kui menetluse üldeesmärgi ja iga konkreetse projekti keskkonnamõju hindamise menetluse kitsama eesmärgi vahel. Kuigi *KMH üldine eesmärk (hoida ära oluline negatiivne keskkonnamõju) peab kehtima iga konkreetse KMH puhul*, on igal üksikmenetlusel tavaliselt ka kitsam eesmärk. *Kitsam eesmärk* võib olla teatud spetsiifilise mõju ära hoidmine ja minimeerimine. Näiteks kaevanduse mõju põhjaveele või tuulepargi mõju linnustikule ära hoidmine ja minimeerimine, või siis mingi seisundi saavutamine – näiteks põhjaveetaseme säilitamine või mürataseme minimeerimine. Kitsam eesmärk tuleneb eelkõige kavandatavast tegevusest ehk *KMH objektist*, mille keskkonnamõju soovitakse täpsemalt hinnata. Näiteks on keskkonnamõju hindamise menetluse eesmärk “Viirapalu seafarmi sõnnikuhoidla ehitamisega seotud keskkonnamõju hindamine” ja menetluse objektiks sõnnikuhoidla ja selle ehitusaegne mõju. Seejuures on antud näites jäetud kõrvale sõnnikuhoidla käitamisaegne mõju, samuti kogu toimiva seafarmi mõju keskkonnale. Kui aga siiski soovitakse hinnata ka sõnnikuhoidla toimimise aegset mõju, siis tuleks muuta KMH objekti (Viirapalu seafarmi sõnnikuhoidla ehitamis- ja käitamisaegne mõju), mis omakorda muudab kõnealuse KMH (kitsamat) eesmärgi ja nimetust (Viirapalu seafarmi sõnnikuhoidla ehitamis- ja käitamisaegse keskkonnamõju hindamine). Kavandatava tegevuse nimetuse vastavusest tegevuse sisule tuleb juttu peatükis 4. Seega võib KMH objektiks olla niihästi kavandatava tegevusega kaasneva konkreetse keskkonnakahju (nt veereostus, välisõhu reostus, elupaiga hävimine) ära hoidmine kui ka keskkonnale soodsa seisundi saavutamine (nt vee- või õhukvaliteedi parendamine, elupaiga soodsa seisundi säilitamine).

Konkreetse KMH eesmärk on otseselt seotud kavandatava tegevuse eesmärgi ja vajadusega. Kõigepealt peakski arendaja põhjendama, miks on tema tegevust vaja, samuti seda, kuidas on see tegevus kooskõlas omavalitsuse ja riiklike kavadega ning avalike huvidega. Keskkonnamõju hindamise menetluse üldine eesmärk, nagu öeldud, on hoida ära oluline negatiivne keskkonnamõju ja anda otsustajale tegevusloa väljaandmisel piisavat kindlust selleks, et seda ei teki.

KMH objekt on seotud teise mõistega – KMH sisu ja ulatus, millest tuleb lähemalt juttu KMH programmi juures (ptk 11.1). Oluline on siinkohal märkida, et kui eelhindamise tulemused viitavad kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnevale olulisele negatiivsele mõjule Natura-alale (vt ptk 10.6), siis on algatatud KMH eesmärk seda mõju ära hoida või minimeerida viisil, mis tagaks Natura-ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise.

Käesolevas juhendis kasutatakse mõistet “keskkonnamõju hindamine” vastava menetluse sünonüümina, kitsamas tähenduses aga kavandatava tegevusega kaasnevate spetsiifiliste keskkonnamõjude hindamise sünonüümina. Kõikjal tekstis on see erisus ka välja toodud.

Keskkonnamõju hindamisega seoses on kasutusel veel teisigi mõisteid, nagu “keskkonnaekspertiis” või “keskkonnamõju hinnang”. Mõlema mõiste sisu on erialaeksperti (sh litsentseeritud KMH eksperdi) antud hinnang (seisukoht) teatud küsimuste ja probleemide kohta. Taolisi eksperthinnanguid võib tellida nii arendaja, otsustaja, KMH järelevalvaja kui kes tahes huvitatud isik. Paljudel juhtudel on tegu nn teise arvamuse küsimisega, mida soovitakse võrrelda mõne teise eksperthinnanguga. Ekspert hinnangute puhul pole tegu keskkonnamõju hindamise menetlusega, sest hinnangus puuduvad KMH-le omased avatud menetluse aspektid. Ekspert hinnang võib olla lisatud KMH programmi või aruande eelnõule, kuid seda ei saa käsitleda keskkonnamõju hindamisena KeHJS-i mõistes.

4 Kavandatav tegevus

Kavandatav tegevus on tegevus, mida arendaja soovib ellu viia ning selleks tuleb tal taotleda tegevusluba (vt ptk 4.4). Selleks et kavandatava tegevuse keskkonnamõju saaks objektiivselt ja iga-külgselt prognoosida ning analüüsida, on vajalik, et arendaja kirjeldaks enda soovitud tegevusi (projekti) võimalikult üksikasjalikult.

4.1 Kavandatava tegevuse nimetus

Kavandatava tegevuse nimetus peaks andma huvirühmadele kavandatavast tegevusest ja selle asukohast piisavalt selge ettekujutuse. Arendajal tuleb arvestada seda, et kavandatava tegevuse nimetust hakatakse kasutama dokumentides ja avalikes teadaannetes. Sellised nimetused nagu “Muuga sadama idaossa inertmaterjalide lõppladustamine”, “Muuga sadama söeterminali superstruktuuriprojekt” või “Võhmuta lubjakivikarjääri laiendamine” eeldavad, et dokumentide kooskõlastajad ja avalikkus mõistavad, mis on “inertmaterjalid” ja “superstruktuur”, või teavad, kus asub Võhmuta. Kavandatava tegevuse nimetus peaks hõlmama kõiki põhilisi tegevusi, mida arendaja kavandab. Näiteks nimetus “Rõuge jõel hüdroenergia tootmine” võib jätta mulje, et arendaja kavandab vaid hüdroelektri tootmist, kuid vaadeldaval juhtumil oli tootmiseks kõigepealt vaja jaam renoveerida. Seega oleks kavandatava tegevuse nimetus “Rõuge jõel hüdroelektrijaama renoveerimine ja hüdroenergia tootmine” olnud täpsem. Vt ka ptk 11.1.

Kavandatava tegevuse nimetuses on oluline anda informatsiooni tegevuse asukoha kohta. Lubjakivikarjääri näites oleks kavandatava tegevuse nimetus võinud olla “Võhmuta lubjakivikarjääri (Tamsalu vald, Lääne-Virumaa) laiendamine”.

Kavandatava tegevuse asukoha märkimisel tegevusloa taotlusele peetakse silmas täpset administratiivset asukohta, s.o küla, valla/linna ja maakonna nimetust. Avalikkuse jaoks on asukoha puhul olulised ka *seosed üldteada ehitiste või piirkonnaga*. Milline seos kavandatava tegevuse asukohaga tekiks inimesel, kui ta loeb teadet selle kohta, et Tallinna linnavalitsus on algatanud Logi tn 8, 9 ja 10 kinnistute ja lähiala detailplaneeringu. Ilmselt tekiks seos planeeritava piirkonnaga palju paremini, kui teatele oleks lisatud täpsustus, et planeeritav ala asub Tallinna Linnahalli ümbruses. Vältima peaks ka üksnes kinnistute registrikoodide kasutamist. Näiteks kavandatava tegevuse nimetus “Tilga kinnistule (6001:334:2344) detailplaneeringu koostamine” ei anna vähimatki ettekujutust, kus kõnealune kinnistu asub ja mis tegevusi sinna planeeritakse. Detailplaneeringu ja kavandatava tegevuse seoste kohta vaata lähemalt ptk 6.

Loetletud aspektid on olulised nii tegevusloa taotluses kui ka hiljem KMH programmi ja KMH aruande puhul, kui eelhindamise tulemusena algatatakse KMH.

4.2 Kavandatav tegevus: põhitegevus ja kaasuvad tegevused

Arendajapoolne kavandatava tegevuse iseloomustus peab olema sedavõrd ammendav, et võimaldab otsustajal (hiljem ka KMH eksperdil) aru saada ja hinnata tegevusega kaasnevaid kõiki võimalikke ohtusid. Otsustajal peab olema kavandatava tegevuse kohta piisavalt informatsiooni, et mõista, kas arendaja kavandatav tegevus on nimetatud KeHJS-i §-s 6 loetletud tegevuste hulgas, mille puhul tuleb KMH alati algatada, või tuleb kaaluda teisi, olulise keskkonnamõju kindlaksmääramiseks vajalikke kriteeriume. Kaalutlemisel arvestatakse seda, kas ja kuidas võib kavandatav tegevus tekitada kahju keskkonnale, ehk millised on riskid. Olulise keskkonnamõju kindlaksmääramiseks on vaja, et arendaja kirjeldaks igakülgset oma soovitud tegevusi. Oluline on eristada *põhitegevus* (ehk saavutatav eesmärk) ja *kaasuvad tegevused* (ehk tegevused, ilma milleta põhitegevust ellu viia ei saa). Näiteks selleks, et rajada tuulepark ja toota tuuleenergiat, on vaja püstitada tuulegeneraatorid (põhitegevus). Tuulepargi tööks on vaja sideliine ja alajaama (kaasuvad tegevused). Tuulegeneraatorite, sideliinide ja alajaama püstitamiseks on omakorda vaja juurdepääsuteid (samuti kaasuvad tegevused). *Kavandatava tegevuse nimetus ja selle kirjeldus peavad väljendama nii põhitegevust kui kaasuvaid tegevusi*¹.

Näide 1. Kavandatava tegevuse (põhitegevuse ja kaasuvate tegevuste) kirjeldamine tuulepargi rajamise näitel

Põhitegevus	Kaasuvad tegevused	Mõju	Mahud	Käitlemine
I Ettevalmistav etapp				
1. Kaevetööd	1.1. Pinnase eemaldamine	Pinnas; vesi	30 000 m ³	Kohapeal ladustatakse, siis tasandatakse
2. Metsatööd	2.1. Metsa raadamine	Puit	150 tm, 5 ha	Puit antakse üle kohalikule soojatootjale
II Ehitusetapp				
3. Kommunikatsioonide rajamine	3.1. Elektriakaablite paigaldamine pinnasesse	-	10 km	Ehitusjäätmed antakse üle vastavale käitlejale
	3.2. Alajaama ehitus	-	1	
4. Juurdepääsutee ehitus	4.1. Ehitusmaterjalide ladustamine	-	Liiv 10 t, kruus 20 t	Kohapeal
	4.2. Tee-ehitus	Liikluskoormuse (müra, välisõhu saastuse) tõus väljaspool tuulepargi ala	1,2 km kergteed	Tuulepargi omaniku/haldaja määratud isik
5. Tuulegeneraatorite püstitamine	5.1. Generaatorite vedu raskeveokitega	Mõju teedele ja inimestele väljaspool tuulepargi ala	Kaks raskeveokit	Vastav firma
	5.2. Generaatorite püstitamine kraana ja helikopteri abil	Mõju teedele ja inimestele väljaspool tuulepargi ala	Üks tõstuk ja üks helikopter	Vastavad firmad või omanik/haldaja
6. Tuulegeneraatorite ühendamine võrku		-		Vastav firma

¹ Siin ja edaspidi mõeldakse "kavandatava tegevusena" nii põhitegevust kui kaasuvaid tegevusi.

Põhitegevus	Kaasuvad tegevused	Mõju	Mahud	Käitlemine
III Käituse etapp				
7. Tuulepargi tavapärase töö		Müra, vibratsioon, elektromagnetkiirgus, kokkupõrked lindudega	Müra dB; vibratsioon; elektromagnetkiirgus	Tuulepargi haldaja määratud isikud, kes teevad seiret
8. Tuulegeneraatorite hooldus	8.1. Õlivahetus	Võimalik õlireostus	1 l õli generaatori kohta	Tuulepargi haldaja määratud firma
9. Tee hooldus	9.1. Tee hõõveldamine	Müra	Kaks korda aastas	Vastav firma
10. Avarii tuulegeneraatorite töös		Pinnase reostumine õliga	Generaatori ümbrus	Reostunud pinnast käitleb vastavat litsentsi omav käitleja
IV Sulgemise etapp				
11. Tuulegeneraatorite demonteerimine	11.1. Generaatorite demonteerimine kraana ja helikopteri abil	Mõju teedele ja inimestele väljaspool tuulepargi ala	Üks tõstuk ja üks helikopter	Vastavad firmad või omanik/haldaja
12. Tuulegeneraatorite äravedu	12.1. Generaatorite äravedu raskeveokitega	Mõju teedele ja inimestele väljaspool tuulepargi ala	Kaks raskeveokit	Ehitusjätmed antakse üle vastavale käitlejale

4.3 Kavandatava tegevuse elluviimise etapid

Nii põhitegevusel kui kaasuvatel tegevustel on oma järjekord ehk etapid. Laias laastus jagatakse kavandatava tegevuse elluviimine *kolme etappi*: ehitamine, käitus ehk ekspluatatsioon ja sulgemine (demonteerimine, likvideerimine). Ehituse ettevalmistööd loetakse tavaliselt ehitusetapi osaks, kuid need tööd, mis on väga spetsiifilised ja eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga, võib eristada ka omaette etapiks (ettevalmistav etapp, Näide 1). Ettevalmistavate tööde etappi on mõistlik eristada ehitustööde etapist näiteks siis, kui ehitustööde-eelselt tuleb tegeleda pinnase ettevalmistamise või kahjutustamisega (saasteainetest puhastamisega), mis on omaette töö ja olulise keskkonnamõjuga tegevus. Arendajal tuleb anda ka iga tegevuse etapi ajaline määrang, näiteks I etapp: ehitus – 6 kuud, II etapp: käitus – 25 aastat ja III etapp: sulgemine – nähtavas tulevikus ei suleta või vastavalt seadusele viiakse sulgemisel läbi uus KMH (nt prügilala sulgemisel ja maavara kaevandmise lõpetamisel).

Golfiväljaku, lubjakivikarjääri ja tee-ehituse näidisetapid ja -ajakava on toodud alljärgnevates näidetes.

Näide 2. Golfiväljaku rajamisega seotud tööde etapid ja ajakava

	I etapp 2006	II etapp 2007	III etapp 2009
I etapp: Ehitus	9 raja ehitus; teenindus-hoone ja 30 sõiduautole parkla ehitus; kommu-nikatsioonide ehitus	9 raja ehitus; klubihoone ehitus	Täismõõtmets golfiväljak valmis
II etapp: Käitus	-	9 raja hooldus	18 raja hooldus
III etapp: Sulgemine	-	-	-

Näide 3. Lubjakivikarjääri laiendamise seotud tööde etapid ja ajakava

	I etapp 2006	II etapp 2007–2017	III etapp 2018
I etapp: Ehitus	Karjääri ehitus; pumpla ehitus, torustiku ehitus	-	-
II etapp: Käitus	Lubjakivi kaevandamine 150 000 m ³ aastas	Lubjakivi kaevandamine 200 000 m ³ aastas	-
III etapp: Sulgemine	Endise karjääri sulgemisega seotud tööd	-	Kaevanduse sulgemisega seotud tööd

Näide 4. Tee-ehitusega seotud tööde etapid ja ajakava

	I etapp 2006	II etapp 2007
I etapp: Ehitus	Vilma–Tõru tee kilomeetritel 9 kuni 20 kõvakattega tee ehitus	Vilma–Tõru tee kilomeetritel 21 kuni 35 kõvakattega tee ehitus
II etapp: Käitus	Teehooldus	Teehooldus
III etapp: Sulgemine	-	Endise Vilma–Tõru tee kilomeetritel 9 kuni 20 sulgemine ja muutmine kergliiklusega teeks

Selliselt esitatud informatsioon aitab otsustajal hinnata kavandatava tegevuse mastaape ja tulevikukavasid, aga ka kõnealuse tegevuse võimalikku koosmõju teiste selles piirkonnas toimuvate või kavandatavate tegevustega (vt ptk 10.3).

4.4 Kavandatava tegevuse “jupitamine”

KMH praktikas on ette tulnud juhtumeid, kus arendaja on soovinud vältida KMH läbiviimist sel moel, et ta on jaganud kavandatava tegevuse osadeks, mis eraldi võttes ei ole automaatselt kohustusliku KMH objektideks. Näiteks on mõned arendajad soovinud “jupitada” (ingl *salami slicing*) neid tegevusi, millele on seadusega määratud ulatuse piirväärtused, millest alates on KMH algatamine vajalik. Tegevused nagu “mere süvendamine alates pinnase mahuga 10 000 m³” või “kõrgepingeliini püstitamine pikkusega üle 15 km” (vastavalt KeHJS-i §-i 6 lõike 1 punktidele 17 ja 30) võivad arendajat ahvatleda taotlema vee erikasutusluba näiteks tegevusele “mere süvendamine pinnase mahuga 7000 m³” või ehitusluba “kõrgepingeliini püstitamiseks pikkusega 10 km”.

Euroopa Kohtu kaasuste hulgas on mitmeid transpordi-infrastruktuuriprojekte, kus arendajad on teeprojekti jaganud osadeks ja alustanud teeprojekti näiteks seal, kus keskkonnamõju on väiksem,

sest kogu teetrassi ulatuses on selle mõju keskkonnale tunduvalt suurem kui osade kaupa hinnates. Näiteks Austria kiirtee A5 jagati kuueks alaprojektiks, millele igäühele eraldi viidi läbi keskkonnamõju hindamine [16]. Euroopa Kohus on arutanud ka Euroopa Komisjoni hagi Hispaania vastu (C-227/01), kes 13,2 km pikkust raudteed planeerides ei viinud läbi keskkonnamõju hindamist². Euroopa Kohus on leidnud, et projekti keskkonnamõju on vaja hinnata kogu projekti ulatuses ja projekti osadeks jagamine ei ole KMH direktiivi eesmärkidega kooskõlas.

Otsustaja ülesanne on arendaja taolised kavatsused läbi näha ja nõuda koguprojekti esitamist, et KMH algatamise vajalikkuse üle teha asjakohane otsus.

² KMH direktiivi (85/337/EMÜ) Lisas I loetletud tegevuste ja seega kohustusliku KMH objektide hulgas on "pikamaa-raudteeliini ehitus". Hispaania valitsus apelleeris KMH tegemata jätmist sellega, et ei kavandatud pikamaaliini, vaid ainult 13,2 km pikkuse lõigu ehitamist. Euroopa Kohus ei pidanud seda põhjendust õigeks, kuna vastasel juhul oleks oht, et ka edaspidi jagatakse pikamaaliini-projektid osadeks, et vältida KMH-d – see ohustaks tõsiselt direktiivi mõjusust.

5 Tegevusluba

Tegevusluba on KeHJS-i §-i 7 tähenduses:

- ehitusluba
- ehitise kasutusluba
- keskkonnakompleksluba
- vee erikasutusluba
- välisõhu saasteluba
- jäätmeluba
- ohtlike jäätmete käitlulitsents
- kiirgustegevusluba
- maavara kaevandamise luba
- geoloogilise uuringu luba
- üldgeoloogilise uurimistöo luba
- eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav muu dokument.

“Muu dokument” võib olla nt maaparandusobjekti ehitusluba ja kasutusluba, metsateatis, hoiuala teatis, sadamapass, raudtee-ehitusluba, tee-ehitusluba jt.

Oluline on siinkohal märkida, et KMH algatamist kaalutakse mitte ainult tegevusloa esmakordsel taotlemisel, vaid seda tuleb otsustajal kaaluda igakordselt, st nii loa kehtivuse pikendamisel kui loa tingimuste muutmisel. Põhjuse tegevusloaga määratud tingimuste muutmiseks võivad anda näiteks seiretulemused. Olukorras, kus arendajal tuleb taotleda rohkem kui ühte tegevusluba, näiteks sadama ehituse puhul, kus lisaks ehitusloale tuleb taotleda vee erikasutusluba ja sadamapassi, kaalub “esimene” otsustaja, st kellele arendaja esitas tegevusloa taotluse esimesena, kõiki kavandata tegevusega seotud aspekte, sh keskkonnamõjusid. Seega tuleb keskkonnamõju hindamise menetluse algatamise korral hinnata kavandatava tegevuse keskkonnamõju tervikuna, et KMH aruannet saaks kõigi kavandatava tegevusega seotud tegevuslubade taotlemise menetluste puhul edukalt kasutada.

KMH praktika on näidanud, et nii nagu on planeeringutel seadusest tulenevalt omavaheline hierarhia (üleriigiline planeering>maakonnaplaneering>üldplaneering>detailplaneering), nii on ka tegevuslubadel omavaheline sisuline hierarhia ja ajaline toimimise järjekord. Nii peaks otsustaja peatama ehitusloa (mis on tegevuslubade hierarhias kõige madalamal tasemel, sest ehitusloaga antakse arendajale õigus kavandatav tegevus ellu viia) menetluse ajaks, kui viiakse läbi mõne keskkonnaloa menetlus ja sellega seotud KMH. Olukorras, kus arendaja taotleb olemasoleva loa pikendamist või selle tingimuste muutmist, vaadatakse eraldi läbi ka kõnealuse tegevusega seotud varem läbiviidud KMH-d ning vastavad KMH aruanded. Sel puhul tehakse kindlaks, kas arendaja kavandatava tegevuse sisu ja ulatus ning kaasnev keskkonnamõju erineb sellest, mida hinnati eelnevate KMH-de käigus. Sealjuures tuleb otsustajal võtta arvesse ka vahepeal (st ajavahemikul eelmise KMH aruande heakskiitmisest kuni tänaseni) toimunud muutusi arendaja tegevuskoha naabruses, ning strateegiliste planeerimisdokumentidega, näiteks valdkondlikes arengukavades või naaberomavalitsuste planeeringutega määratud tegevusi. Seega, olgugi et varem on tegevusloa

menetluse käigus läbi viidud KMH, ent nüüd soovib arendaja muuta oma tegevust, või kui tema tegevuskoha ümbruskonnas on vahepeal toimunud muutusi, mille koosmõjul võib edaspidi olla kahjulik mõju keskkonnale, tuleb otsustajal kaaluda KMH algatamist. Lähtuvalt ettevaatuspõhimõttest keskkonnakaitses tuleb otsustajal alati (kui nõue ei tulene otse seadusest) kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajadust.

6 Keskkonnamõju hindamise tasemed ja omavahelised seosed

Selleks, et täita keskkonnamõju hindamise üldeesmärki – anda teavet KMH osapooletele ning töötada välja lahendusvariant, millega hoitakse ära või minimeeritakse kavandatava tegevusega kaasnev võimalik negatiivne keskkonnamõju, tuleb KMH-ga, nagu praktika kinnitab, alustada juba palju varem kui tegevusloa taotlemise tasemel (Tabel 1). KeHJS-i §-i 31 mõistes on strateegiliste planeerimisdokumentide (strateegiad, arengukavad, planeeringud) koostamise menetlused just sobivad selleks, et hinnata tulevikku suunatud tegevustega kaasnevaid võimalikke mõjusid keskkonnale ning tagada jätkusuutlik areng. Nõndanimetatud strateegiline tasand võimaldab sootuks paremini hinnata erinevate tegevuste koosmõju ja mõjude kumuleeruvust pikas perspektiivis. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) menetluse sisu ja ulatus sõltub strateegilise planeerimisdokumendi hierarhilisest tasemest ehk sellest, kui detailselt käsitletakse selles dokumendis eesmärkide elluviimiseks vajalikke tegevusi – kas eesmärkidena või konkreetsete tegevustena. Allpool toodud tabel näitab strateegiliste dokumentide omavahelist hierarhiat ja seda, millisele dokumenditüübile milline keskkonnamõju hindamise menetluse tüüp vastab. KMH algatamisel teeb otsustaja kõigepealt selgeks, millisel otsustustasemel ollakse, millised keskkonnamõju hindamise menetlused ja mis mahus on eelnevalt läbi viidud.

Tabel 1. Keskkonnamõju hindamise objektid (dokumendi tüüp) ja neile vastavad mõju hindamise menetluse tüübid (hüpoteetilise juhtumi näitel)

Dokumendi tüüp	Dokumendi täpsustus	Otsustustase	Keskkonnamõju hindamise menetluse tüüp	Näide
Strateegia	Valdkonna pikaajalise arengu kontseptsioon	Riigikogu	KSH	Eesti looduskaitse arengukava aastani 2035
Arengukava	Strateegial põhinev lühemaajalisem tegevuskava	Riigikogu või Vabariigi Valitsus	KSH	Kütuse ja energia-majanduse pikaajaline riiklik arengukava aastani 2015; Eesti energia-majanduse arengukava 2005–2015;
Tegevuskava	Arengukava (detailne) rakenduskava	Vabariigi Valitsus	KSH	Eesti energiasäästu sihtprogramm ja selle rakenduskava 2001–2005
Maakasutuse planeering	Üleriigiline planeering	Vabariigi Valitsus, valdkondlik ministerium	KSH	Tuuleenergia infrastruktuuri väljaarendamine

Dokumendi tüüp	Dokumendi täpsustus	Otsustustase	Keskkonnamõju hindamise menetluse tüüp	Näide
Maakasutuse planeering	Maakonna-planeering	Maavalitsus (maavanem)	KSH	Tuuleenergia infrastruktuuri väljaarendamine Harjumaal
	Üldplaneering	Kohalik omavalitsus	KSH	Tuuleparkide arenguperspektiivid Viluvere vallas
	Detailplaneering	Kohalik omavalitsus	KSH	Viluvere tuulepargi detailplaneering
Tegevusluba	Ehitise ehitusluba ja kasutusluba	Kohalik omavalitsus	KMH	Viluvere tuulepargi ehitusluba ja kasutusluba
	Jäätmeluba, välisõhu saasteluba, kiirgusluba, vee erikasutusluba, maavara kaevandamise luba, keskkonnakompleksluba, metsateatis, hoiuala teatis, jne	Maakondlik keskkonna teenistus	KMH	Metsateatis; hoiualateatis

Kui strateegia ja arengukava tasandil antakse tavaliselt valdkonna pikaajalised eesmärgid ja tegevuse põhimõtted, siis tegevuskavas esitatakse eesmärkide elluviimiseks konkreetset tegevused koos vajamineva eelarve, täitjate ja tähtaegadega.

Maakasutuse planeeringutest võib üleriigilist planeeringut, maakonnaplaneeringut ja üldplaneeringut (ÜP) mõnes mõttes samuti võrrelda valdkondliku strateegia ja arengukavaga, sest need planeeringud on oma sisult samuti kokkulepped teatud piirkonna pikaajaliseks arendamiseks. Detailplaneeringut (DP) võiks nimetada konkreetse tegevuse (projekti) elluviimise eelduseks valitud asukohas. DP seab maakasutuse reeglid. Konkreetset tingimused sõltuvad konkreetsest projektist ning need pannakse paika projekteerimistingimustega ja vajalike tegevuslubade taotluste menetluses. Spetsiifilised tingimused võivad tuleneda tegevuse iseloomust või asukohast. Kui detailplaneeringu koostamise ainus motiiv on planeerida maakasutust mingi konkreetse tegevuse jaoks, siis sellisel juhul võib detailplaneeringu strateegilise keskkonnamõju hindamise menetluse ja tegevusloa (ehitusloa) menetlusega algatatud keskkonnamõju hindamise menetluse ühendada üheks menetluseks. Tavaliselt on otstarbekas viia keskkonnamõju hindamise menetlus läbi detailplaneeringu tasemel, kuivõrd DP-menetluse sisu ja ulatus on laiem kui ühe tegevusloa (nt ehitusloa) sisu ja ulatus, võimaldades paremini arvestada kavandatava tegevuse kogumõju keskkonnale (vt ka ptk 10.3, 10.4).

Palju vaidlusi on tekitanud kavandatavale tegevusele parima asukoha valikuga seoses läbiviidav keskkonnamõju hindamine. Probleemiks on see, et lähtudes keskkonnamõju hindamise menetlusest tuleb arendajal iga kord kaaluda ka *kavandatava tegevuse asukoha alternatiive*. Kavandatava tegevuse (eriti aga olulise ruumilise mõjuga objektide) asukoha alternatiive peaks arendaja kaaluma vähemasti üldplaneeringu tasemel, kuid paljudel omavalitsustel puudub kehtestatud üldplaneering. Vaatamata sellele, et kohalikul omavalitsusel puudub kehtestatud ÜP, tuleb arendajal kaaluda kavandatava tegevuse asukoha alternatiive ka väljaspool oma kinnistut. "Asukoha alternatiivide kaalumise" ühe kinnistu piires on tavaliselt formaalne ega täida seetõttu KMH eesmärki – hoida ära ja minimeerida negatiivset mõju keskkonnale, kuivõrd detailplaneeringu ala

suurus on suhteliselt väike, võimaldades vaid ehitiste erinevat paigutust kinnistu piires. Ehitiste erineva paigutamise ei vähene emissioonide iseloom, maht ega nendega kaasnev keskkonnamõju. Ühe kinnistu piires toimuv asukoha valik on mõttekas siis, kui vaadeldavale kinnistule otsitakse kasutusalternatiive, aga see protsess eeldab teistsugust lähteülesannet. DP tasemel läbiviidava keskkonnamõju hindamisel seatakse tavaliselt eesmärgiks selgitada välja, kas ja mis tingimustel saaks arendaja valitud kinnistul kavandatavat tegevust arendada. Sellisel puhul on vajalik kõigi osapoolte vahelist kokkulepet, mis fikseeritakse KMH programmis KMH eesmärgina ja ulatusena.

Asukoha alternatiivide sisuline ja efektiivne valik saab toimuda eeskätt strateegilisel tasandil – strateegilise planeerimisdokumendi koostamise (ja vastava KSH) ajal, mil kavandatava tegevuse reaalseid alternatiive vaadeldakse laiemal territooriumil – nt omavalitsuse või maakonna piires või üleriigiliselt, see tähendab üld-, maakonna- või üleriigilise planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluses käigus. Detailplaneeringu tase ei võimalda reaalseid asukohtalternatiive kaaluda, sest DP on ehitusprojekti koostamise ja hoonete ehitamise alus konkreetsetes asukohtas. Alternatiivide kaalumist vt ptk 11.5.2.

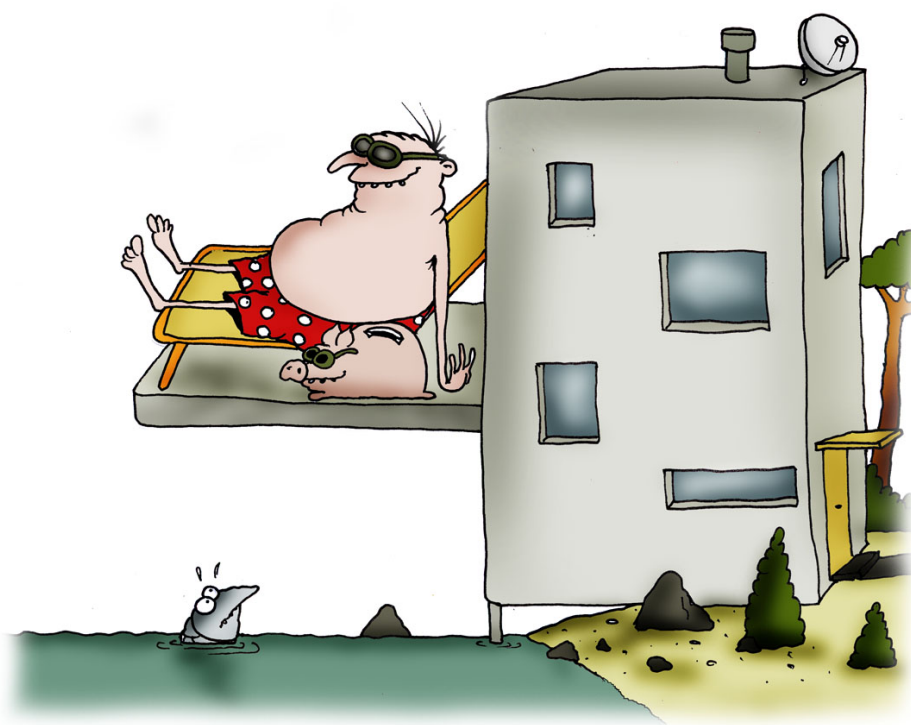
KeHJS-i § 26 annab arendajale võimaluse taotleda omal initsiatiivil keskkonnamõju hindamise menetluse algatamist ka *ehitusprojekti koostamise staadiumis*, seega enne ehitusloa taotlemist. Ehitusprojekt võib olla näiteks elamu, raudtee, tee või maaparandusobjekti ehitamiseks koostatav dokument. KeHJS-i §-i 11 lõike 5 alusel võib otsustaja ehitusloa taotluse menetlusel jätta KMH algatamata, kui eelnevalt on läbi viidud ehitusprojekti aegne nõuetekohane KMH ning selle sisu ja ulatus katsid ehitusloaga taotletava tegevuse sisu ja ulatuse.

Viimasel ajal on üles kerkinud küsimus, kuidas toimida *investeeringukava* puhul. Kas tegemist on strateegilise planeerimisdokumendiga, mis eeldab KSH vajaduse kaalumist, või on tegu tegevusloapõhise KMH vajaduse kaalumise? Investeeringud infrastruktuuri (teed, kommunikatsioonid, ehitised, rajatised) eeldavad enamasti pikaajalist planeerimist (valdkondlikud arengukavad ja neil põhinevad investeeringukavad) ja mitmetasandilist otsustamist (ministeerium < Vabariigi Valitsus < Riigikogu). Investeeringukava võiks võrrelda arengukava juurde kuuluva tegevuskavaga – ühelt poolt on see strateegiline, teiselt poolt projektipõhine. Nii tuleks keskkonnamõju hindamise menetluse valiku puhul rakendada jällegi juhtumipõhist lähenemist, kus kaalutletakse, kumb – KSH või KMH annaks keskkonna seisukohast kõige parema tulemuse. Ühelt poolt kaalutakse investeeringu eesmärgipärasust ehk vastavust strateegilisele planeerimisdokumendile (mille KSH on juba eeldatavasti läbi viidud), ja teiselt poolt hinnatakse kavandatava investeeringu projekti mõju konkreetsetes asukohtas. Siingi tuleks kaaluda keskkonnamõju hindamise “parimat taset”, milleks võib olla maakonnaplaneeringu või üldplaneeringu tase.

7 Keskkonnamõju hindamise etapid ning nende seosed mõju hindamisega Natura-alale ja piiriülese keskkonnamõju hindamisega

Keskkonnamõju hindamise menetluses on *kaks etappi*: eelhindamine ja keskkonnamõju hindamine (kitsamas mõttes). Eelhindamisega tehakse kindlaks, kas KMH algatamine on vajalik. Keskkonnamõju hindamine kitsamas mõttes on eeldatava negatiivse keskkonnamõju täpsustamine ning leevendavate meetmete kavandamine eesmärgiga leida keskkonda kõige vähem kahjustav tegevusvariant. Parim tegevusvariant töötatakse välja KMH aruande koostamise käigus. Lähtuvalt Euroopa Liidu õigusest ja muust rahvusvahelisest õigusest tuleb eraldi hinnata kavandatava tegevuse mõju Natura 2000 võrgustiku aladele [5] ja piiriüleselt [15]. Mõlemad menetlused toimuvad vastavalt KeHJS-ile KMH osana, mitte iseseisvate menetlustena. KMH programmi ega aruannet ei saa KMH järelevalvaja heaks kiita enne, kui nimetatud erimenetlused on lõpetatud ning nende tulemusi on KMH programmis ja aruandes arvestatud. Kui eelhindamise tulemused (nt kavandatava tegevusega kaasneb/ei kaasne piiriülest keskkonnamõju ning kavandatav tegevus kahjustab/ei kahjusta Natura-ala) fikseeritakse koos põhjendustega otsuses keskkonnamõju hindamise algatamise vajaduse kohta.

Alljärgnevas tabelis on ülevaatlikult toodud keskkonnamõju hindamise etapid ja nende sisu ning nendega sarnased ja spetsiifilised aspektid siis, kui kavandatava tegevusega võib kaasneda eeldatavasti negatiivne mõju, sh Natura-alale või riigipiiriüleselt.

Tabel 2. Keskkonnamõju hindamise menetlus ja selle etapid ning seosed mõju hindamisega Natura-alale ja piiriülese keskkonnamõju hindamisega

Keskkonnamõju hindamise menetlus				
Etapp	Toiming	KMH üldmenetlus	Mõju Natura-alale hindamine	Piiriülene KMH
I Eelhindamine	Arendaja esitatud tegevusloa taotluse läbivaatamine otsustaja poolt	Arendaja kavandatud tegevus on KeHJS-i § 6 lõikes 1 loetletud tegevus		
			<i>I etapp: Eelhindamine</i>	
		Arendaja kavandatud tegevus ei ole KeHJS-i § 6 lõikes 1 loetletud tegevus, selle võimalikku keskkonnamõju kaalutletakse	Määrang, kas kavandatud tegevus on otseselt vajalik või otseselt seotud Natura-ala(de) kaitsekorraldamisega	Määrang, kas kavandataval tegevusel võib olla riigipiiri ületav keskkonnamõju
			Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura-alade iseloomustus	
			Kavandatava tegevuse mõju Natura-ala(de)le määramine	
	KMH algatamine või mittealgatamine ja otsusest avalikult teatamine	Arendaja kavandatava tegevusega kaasneb/ ei kaasne eeldatavasti negatiivne mõju keskkonnale või seda ei saa välistada	Arendaja kavandatava tegevusega kaasneb/ ei kaasne eeldatavasti negatiivne mõju Natura-alale või seda ei saa välistada	Arendaja kavandatava tegevusega kaasneb/ ei kaasne eeldatavasti piiriülene keskkonnamõju või seda ei saa välistada
Arendaja kavandatava tegevusega kaasneb eeldatavasti negatiivne mõju keskkonnale või seda ei saa välistada: otsus algatada KMH				
				Otsustaja teavitab Keskkonnaministeeriumi; konsultatsioonid päritoluriigi ja mõjutatava riigi vahel piiriülese KMH algatamiseks
II Keskkonnamõju hindamine	KMH programmi eelnõu koostamine	Kavandatava tegevuse eesmärgi ja vajaduse, põhitegevuse ja kaasuvate tegevuste ning elluviimise etappide kirjeldamine	KMH programmis arvestatakse eelhindamisel saadud informatsiooni	KMH programmis arvestatakse eelhindamisel saadud informatsiooni
		Eeldatava mõju ja mõjuala kirjeldamine		
		Hindamismetoodika kirjeldamine		
		Alternatiivsete võimaluste väljapakumine ja kirjeldamine		
		Uuringute kava kirjeldamine		
		Avalikustamise kava kirjeldamine		
Info KMH osapoolte ja nende kontaktide kohta				

Keskkonnamõju hindamise menetlus					
Etapp	Toiming	KMH üldmenetlus	Mõju Natura-alale hindamine	Piiriülene KMH	
II Keskkonnamõju hindamine (järg)	KMH programmi eelnõu avalik väljapanek ja avalik arutelu				
	KMH programmi eelnõu täiendamine				
	KMH programmi eelnõu läbivaatamine				
	KMH programmi heakskiitmine või heakskiitmata jätmine KMH järelevalvaja poolt. KMH järelevalvaja teatab avalikult KMH programmi heakskiitmisest, heakskiitmata jätmisest vaid arendajale ja otsustajale				
	KMH aruande eelnõu koostamine			<i>II etapp: Asjakohane hindamine</i>	
		Kavandatava tegevuse eesmärgi ja vajaduse, põhitegevuse ja kaasuvate tegevuste ja elluviimise etappide kirjeldamine		Piisava informatsiooni koondamine (sh spetsiifiliselt Natura-ala kohta)	Kavandatava tegevuse eesmärgi ja vajaduse, põhitegevuse ning kaasuvate tegevuste ja elluviimise etappide kirjeldamine
		Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ja hinnang keskkonnaseisundile			Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ja hinnang keskkonnaseisundile
		Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju prognoosimise meetodi kirjeldus			
		Hinnang kavandatava tegevusega ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele		Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju hindamine Natura-ala(de) terviklikkusele ja kaitse-eesmärkide saavutamisele	Hinnang kavandatava tegevusega ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele
		Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevale keskkonnamõjule			Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevale iseloomule
Negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmete kirjeldamine ja hinnang nende kasutamise eeldatavale efektiivsusele			Leevendavate meetmete kavandamine ja nende tõhususe hindamine Natura-ala(de) terviklikkuse säilimise ja kaitse-eesmärkide saavutamise seisukohast	Negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmete kirjeldamine ja hinnang nende kasutamise eeldatavale efektiivsusele	
Hinnang loodusvarade kasutamise otstarbekusele ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste vastavusele säästva arengu põhimõtetele				Hinnang loodusvarade kasutamise otstarbekusele ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste vastavusele säästva arengu põhimõtetele	

Keskkonnamõju hindamise menetlus				
Etapp	Toiming	KMH üldmenetlus	Mõju Natura-alale hindamine	Piiriülene KMH
II Keskkonnamõju hindamine (järg)	KMH aruande eelnõu koostamine (järg)		<i>III etapp: Alternatiivide kaalumine</i>	
		Reaalsete alternatiivsete võimaluste väljapakumine ja kirjeldamine	Alternatiivide määratlemine	Reaalsete alternatiivsete võimaluste väljapakumine ja kirjeldamine
		Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate reaalsete alternatiivsete võimalustega ja paremusjärjestuse kirjeldus	Alternatiivide kaalumine	Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate reaalsete alternatiivsete võimalustega ja paremusjärjestuse kirjeldus
		Avalikustamise kava täitmise kirjeldus; avalikustamise ajal laekunud küsimuste, ettepanekute ja vastuväidete sisu kirjeldus ja vastused		Konsultatsioonid päritoluriigi ja mõjutatava riigi vahel
			<i>IV etapp: Erandi tegemine</i>	
			Määrang, kas kahjustatava(te)l Natura-ala(de)l esinevad esmatahtsad liigid ja elupaigatüübid	
			Määrang, et kavandatava tegevuse puhul on avalikkuse jaoks esmatahtsaid ülekaalukaid põhjusi, mis kaaluvad üles looduskaitseesmärgid	
	Määrang, kas kavandatava tegevuse puhul on olemas inimeste tervise ja elanikkonna turvalisuse kaalutlusi või olulist kasu keskkonnale			
	Määrang, kui kavandatava tegevuse puhul ei ole olemas inimeste tervise ja elanikkonna turvalisuse kaalutlusi ega olulist kasu keskkonnale, siis kas on teisi esmatahtsaid ülekaalukaid põhjusi, mis kaaluvad üles looduskaitseesmärgid			

Keskkonnamõju hindamise menetlus

Etapp	Toiming	KMH üldmenetlus	Mõju Natura-alale hindamine	Piiriülene KMH
<p>II Keskkonnamõju hindamine (järg)</p>	<p>KMH aruande eelnõu koostamine (järg)</p>		<p>Määrang, kui kavandatava tegevuse elluviimiseks on avalikkuse jaoks esmatähtsaid ülekaalukaid põhjusi, siis millised hüvitusmeetmed tagaksid kahjustataval alal elutsevate Natura-liikide ja alal esinevate elupaigatüüpide soodsa seisundi ja Natura 2000 võrgustiku sidususe</p>	
			<p>Määrang, kui kavandatava tegevuse elluviimiseks on olemas inimeste tervise ja elanikkonna turvalisuse kaalutlusi või olulist kasu keskkonnale, siis millised hüvitusmeetmed tagaksid kahjustataval alal elutsevate Natura-liikide ja alal esinevate elupaigatüüpide soodsa seisundi ja Natura 2000 võrgustiku sidususe</p>	
			<p>Määrang, kui kavandatava tegevuse elluviimiseks ei ole olemas inimeste tervise ja elanikkonna turvalisuse kaalutlusi ega olulist kasu keskkonnale, kuid on teisi avalikkuse jaoks esmatähtsaid ülekaalukaid põhjusi, siis millised hüvitusmeetmed tagaksid kahjustataval alal elutsevate Natura-liikide ja alal esinevate elupaigatüüpide soodsa seisundi ja Natura 2000 võrgustiku sidususe</p>	
			<p>Hinnang hüvitusmeetmete tõhususele tagamaks Natura 2000 võrgustiku sidususe</p>	

Keskonnamõju hindamise menetlus				
Etapp	Toiming	KMH üldmenetlus	Mõju Natura-alale hindamine	Piiriülene KMH
II Kesk-konna-mõju hindamine (järg)	KMH aruande eelnõu koostamine (järg)	Töö käigus ilmnenud raskuste kirjeldus		
		KMH aruandes toodud teabe kokkuvõte		
		Kasutatud allikate loend		
		KMH aruande kohta laekunud küsimused, ettepanekud ja vastuväited ja nendega arvestamise selgitus		
		Koopiad kirjadest küsimustega, ettepanekutega ja vastuväidetega ning koopia avaliku arutelu protokollist		
		Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart		
	KMH aruande eelnõu avalik väljapanek ja avalik arutelu			Konsultatsioonid päritoluriigi ja mõjutatava riigi vahel
	KMH aruande täiendamine			
KMH aruande eelnõu läbivaatamine (sh kvaliteedikontroll)				
KMH aruande heakskiitmine või heakskiitmata jätmine KMH järelevalvaja poolt				
KMH järelevalvaja teatab avalikult KMH aruande heakskiitmisest, heakskiitmata jätmisest vaid arendajale ja otsustajale				

Juhtumiteks, kus mõju hindamisel Natura-alale jõutakse järeldusele, et alternatiivid kavandatava tegevuse elluviimiseks puuduvad ja leevendavate meetmete rakendamine ei võimalda ära hoida Natura-ala kahjustamist, kuid kavandatav tegevus on avalikes huvides ülioluline, sätestab loodusdirektiivi artikli 6 lõige 4 erandi tegemise reeglid.

Erandi tegemise etapis (IV etapp) informeerib pädev riigiasutus Euroopa Komisjoni erandi tegemise sisust ja motiividest ning võetud hüvitusmeetmetest. Olukorras, kus arendaja tegevus hakkab kahjustama esmatähtsaid liike või elupaigatüüpe, küsib pädev riigiasutus Euroopa Komisjoni seisukohta enne kui otsustaja väljastab tegevusloa. Erandi tegemise kohta on Euroopa Komisjon andnud välja spetsiaalsed juhised [17].

8 KMH osapooled

8.1 Arendaja

Arendaja on isik, kes soovib mingit tegevust ellu viia, ning seadusest tulenevalt, peab selleks eelnevalt taotlema tegevusloa. Arendaja esitab tegevusloa taotluse otsustajale, kes viib läbi eelhindamise, mille käigus kaalub keskkonnamõju hindamise menetluse algatamist. Selleks et otsustaja saaks eelhindamise võimalikult objektiivselt läbi viia, on vaja, et arendaja annaks otsustajale iga-külgselt infot kavandatava tegevuse (nii põhitegevuse kui kaasuvate tegevuste ning nende etappide, mahtude ja heitmete) kohta.

Arendaja valib KMH eksperdi ja sõlmib temaga või eksperdi tööandjaks oleva juriidilise isikuga lepingu. Lepingus sätestatakse poolte kohustused ja õigused ning vastutused. Lepingut sõlmides peaks arendajal olema selge ettekujutus eksperdi töömahust ja tööde ajakavast ning võimalikest KMH-d pidurdavatest asjaoludest. Avalikkuse kõrgendatud huvi korral arendaja kavandatud tegevuse vastu tuleb arendajal arvestada, et avalikustamise läbiviimiseks võib kuluda enam aega ja raha kui tavaliselt. Tähtaegu kavandades tuleks jätta piisavalt aega avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal laekunud küsimuste, ettepanekute ja vastuväide analüüsiks ning vastuste koostamiseks ja tagasiside andmiseks.

8.1.1 Arendaja ülesanded

Arendaja ülesandeks on korraldada avalikud arutelud, ning katta eksperditöö, avaliku väljapanekute ning avalike aruteludega seotud kulud ning riigilõivud. Arendaja esitab KMH järelevalvajale heakskiitmiseks KMH programmi ja aruande eelnõu. Arendaja ülesandeid eksperti valikul vt ptk 8.2.4.

8.2 KMH ekspert

8.2.1 Eksperti litsents

Keskkonnamõju hindamise ekspert on *füüsiline isik, kellel on kehtiv KMH litsents*. Juriidiline isik võib esindada oma töötajat, kellel on kehtiv KMH litsents. Litsentsi väljastab keskkonnaminister Keskkonnaministeeriumi juures tegutseva komisjoni ettepanekul. Komisjon vaatab läbi litsentsitaotlused ja kontrollib nende vastavust nõuetele, samuti võib litsentsikomisjon teha keskkonnaministrile ettepaneku eksperdi litsentsi peatamiseks või tühistamiseks.

Litsentsile märgitakse tegevus- ja mõjuvaldkonnad, milles eksperdil on õigus keskkonnamõju hinnata (Tabel 3). Litsents väljastatakse korraga 5 aastaks.

Eksperti kvalifikatsiooninõuded on toodud KeHJS-i §-s 15. Eksperti litsents antakse isikule, kes:

- 1) on omandanud riiklikult tunnustatud kõrghariduse või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni keskkonnakaitse, bioteaduste, füüsikaliste loodusteaduste, põllumajanduse, metsanduse, kalanduse, tervise, tehnikaalade või ehituse õppesuuna õppekava järgi;
- 2) omab vähemalt kaheaastast töökogemust loodusteaduste või keskkonnakaitsega seotud tegevusalal;
- 3) on läbinud keskkonnamõju hindamise alase koolituse vähemalt 40 tunni mahus ja sooritanud positiivse tulemusega eksami;
- 4) vähemalt neljal korral on osalenud eksperdirühma töös;
- 5) on tasunud riigilõivu.

Nagu litsentsi esmakordsel taotlemisel, eeldatakse ka litsentsi pikendamisel, et taotleja on litsentsi eelmise kehtivuse aja jooksul osalenud vähemalt neljal korral eksperdina keskkonnamõju hindamises. Selle tõestuseks tuleb komisjonile esitada loetelu vastavatest KMH-dest.

Ekspertitöös on vaja tunda nii keskkonnaõigusakte kui KMH menetlust ja oskust hinnata keskkonnamõju kitsamas mõttes, st mõju teatud valdkonnas.

KeHJS-i §-i 15 lõigete 3 ja 6 alusel peab KMH eksperdi litsentsi taotleja ise litsentsitaotluses kirja panema tegevus- ja mõjuvaldkonna(d), millega kaasnevat või millele avalduvat mõju ta soovib hinnata. Tegevus- ja mõjuvaldkondade loetelu on järgmine.

Tabel 3. Tegevus- ja mõjuvaldkonnad, mille keskkonnamõju soovib KMH litsentsi taotleja hinnata

Tegevusvaldkonnad	Mõjuvaldkonnad
■ põllumajandus	■ inimese tervis
■ maaparandus	■ maavara
■ jahindus	■ pinnas ja maastik
■ metsamajandus	■ veesaaste ja veetase
■ kalandus	■ hüdrodünaamika ja rannaprotsessid
■ maavara kaevandamine ja kaevisse töötlemine, sh rikastamine	■ õhusaaste
■ tööstus	■ jäätmete
■ toorme ja muu materjali töötlemine	■ müra ja vibratsioon
■ tselluloosi-, paberi- ja tekstiilitööstus ning nahaparkimine	■ valgus
■ energeetika	■ soojus
■ jäätmekäitlus	■ kiirgus
■ reoveekäitlus	■ lõhn
■ vesi ja kanalisatsioon	■ maismaa taimestik
■ veeteede ja sadamate ehitus, veekogu süvendamine ning veekogusse tahkete ainete kaadamine	■ maismaa loomastik
■ ehitus	■ mets
■ turism	■ vee-elustik
■ puhkemajandus ja haljastus	■ kaitstavad loodusobjektid
■ transport ja liiklus	■ kultuuripärand
■ tervisekaitse	■ muu (<i>tuleb nimetada</i>)
■ asumite sanitaarkaitse	
■ teenindus	
■ muu (<i>tuleb nimetada</i>)	

Litsentsitaotluse läbivaatamisel kontrollib komisjon taotleja hariduslikku tausta ja võtab arvesse taotleja eelnevalt töökogemust nendes valdkondades, kus taotleja soovib tegutsema hakata. Litsentsikomisjon ei pea võimalikuks anda õigust hinnata keskkonnamõju nendes tegevus- ja mõjuvaldkondades, milles litsentsi taotlejal puudub nii hariduslik baas kui kogemus.

Välisriigi kodanikud saavad taotleda KMH eksperdi litsentsi Eesti kodanikega samadel alustel. Riigikeeleoskus ei ole KMH litsentsi taotlemisel kriteeriumiks. Ekspertina töötada soovijal tuleb sel juhul arvestada, et dokumendid koostatakse eesti keeles ja ka avalike arutelude töökeeleks on eesti keel (kui just menetluse alguses ei ole kokku lepitud teisiti). Eesti keelt mittevaldav KMH ekspert võib endale appi võtta tõlgi.

Kehtivat litsentsi omavate ekspertide nimekiri on kättesaadav Keskkonnaministeeriumi veebi-aadressil: <http://www.envir.ee/145686>

8.2.2 Eksperti ülesanded

Seadusest tulenevalt on KMH eksperdi ülesandeks koos arendajaga koostada KMH programm. Ekspert või eksperdirühm eksperdi juhtimisel koostab KMH aruande. Eksperti ülesandeks on KMH programmi ja aruande kohta esitatud ettepanekutega ja vastuväidetega arvestamine ning vastavate dokumentide täiendamine, niisamuti avalikustamise käigus tulnud kirjadele vastamine. Arendaja võib kokkuleppel eksperdiga delegeerida viimasele lepinguga osa oma ülesannetest (nt avalike arutelude korraldamine, tegevusloale kooskõlastuste võtmine jms), kuid mitte vastutust.

8.2.3 Eksperti vastutus

KeHJS-i § 15 lõige 9 sätestab eksperdi vastutuse oma töö eest. Keskkonnaminister võib peatada litsentsi kehtivuse üheks aastaks või tunnistada litsentsi kehtetuks, kui litsentsi taotlemisel on esitatud valeandmeid, ekspert ei täida keskkonnamõju hindamise nõudeid, on esitanud KMH aruandes valeandmeid või andnud valehinnangu. Eksperti vastutust võib arendaja täpsustada eksperdiga sõlmitavas lepingus.

Kui litsentsi kehtivus on peatatud, tuleb eksperdil läbida täienduskoolitus ja sooritada vastav eksam ning esitada keskkonnaministeeriumile vajalikud tõendid, misjärel keskkonnaminister saab tühistada litsentsi kehtivuse peatamise otsuse.

8.2.4 Eksperti valimine

Arendaja valib eksperdi või eksperdid, kes moodustavad eksperdirühma. Vastavalt KeHJS-i §-le 14 tohib eksperdirühma juhtida üksnes KMH litsentsiga isik, kuid eksperdirühma liikmete hulgas võib olla ka KMH litsentsita isikuid. Viimaste hulka võib kuuluda spetsialiste, kes on pädevad mõnel kitsamal erialal. Näiteks sillaehituse puhul on loomulik kaasata KMH eksperdirühma ka sillaehitusinsener, kelle erialateadmisi läheb vaja võimalike tehniliste lahenduste (alternatiivide) väljapakumisel või ehitus- ja käitusaegsete mõjude hindamisel, kuid nimetatud inseneril ei pea olema KMH eksperdi litsents.

Arendaja ülesanne on eksperdiga lepingut sõlmides kontrollida, kas eksperdi KMH litsents lubab tal kõnealuse tegevuse keskkonnamõju hinnata, st kas tema eksperdilitsentsile on märgitud antud tegevuse ja selle keskkonnamõjuga seotud tegevus- ja mõjuvaldkonnad. Kui eksperdi litsentsile

ei ole märgitud kõiki tegevus- ja mõjuvaldkondi, millega kõnealuses menetluses tuleb tegeleda, siis peab arendaja tagama, et eksperdirühma koosseisus oleks vastavate valdkondade spetsialiste.

8.3 Otsustaja

Vastavalt KeHJS-i §-le 9 on otsustaja tegevusloa väljaandja. Seega on otsustajad kõik isikud, kellele on seaduse alusel antud õigus välja anda peatükis 4.4 loetletud tegevuslube. Otsustaja võib olla näiteks maakondlik keskkonnateenistus, keskkonnaminister, kohalik omavalitsus, Maanteeamet, Raudteeinspeksioon, piirkondlik maaparandusbüroo, majandus- ja kommunikatsiooniminister.

8.3.1 Otsustaja ülesanded

KMH-s on otsustaja pädevuses viia läbi eelhindamine, otsustada KMH algatamise või mittealgatamise vajadus ning teatada sellest otsusest avalikult. Samuti on otsustaja ülesanne korraldada KMH programmi ja aruande eelnõu avalik väljapanek. Kui KMH järelevalvaja on aruande heakskiitnud, korraldab otsustaja tegevusloa eelnõu avaliku väljapaneku. Avalike väljapanekute kulud katab arendaja. Tegevusloa taotluse nõuetekohase menetluse lõpuks väljastab otsustaja arendajale tegevusloa.

8.4 Keskkonnamõju hindamise järelevalvaja

Keskkonnamõju hindamise järelevalvaja on KMH kvaliteedi kontrollijaks. Kui otsustajate ring võib olla suhteliselt lai, siis KMH kvaliteedi kontrollimine on antud *keskkonnaministri ja maakondliku keskkonnateenistuse* pädevusse. Keskkonnaminister on KMH järelevalvaja rollis siis, kui Keskkonnaministeerium on tegevusloa väljaandja või kui tegevusega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju võib ulatuda teise maakonda, piiriveekogule või merele või olla riigipiirilene. Ülejäänud juhtudel on KMH järelevalvaja maakonna keskkonnateenistus.

8.4.1 KMH järelevalvaja ülesanded

KMH järelevalvaja pädevuses on:

- 1) vajaduse korral kontrollida kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise otsuse õiguspärasust;
- 2) kontrollida keskkonnamõju hindamise programmi vastavust KeHJS-i §-s 13 sätestatud nõuetele ning teha otsus keskkonnamõju hindamise programmi heakskiitmise kohta;
- 3) teavitada avalikkust keskkonnamõju hindamise programmi heakskiitmisest;
- 4) kontrollida keskkonnamõju hindamise litsentsi olemasolu eksperdil;
- 5) kontrollida keskkonnamõju hindamise menetluse vastavust õigusaktide nõuetele;
- 6) hinnata keskkonnamõju hindamise aruande vastavust heakskiidetud keskkonnamõju hindamise programmile ja KeHJS-i §-s 20 sätestatud nõuetele, teha otsus aruande heakskiitmise ning keskkonnanõuete määramise kohta;
- 7) teavitada avalikkust keskkonnamõju hindamise aruande heakskiitmisest ning keskkonnanõuete määramisest;
- 8) keskkonnamõju hindamise järelhindamine.

KMH nõuetekohasuse ning KMH programmi ja aruande kvaliteedikontrollil abistab KMH järelevalvajat keskkonnaministri käskkirjaga kehtestatud hindamisjuhend [18]. KMH järelevalvajate veebiaadressid maakonniti leiata Lisas 15.6 ja Keskkonnaministeeriumi veebilehelt.

8.5 Menetlusosalised ja huvitatud isikud

Haldusmenetlusseaduse §-i 11 lõige 2 defineerib menetlusosalisi kui *isikuid ja organeid, kelle huve haldusakt, haldusleping või toiming võib puudutada*. Keskkonnamõju hindamise menetlusosalised on *arendaja*, kes soovib mingit tegevust ellu viia, *KMH ekspert*, litsentseeritud keskkonnamõju hindamise asjatundja, kes nõustab arendajat KMH valdkonnas, ning koostab KMH programmi ja aruande eelnõud, *otsustaja*, kes teeb otsuse KMH algatamise või mittealgatamise kohta, korraldab KMH programmi ja aruande eelnõu avaliku väljapaneku ja otsustab tegevusloa väljaandmise üle, ning *KMH järelevalvaja*, kelle pädevuses on KMH programmi ja aruande eelnõu heakskiitmine või heakskiitmata jätmine ning KMH eksperdilitsentsi olemasolu ja kehtivuse kontrollimine. KMH menetlusosalisteks on ka *huvitatud isikud ja üldsus laiemalt*. Huvitatud isikud on kõik üksik- või juriidilised isikud, keda arendaja kavandatav tegevus mõjutab või võib mõjutada ning kes on avaldanud soovi KMH-s osaleda. Nagu eespool öeldud, on KMH avatud menetlus, mis tähendab seda, et avalike huvide kaitsmine huvitatud isikute ja laiemal üldsuse menetlusse kaasamise kaudu on omaette eesmärk.

Seega tuleb otsustajal keskkonnamõju hindamise menetluses iga kord määratleda need isikud ja organid, kes on just kõnealusel menetlusel osalised. Menetlusosaliste ringil on KMH efektiivsuse seisukohast määrav tähtsus. Praktikast pole haruldased juhtumid, kus mõne menetlusosalise puudumine või liiga hiline osalemine KMH-s on edasi lükanud teatud otsuste vastuvõtmise või äärmuslikel juhtudel pidurdanud kogu menetlust. *Menetlusosaliste määramine on otsustaja ülesanne*. Selleks tuleb otsustajal püstitada küsimus: keda võib arendaja kavandatav tegevus puudutada? Praktikast on välja kujunenud, et KMH-sse kaasatakse:

- kavandatava tegevuse asukoha kohalik omavalitsus (KOV)
- teised KOV-d, kelle territooriumile võib tegevuse mõju ulatuda
- maavalitsus
- maakondlik keskkonnateenistus/ Keskkonnaministeerium
- teised riigiasutused (Keskkonnainspeksioon, Maanteeamet jt)
- kohalikud elanikud, naaberkinnistute omanikud
- kohalike elanike mitteformaalsed (seltsingud) ja formaalsed ühendused (MTÜ-d, SA-d)
- üleriigiliselt tegutsevad keskkonnaorganisatsioonid
- äriühingud (sh arendaja, KMH ekspert)
- uurimisinstituudid, ülikoolid

Menetlusosaliste ring ja isikute arv sõltub suuresti kavandatava tegevuse iseloomust ja mastaapidest, aga ka eeldatavast keskkonnamõjust. Reoveepuhasti, prügilala või kaevanduse rajamise kavand saavad enamasti kohaliku kogukonna vastuseisu osalisteks. Teinekord pole aga avalikkuse huvi tegevuse mastaapidega seotud. Alguses tähtsusetuna tunduv tegevus, näiteks mõne põlispuu maharaiumine, võib esile kutsuda kohalikus kogukonnas ootamatult suure ja valulise reaktsiooni. Lisaks Viljandis juhtunule (nn Prokuröri pargi juhtum), on arendajatele vastuseisu ilmutanud ka hiite ja teiste kultuskohtade väärtustajad (nt Kunda hiemäe juhtum). Sellised juhtumid annavad selgelt tunnistust, et menetlusosaliste ringi määratlemine ei olnud ammendav – kõik isikud, keda kavandatav tegevus puudutas, ei olnud menetlusse (õigeaegselt) kaasatud.

Puudutatud isikute kindlakstegemiseks kasutatakse enamasti meediakanaleid, mille kaudu edastatakse üldist, mitte spetsiifilist teavet. Kõige tõhusamaks kaasamise meetodiks on osutunud inimeste teavitamine personaalse kirjaga. Viimasel juhul tekib kirja saajal isiklik suhe toimuvaga, kuna kirjas palutakse tema osalemist KMH-s, st oodatakse tema arvamust ja ettepanekuid.

Kavandatavat tegevust tutvustavad artiklid kohalikus lehes või üleriigilises väljaandes annavad üksikisikutele ja organisatsioonidele aega oma huvide määratlemiseks, sõnastamiseks ja avalikult esitamiseks. Üldisele teavitamisele võiks järgneda kirja teel konkreetsete küsimuste esitamine isikutele, keda tegevus otseselt puudutab. Tavapäraseks on kujunenud ka kavandatava tegevuse mõjupiirkonnas elavate inimeste ja tegutsevate asutuste/firmade esindajate küsitlused (seda kasutas Maanteeamet näiteks Mäo ümbersõidu kavandamisel). Küsitlused annavad ka hea ettekujutuse elanike ootustest ja muredest seoses kavandatava tegevusega. Küsitluste tulemustest selgub tavaliselt ka see, millist lisateavet vajatakse ning millised aspektid vajavad põhjalikumaid selgitusi või analüüsi. Seega saab küsitluse tulemusi enamasti kasutada ka KMH programmi koostamisel.

Kogukonnas või ühiskonnas laiemalt eeldatavalt palju vastukaja tekitavate projektide puhul (nt teede ja sildade või kõrge keskkonnariskiga tootmisettevõtte rajamine), tuleb menetlusosaliste määratlemiseks ning nendega suhtlemiseks ette näha piisavalt aega ja vahendeid. Menetluse tulemuse seisukohast on oluline, et kõik, keda kavandatav tegevus võib puudutada, saaksid arendaja kavadest õigeaegselt teada ning soovi korral KMH-s osaleda ja sellesse efektiivselt panustada.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et menetlusosaliste kindlaksmääramisel võib lähtuda nende asukohast kavandatava tegevuse suhtes (lähemal/kaugemal) või sellest, kas nad esindavad avalikke või erahuvisid (Näide 5). Menetlusosaliste kategooriaid võib olla teisigi, sõltuvalt huvidest ja huvirühma mõjukusest antud piirkonnas. Näiteks võib mõne sotsiaalse grupi “hää” olla mõnes piirkonnas palju tugevam kui teises. Võib eeldada, et töötute huvitatus ja soov osaleda mõne töötusettevõtte rajamise KMH-s on Ida-Virumaal suurem kui näiteks Harjumaal, sest Ida-Virumaal on tööhõive madalam kui Harjumaal.

Näide 5. Kriteeriumid menetlusosaliste määratlemiseks

Kriteeriumid				
Vahetult kavandatava tegevuse asukohas	Kavandatava tegevuse mõjualas	Avalikes huvides tegutsejad	Erahuvides tegutsejad	Muud huvirühmad
Naaberkinnistuste omanikud	Kaugemate kinnistuste omanikud, küla- või linna elanikud, kohalik(ud) omavalitsus(ed)	Riigiasutused, keskkonnaühendused, kodanikuühendused	Äriühingud	Teadlased, vanurid, lapsed, töötud jt

Järgmises näites on esitatud valik menetlusosalistest, keda tuuleparkide rajamise praktikas on tavaliselt kaasatud KMH-sse. Sõltuvalt tuulepargi asukohast võivad menetlusosalised olla ka Riikliku Looduskaitsekeskuse (kui mõjualasse jääb kaitstavaid loodusobjekte), teiste valdade/linnade (kui mõjualasse, sh visuaalse mõju alasse jääb teisi omavalitsusi) või teised äriühingud, keda kavandatav tegevus mõjutab, ning ka teised isikud.

Näide 6. Menetlusosaliste grupid tuulepargi rajamise näitel

Nr	Menetlusosaliste grupp	Kaalutlused kaasamiseks
1	Naaberkinnistute omanikud	Elavad vahetult tuulepargi läheduses
2	Külaelanikud (püsielanikud ja suvitajad) ning nende ühendused	Elavad mõjuala piirkonnas
3	Kohalik omavalitsus	Planeeringu kehtestaja, ehitusloa väljaandja (otsustaja)
4	Maavalitsus	Planeeringu järelevalvaja
5	Maakonna keskkonnateenistus	KMH järelevalvaja
6	AS Eesti Energia	Elektrienergia kokkuostja
7	Riigimetsa Majandamise Keskus	Tuulepargi rajamiseks on vaja riigimetsa raadata
8	Eesti Ornitoloogiaühing / kohalik linnuklubi	Tuulepargi mõju linnustikule
9	Eesti Pärandkoosluste Kaitse Ühing	Tuulepargi mõju poollooduslikele kooslustele
10	Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon	Tuuleenergiatootjate ühendus – huvi tuuleenergia laialdase kasutamise vastu
11	Teised huvitatud isikud.....(määratleda) (määratleda)

Otsustaja peab kindlustama, et tema poolt antav haldusakt või läbiviidavad toimingud on õigus-pärased. Õiguspärasus tähendab ka seda, et kõik asjast huvitatud isikud on menetlusse haaratud ja nad on saanud oma taht ja arvamust vabalt avaldada. KMH menetlusosaliste ja nende rollide kohta vt Tabel 4.

Tabel 4. KMH osapooled ja nende rollid KMH erinevates etappides

KMH osapool	Tegevusloa taotlemine	KMH eelhindamine	KMH programmi koostamine	KMH aruande koostamine	Avalikustamine	Tegevusloa väljaandmine ja keskkonnanõuete määramine
Arendaja	Esitab nõuetekohased dokumendid otsustajale	Annab vajaduse korral otsustajale täiendavat informatsiooni	Koostab koos eksperdiga KMH programmi; katab KMH programmi koostamise kulud	Katab KMH aruande koostamise kulud	Korraldab avaliku arutelu ning osaleb selles, vastab esitatud küsimustele ja vastuväidele; katab avalikustamisega seotud kulud	Rakendab keskkonnamõju leevendavad meetmed ja seirekava; katab keskkonnanõuete täitmisega seotud kulud
KMH ekspert	Arendaja ettepanekul võib abistada taotluse dokumentide vormistamisel	-	Koostab koos arendajaga KMH programmi	Koostab KMH aruande	Vastab koos arendajaga avaliku väljapaneku ajal ja avalikel aruteludel esitatud küsimustele, ettepanekutele ja vastuväidele	-
Otsustaja	Hindab taotluse dokumentatsiooni vastavust nõuetele	Viib läbi eelhindamise, teatab tehtud otsusest KMH algatamise vajalikkuse kohta ja motiveerib seda	Teeb ettepanekuid KMH programmi eelnõusse	Teeb ettepanekuid KMH aruande eelnõusse	Korraldab KMH programmi ja aruande eelnõude avalikud väljapanekud, avaldab KMH-ga seonduvaid teateid jms.	Otsustab tegevusloa väljaandmise ja keskkonnanõuete määramise
KMH järelevalvaja	-	Teeb vajadusel järelevalvet KMH eelhindamise nõuetekohase läbiviimise üle	Kiidab heaks või jätab heaks kiitmata KMH programmi; teatab KMH programmi heakskiitmisest avalikult, heakskiitmata jätmisest arendajale ja eksperdile	Kiidab heaks või jätab heaks kiitmata KMH aruande; teatab KMH aruande heakskiitmisest avalikult, heakskiitmata jätmisest arendajale ja eksperdile	Osaleb avalikel aruteludel	Määrab keskkonnanõuded, mida tuleb otsustajal tegevusloa andmisel arvestada
Huvitatud isik	-	Võib vaidlustada eelhindamise nõuetekohase läbiviimise ja tulemused	Võib teha ettepanekuid, esitada küsimusi ja vastuväiteid KMH programmi eelnõule, vaidlustada KMH programmi heakskiitmise või selle heakskiitmata jätmise	Võib teha ettepanekuid, esitada küsimusi ja vastuväiteid KMH aruande eelnõule, vaidlustada KMH aruande heakskiitmise või selle heakskiitmata jätmise	Võib osaleda avalikel aruteludel, teha ettepanekuid, esitada küsimusi ja vastuväiteid KMH programmi ja aruande eelnõude avaliku väljapaneku jooksul ja avalikel aruteludel	Võib vaidlustada KMH järelevalvaja ja otsustaja otsuseid

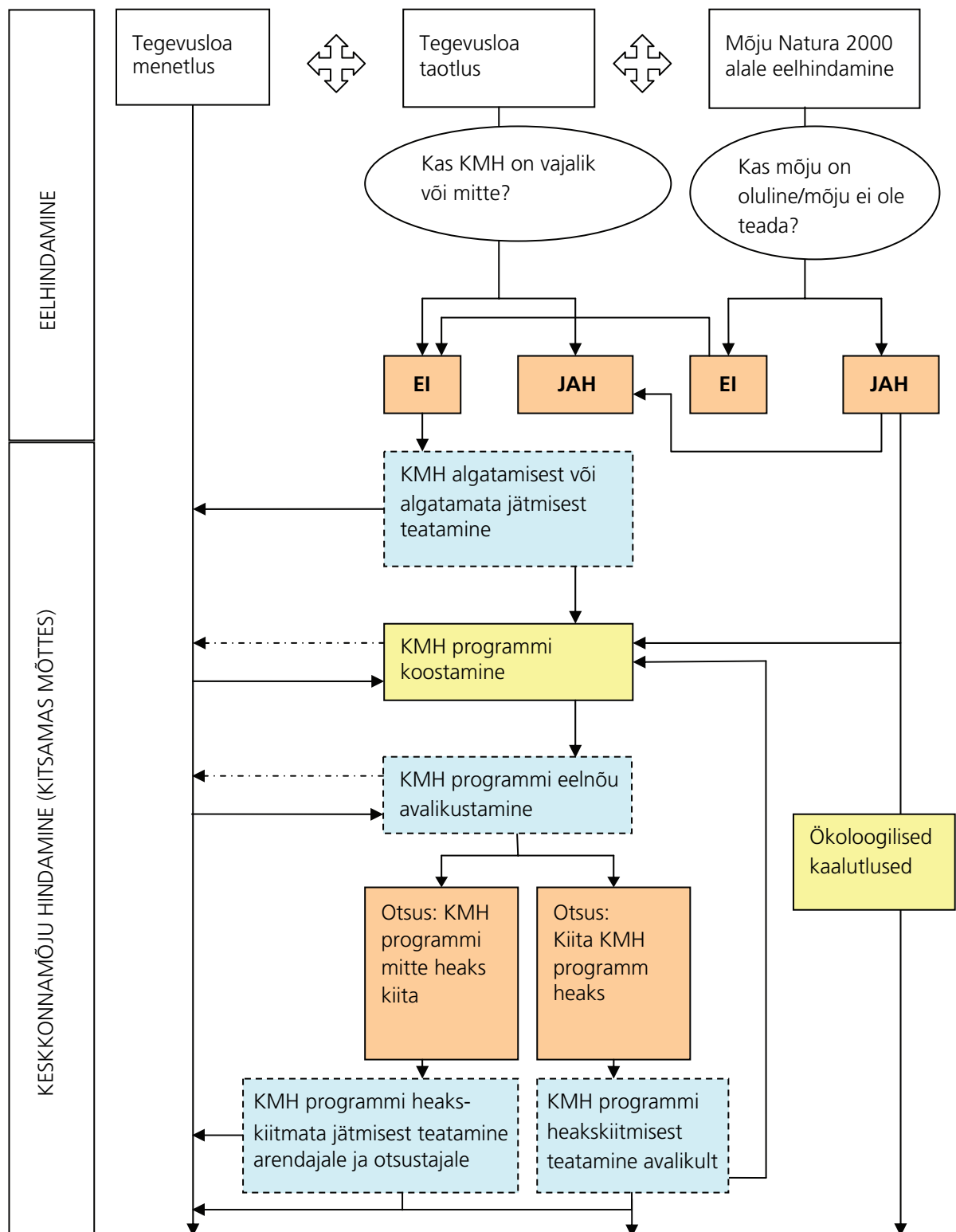
8.6 Tähtajad keskkonnamõju hindamise menetluses

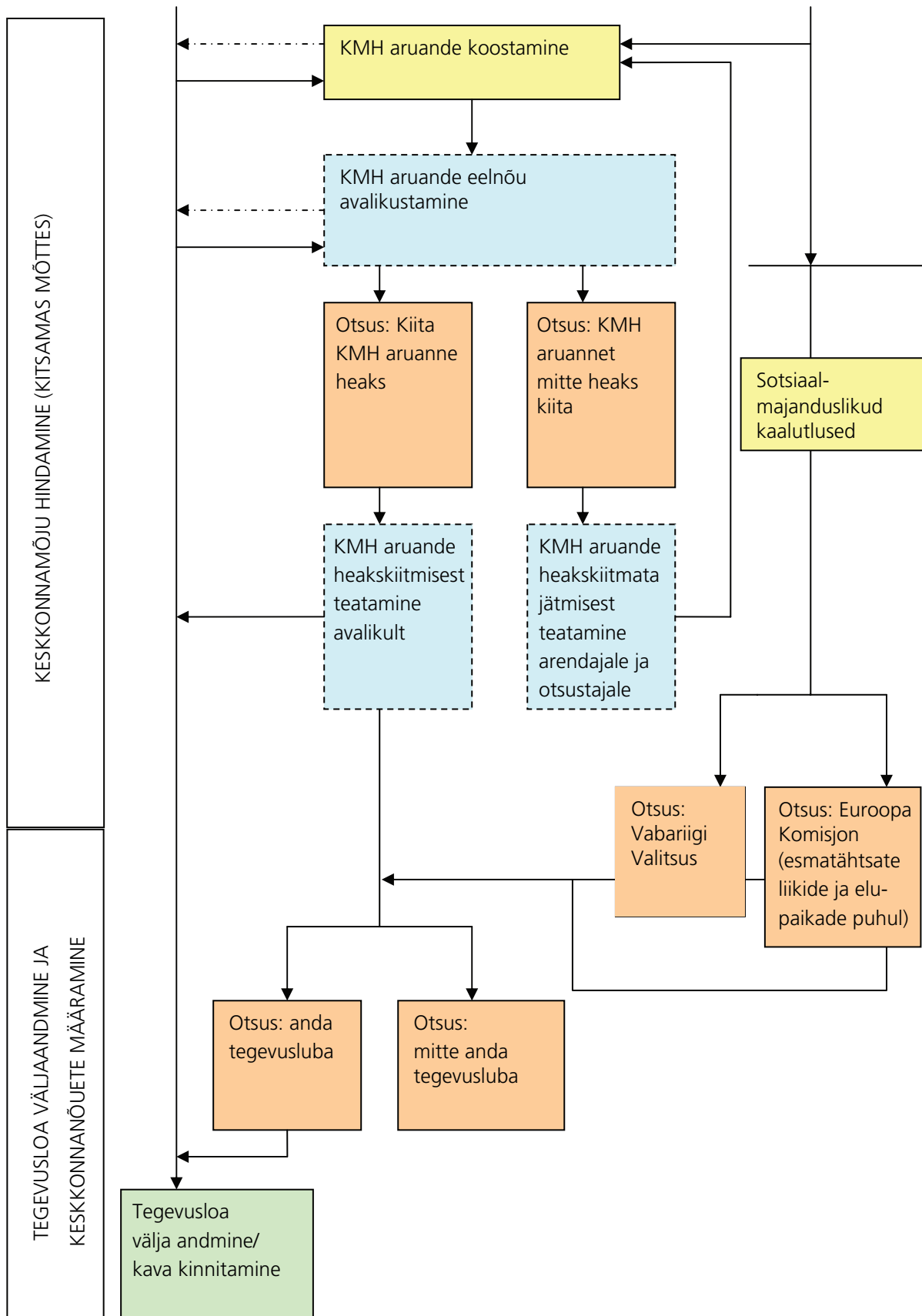
2005. aastal tehtud valikuuring [19] näitas, et keskkonnamõju hindamise menetlus vältas keskmiselt 6 kuud, kuid suurem osa (64% uuritud juhtumitest) kestis vähem kui pool aastat. Arvestuslikult oleks KMH miinimumkestus 4 kuud, kui menetlus sujub tõrgeteta ning KMH programmi ja aruande valmimiseks kuluks üks kuu. Tähtajad ja menetlusosaliste rollid on toodud alljärgnevas tabelis (Tabel 5).

Tabel 5. Tähtajad keskkonnamõju hindamise menetluses

KMH osapool	Tegevus		Seisukoht/ kooskõlastus/ otsus/ toiming	Läbivaatamise aeg/ otsustamise aeg
Otsustaja	Tegevusloa taotluse läbivaatamine	Kooskõlastuse küsimine kaitseala valitsejalt (kes omakorda küsib seisukohta LKK-lt)	Kooskõlastus	Tegevusloa taotluse menetlemiseks mõeldud aja jooksul (sh 5 tööpäeva LKK seisukohale)
		Kooskõlastuse küsimine teistelt haldusorganitelt	Kooskõlastus	Vastamise tähtaja määrab kirja saatja ehk kooskõlastuse küsija
Otsustaja	KMH algatamine/ mittealgatamine		Toiming	Tegevusloa taotluse menetlemiseks mõeldud aja jooksul
	KMH algatamisest/ mittealgatamisest teatamine		Toiming	14 päeva jooksul alates otsusest
Arendaja ja ekspert	KMH programmi ja aruande eelnõu koostamine		Toiming	Pole määratud
	KMH programmi või aruande eelnõu esitamine KMH järelevalvajale		Toiming	Pole määratud
Otsustaja	KMH programmi ja aruande eelnõu avalikust väljapanekust (avalikust arutelust) teatamine		Toiming	14 päeva jooksul alates KMH programmi või aruande saamisest
	Avalik väljapanek		Toiming	Kestus vähemalt 14 päeva alates avalikust teatamisest
	Avalik arutelu (koosolek)		Toiming	Soovitavalt 1 nädal pärast avaliku väljapaneku lõppu
KMH järelevalvaja	KMH programmi või aruande eelnõu läbivaatamine		Toiming	30 päeva jooksul alates saamisest
	KMH programmi või aruande heakskiitmine või heakskiitmata jätmine		Toiming	30 päeva jooksul alates saamisest
	KMH programmi või aruande heakskiitmisest teatamine avalikult, heakskiitmata jätmisest teavitatakse otsustajat ja arendajat		Toiming	14 päeva jooksul alates otsuse tegemisest

9 Keskkonnamõju hindamise üldskeem

10 Etapp I – eelhindamine

- Eelhindamise eesmärk
- Oluline keskkonnamõju
- Mõjuala
- Mõju Natura-alale eelhindamine
- Piiriülese keskkonnamõju eelhindamine
- Eelhindamise tulemused
- Eelhindamise tulemustest teatamine
- Keskkonnamõju hindamise algatamine

10.1 Eelhindamise eesmärk

Eelhindamise eesmärk on välja selgitada, kas kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju. Eelhindamine toimub tegevusloa taotluse menetluse algetalp. Kui eelhindamise tulemusena selgub, et arendaja kavandatava tegevusega võib tõenäoliselt kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju, siis algatab otsustaja keskkonnamõju hindamise menetluse. Tegevusloa taotluse menetlus peatub seniks, kuni keskkonnamõju hindamise aruanne on heakskiidetud.

10.2 Olulise keskkonnamõju väljaselgitamine – kas on vaja algatada keskkonnamõju hindamist?

Nagu juba märgitud, on eelhindamisega vaja välja selgitada, kas arendaja kavandatava tegevusega võib kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju või ei saa seda mõju välistada. Olulise keskkonnamõju kriteeriumid on toodud KeHJS-i §-s 5. *Keskkonnamõju on oluline, kui see võib:*

- 1) eeldatavalt ületada tegevuskoha keskkonnataluvust,
- 2) põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi,
- 3) seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

Euroopa keskkonnamõju hindamise praktikast on teada, et on tegevusi, mille mõju keskkonnale on alati kahjulik, ning tegevusi, mille kahjulikkus sõltub tingimustest. Sellest lähtuvalt on KeHJS-i §-i 6 lõikes 1 loetletud need tegevused, mille kohta on teada, et nende mõju keskkonnale on alati negatiivne ning seega tuleb KMH alati algatada. KeHJS-i §-i 6 lõikes 2 ning Vabariigi Valitsuse määruses nr. 224 [20] on toodud lisanimekiri tegevustest, mille mõju keskkonnale on vaja igakordselt eraldi kaaluda, sest mõju negatiivsus sõltub tingimustest. Taolistel tegevuste loenditel on üksnes abistav roll, sest keskkonnakaitse põhimõtet – ettevaatuspõhimõtet – tuleb otsustajal rakendada iga tegevuse lubamise üle otsustamisel, st arendaja tegevusega kaasnevat võimalikku mõju keskkonnale tuleb alati kaaluda.

Olulise negatiivse keskkonnamõju prognoosimisel rakendab otsustaja KeHJS-i §-i 6 lõikes 3 toodud kriteeriume:

- 1) tegevuse ala ja selle lähiümbruse keskkonningimused (sh Natura-alad);
- 2) tegevuse iseloom, k.a selle tehnoloogiline tase, loodusvarade kasutamine, jäätme- ja energiamahukus, ning muud lähipiirkonna tegevused;
- 3) tegevusega kaasnevad tagajärjed, nagu vee, pinnase või õhu saastatus, jäätmete, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn;
- 4) tegevusega kaasnevate avariilukordade esinemise võimalikkus;
- 5) eespool nimetatud teguritega kaasneva mõju suurus, ruumiline ulatus, kestus, sagedus ja pöördumus, toime, kumulatiivne ja piiriülene mõju ning mõju ilmnemise tõenäosus.

Saadud tulemust, samuti mõju Natura-alale ja piiriülese keskkonnamõju eelhindamise tulemusi arvestatakse KMH algatamisel (vt ptk 10.6 ja 10.7). KeHJS-i §-i 11 lõike 3 järgi ei pea otsustaja KMH algatamist põhjendama siis, kui kavandatav tegevus kuulub sama seaduse §-i 6 lõikes 1 loetletud olulise keskkonnamõjuga tegevuste hulka. Muudel juhtudel (sh mõju Natura-alale ja piiriülese mõju eelhindamisel) tuleb otsustajal oma otsust, st kaalutluse motiive ja tulemust alati põhjendada. Otsuse motiveerimise ja vormistamise kohta vt ptk 10.8.

Tabelis 6 toodud küsimusi võiks otsustaja kasutada olulise keskkonnamõju kindlaks määramisel. Kontroll-leht aitab selle kasutajal otsustada, kas mõju on või võib olla oluline. Vastuste puhul ei tohiks piirduda lihtsalt jah/ei-vastusega, vaid peaks tooma põhjendusi. Allpool toodud kontroll-küsimused aitavad kindlaks määrata, kas projektil ja keskkonnal on omavaheline koostoime. Need küsimused aitavad hinnata, kas koostoime võib olla oluline. Otsustajal on tihti keeruline määratleda, mis on "oluline". Siin aitab lihtne ja kasulik kontrollküsimus – kas mõju on selline, mida peaks arvestama ja millest oleneb vastuvõetav otsus.

Tabel 6. Küsimused olulise keskkonnamõju kindlaks määramiseks

1. Kas keskkonningimustes toimub suuri muutusi?
2. Kas kavandatav tegevus mahub praeguse keskkonna raamidesse?
3. Kas mõju on ebaharilik antud piirkonnas?
4. Kas mõjutatakse suurt ala?
5. Kas mõju võib olla piiriülene?
6. Kas mõjutatavate inimeste arv on suur?
7. Kas muude mõjutatavate objektide arv ja iseloom on suur (taimestik, loomastik, ettevõtted, rajatised)?
8. Kas mõjutatakse väärtuslikke või piiratud levikuga loodusvarasid?
9. Kas on oht, et rikutakse keskkonnanorme?
10. Kas on oht, et mõjutatakse kaitsealasid või kaitstavaid liike?
11. Kas mõju ilmnemise tõenäosus on kõrge?
12. Kas mõju on pikaajaline?
13. Kas mõju on pigem pidev kui ajutine?
14. Kas mõju on pigem püsiv kui katkendlik?
15. Kas mõju katkestused on pigem sagedased kui harvad?
16. Kas mõju on pöördumatu?
17. Kas mõju on raske vältida, vähendada või heastada?

Keskkonnamõju hindamise algatamisest võib otsustaja loobuda, kui tal on piisavalt teavet, et kavandatava tegevusega ei kaasne olulist negatiivset mõju keskkonnale, näiteks kui samale kavan-

datavale tegevusele on juba varem keskkonnamõju hindamine (KMH või KSH) läbi viidud ja selle läbi viimisest ei ole möödunud rohkem kui neli aastat.

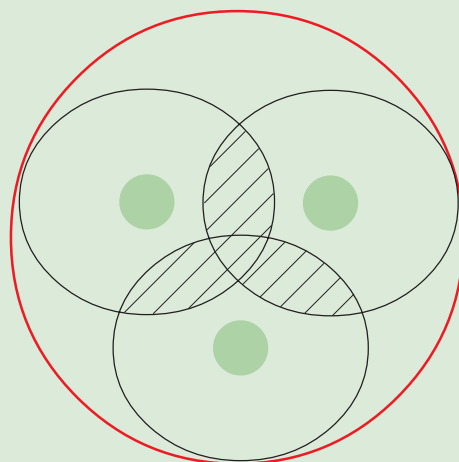
10.3 Kavandatava tegevuse ja teiste tegevuste koosmõju arvestamine

Eelhindamisel ja hiljem keskkonnamõju hindamisel (kitsamas mõttes) on äärmiselt oluline pöörata tähelepanu arendaja kavandatud tegevustega kaasneva mõju võimalikule koosmõjule teiste samas piirkonnas toimuvate tegevustega ning viimastest lähtuvate mõjudega. Arvestades nn kumuleeruvaid ehk kuhjuvaid mõjusid hoitakse ära keskkonna saastamine uute tegevustega. Tänapäevaste keskkonnaseisundi kohta annab hea aluse selleks, et prognoosida keskkonnaseisundi muutumist arendaja kavandatud tegevuste elluviimise mõjul. Peale teabe keskkonnaseisundi kohta, peaksid otsustaja laual olema üleriigilised, maakonna-, üld- ja detailplaneeringud ning omavalitsuse ja riiklikud arengukavad. Sama tähtis on teave naaberomavalitsuste kohta, mis aitab paremini aru saada, kas arendaja tegevus võib mõjutada ka naabreid ja nende kavasid. Euroopa Komisjoni egiidi all on välja antud kumulatiivse mõju ja mõjude koosmõju arvestamiseks juhend, mis on ingliskeelsena kättesaadav aadressil: <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-studies-and-reports/guidel.pdf>

10.4 Mõjuala ja selle määratlemine

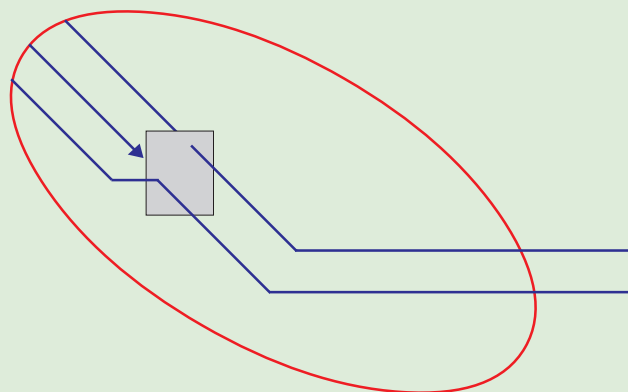
Kavandatava tegevusega võib kaasneda mitut liiki mõju keskkonnale (veele, pinnasele, õhule) ja sellest tulenevalt ka erinevatele sotsiaalsetele gruppidele. Peale selle võib samas piirkonnas toimuda või on kavas rakendada hakata mitmeid muid tegevusi, mille heitmed üksikult võetuna ei ületa piirnorme või keskkonnataluvust, kuid koosmõjus võivad seda teha. Et sellist nn mõjude koosmõju ja võimalikku kumuleeruvust keskkonnamõju hindamise eelhindamisel arvesse võtta, tulebki kindlaks määrata kavandatava tegevuse (s.o nii põhitegevuse kui kaasuvate tegevuste) mõjuala. See on territoorium, kuhu kavandatava tegevuse mõju võib ulatuda. Mõjuala määratlemisel võetakse arvesse heitmete leviku ulatust nii õhus, vees kui pinnases ning sellesse alasse jäävaid ja heitmetest mõjutatud asulaid (inimesi), teisi haja- ja punktsaasteallikaid, kaitstavaid või eritingimusi nõudvaid objekte (nt kaitseala, lennuväli, mobiilsidemast jt).

Näide 7. Tuulepargi mõjuala

Selgitus: roheline – tuulegeneraator; musta joonega ring – tuulegeneraatori töötsoon; viirutatud ala – kumulatiivse mõju ala; punase joonega ümbritsetud ala – tuulepargi mõjuala. Märkusena: selles näites pole arvestatud visuaalset mõjuala, mis võib olla suurem kui kolme tuulegeneraatori mõjuala.

Näide 8. Hüdroelektrijaama mõjuala

Selgitus: sinine – jõgi; sinine nool – jõe voolusuund; hall ristkülik – hüdroelektrijaam; punase joonega ümbritsetud ala – hüdroelektrijaama (HEJ) mõjuala. Mõjualasse jääb ülesvoolu asuv veehoidla ja allavoolu asuv jõesäng ning jõe vahetud kaldad 50 m laiuses ja 1,5 km pikkuses pärast HEJ-d.

10.5 Menetlusosaliste rollid eelhindamisel

Eelhindamise menetluse viib läbi otsustaja, kuid läbikaalutud otsuse tegemiseks peab otsustajal olema piisavalt informatsiooni. Piisavat informatsiooni oma kavandatava tegevuse kohta peab kõigepealt andma arendaja ise (vt ptk 4.4). Kui kavandatav tegevus kuulub nende tegevuste hulka, mille puhul tuleb KMH alati algatada, siis otsustaja seda teebki. Kaalutusotsuse puhul küsib otsustaja teiste hulgas arvamust kaitseala valitsejalt, et saada tuge oma arvamusele arendaja kavandatava tegevuse mõjust kaitstavatele loodusobjektidele, sh Natura-aladele. Keskkonnaministeriumi valitsemisala sisene dokumentide läbivaatamise ja kooskõlastamise kord näeb ette, et kaitseala valitseja (maakondlik keskkonnateenistus) küsib kirjade eelnõude kohta seisukohta kaitse korraldajalt, s.o Riikliku Looduskaitsekeskuse (LKK) vastava regiooni administratsioonilt. Nimetatud kord eeldab, et LKK ametnikud vaatavad dokumendid läbi ja annavad oma seisukoha maakonna keskkonnateenistusele viie tööpäeva jooksul. Seejärel koostab maakondlik keskkonnateenistus lõpliku seisukoha, mille edastab otsustajale. Olukorras, kus otsustaja on maakondlik keskkonnateenistus, kujundatakse lõplik seisukoht kavandatava tegevuse mõjust kaitstavatele loodusobjektidele ja KMH algatamise vajadusest keskkonnateenistuse siseselt, toetudes seejuures LKK seisukohale.

Näide 9. Menetlusosaliste rollid ja tähtajad eelhindamisel

Osapool	Tegevus 1	Tegevus 2	Tähtaeg	Tulemus 1	Tulemus 2
Arendaja	Esitab tegevusloa taotluse otsustajale läbivaatamiseks				
Otsustaja	Vaatab läbi tegevusloa taotluse		Tegevusloa taotluse menetlemiseks mõeldud aja jooksul	Tegevusloa taotluse dokumendid vastavad nõuetele	Otsustaja viib läbi keskkonnamõju eelhindamise
	Viib läbi keskkonnamõju eelhindamise	Otsustaja suunab arendaja dokumendid kaitseala valitsejale, kui kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jääb kaitstavaid alasid		Tegevusloa taotluse dokumendid ei vasta nõuetele	Otsustaja tagastab arendajale tegevusloa taotluse dokumendid
				Eelhindamise tulemuste põhjal kaalutleb otsustaja keskkonnamõju hindamise algatamist	Otsustaja algatab keskkonnamõju hindamise ja põhjendab seda Otsustaja ei algata keskkonnamõju hindamist ja põhjendab seda
Kaitseala valitseja	Vaatab läbi otsustaja lähetatud dokumendid ja viib läbi mõju Natura-alale eelhindamise	Saadab dokumendid edasi LKK-le seisukoha saamiseks. Koostab mõju Natura-alale eelhindamise aruande	30 päeva jooksul	Mõju Natura-alale eelhindamise tulemuste põhjal annab otsustajale seisukoha asjakohase hindamise algatamise vajaduse kohta	
Riiklik Looduskaitsekeskus	Vaatab läbi kaitseala valitsejalt saadud dokumendid	Koostab seisukoha asjakohase hindamise algatamise vajaduse kohta	5 tööpäeva jooksul	LKK annab kaitseala valitsejale seisukoha asjakohase hindamise algatamise vajaduse kohta	

10.6 Mõju Natura-alale eelhindamine

Eelhindamine on mõju Natura-alale hindamise esimene etapp, milles analüüsitakse, kas kavandatava tegevusega võib kaasneda negatiivne mõju Natura-ala(de)le või ei saa negatiivset mõju välistada. Eelhindamine lõpeb otsustaja motiveeritud otsusega keskkonnamõju hindamise (kitsamas mõttes) algatamiseks või mittealgatamiseks. Mõju Natura-alale eelhindamise käiku kirjeldab Tabel 7.

Tabel 7. Mõju Natura-alale eelhindamise käik

Etapp	Sisu/tegevus	Tulemus/väljund
Etapp 1: Eelhindamine ehk olulise negatiivse mõju tõenäosuse hindamine	Kavandatava tegevusega kaasneva mõju, sh kumulatiivse mõju hindamine Natura-ala(de)le ja olulise negatiivse mõju tuvastamine	Vastus küsimusele, kas kavandatava tegevusega kaasneb tõenäoliselt oluline negatiivne mõju Natura-ala(de)le
	Samm 1: Kas kavandatud tegevus on otseselt vajalik või otseselt seotud Natura-ala(de) kaitsekorraldamisega	Vastuses selgitatakse kavandatava tegevuse seost Natura-ala(de) kaitse-eesmärkide (nt kaitsekorralduskava rakendamine) saavutamiseks vajalike töödega
	Samm 2: Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura-alade iseloomustus	Kirjeldus sisaldab infot mõjupiirkonna Natura-ala(de), Natura-liikide ja -elupaikade kohta, aga ka kaitsekorralduskavade kohta, samuti infot planeeringute, maakasutuse, inventuuride, hüdrokeoloogilise seisundi, sarnaste projektide keskkonnamõju kohta mujal, vajaduse korral ajaloolisi andmeid jt asjakohaseid andmeid. Samm 2 tulemus: Mõjupiirkond on määratletud ja põhjendatud
	Samm 3: Kavandatava tegevuse mõju Natura-aladele kindlaks tegemine	Kavandatava tegevuse mõju kindlaks tegemisel Natura-aladele võib olla kolm tulemust: 1) hindamise tulemusena võib väita, et kavandatav tegevus ei avalda kavandatava tegevuse mõjupiirkonnas olevatele Natura-ala(de)le olulist negatiivset mõju; 2) hindamise tulemusena võib väita, et kavandatav tegevus avaldab selle mõjupiirkonnas olevatele Natura-ala(de)le olulist negatiivset mõju; 3) hindamise tulemusena ei saa välistada olulise negatiivse mõju tekkimist kavandatava tegevuse mõjupiirkonnas olevatele Natura-ala(de)le
Etapp 1 alternatiivsed tulemused:	1) Hindamise tulemusena ei tuvastatud olulist negatiivset mõju Natura-ala(de)le või on oluline negatiivne mõju välistatud	Otsus: Mitte algatada keskkonnamõju hindamist (mõju Natura-alale hindamine lõpeb)
	2) Hindamise tulemusena tuvastati oluline negatiivne mõju Natura-ala(de)le või olulist negatiivset mõju ei saa välistada	Otsus: Algatada keskkonnamõju hindamine (mõju Natura-alale hindamine jätkub etapiga 2 – asjakohane hindamine)

Kui arendaja kavandatav tegevus kuulub tegevuste loetellu, mille puhul tuleb KMH algatada, siis selles etapis mõju Natura-alale eelhindamist läbi ei viida. Sel juhul viiakse mõju Natura-alale eelhindamine läbi KMH programmi koostamise etapis.

Kui otsustaja peab tegema KMH algatamise vajalikkuse kohta kaalutlusotsuse, siis viiakse mõju Natura-alale eelhindamine läbi kaalutlemise käigus. Otsustaja suunab tegevusloa taotluse dokumentatsiooni kavandatava tegevuse mõjupiirkonna kaitseala valitsejale. Kaitseala valitseja viib läbi kavandatava tegevuse mõju Natura-alale eelhindamise vastavalt loodusdirektiivi artikli 6 lõikele 3 ja sellekohasele juhendile [21], mis on kättesaadav aadressil: <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=146587/Naturam6ju.pdf>.

Eelhindamisel kaitseala valitseja uurib, kas kavandatava tegevuse mõjualasse jääb Natura-ala(-sid), teeb kindlaks, millistele kaitstavatele liikidele ja elupaikadele võib kavandatav tegevus mõju avaldada ja kas see mõju võib olla negatiivne. See tähendab seda, kas kavandatava tegevuse ehitus-, käitus- ja sulgemiseaegne mõju võib kahjustada ala(de) terviklikkust ega võimalda seeläbi tagada liikide ja elupaikade soodsat seisundit, mis omakorda tähendab, et ala kaitse-eesmärke saavutada ei õnnestu.

Kaitseala valitseja suunab mõju Natura-alale eelhindamise tulemused koos tegevusloa taotluse dokumentidega Riikliku Looduskaitsekeskuse (LKK) vastava regiooni administratsioonile seisukoha võtmiseks. LKK annab seisukoha mõju Natura-alale hindamise jätkamiseks või lõpetamiseks. Mõju Natura-alale eelhindamise tulemustele ja LKK seisukohale tuginedes annab kaitseala valitseja otsustajale omapoolse seisukoha mõju Natura-alale hindamise jätkamiseks või lõpetamiseks. Kaitseala valitseja esitab otsustajale oma seisukoha koos mõju Natura-alale eelhindamise tulemustega.

Otsustaja võtab kaitseala valitseja seisukoha mõju Natura-alale eelhindamise tulemuste kohta aluseks KMH algatamise või mittealgatamise otsuse motiveerimisel. Kui mõju Natura-alale on kaitseala valitseja hinnangul negatiivne või ei saa seda välistada, algatab otsustaja keskkonnamõju hindamise. KMH algatamisel jätkub mõju Natura-alale hindamine asjakohase hindamise etapiga.

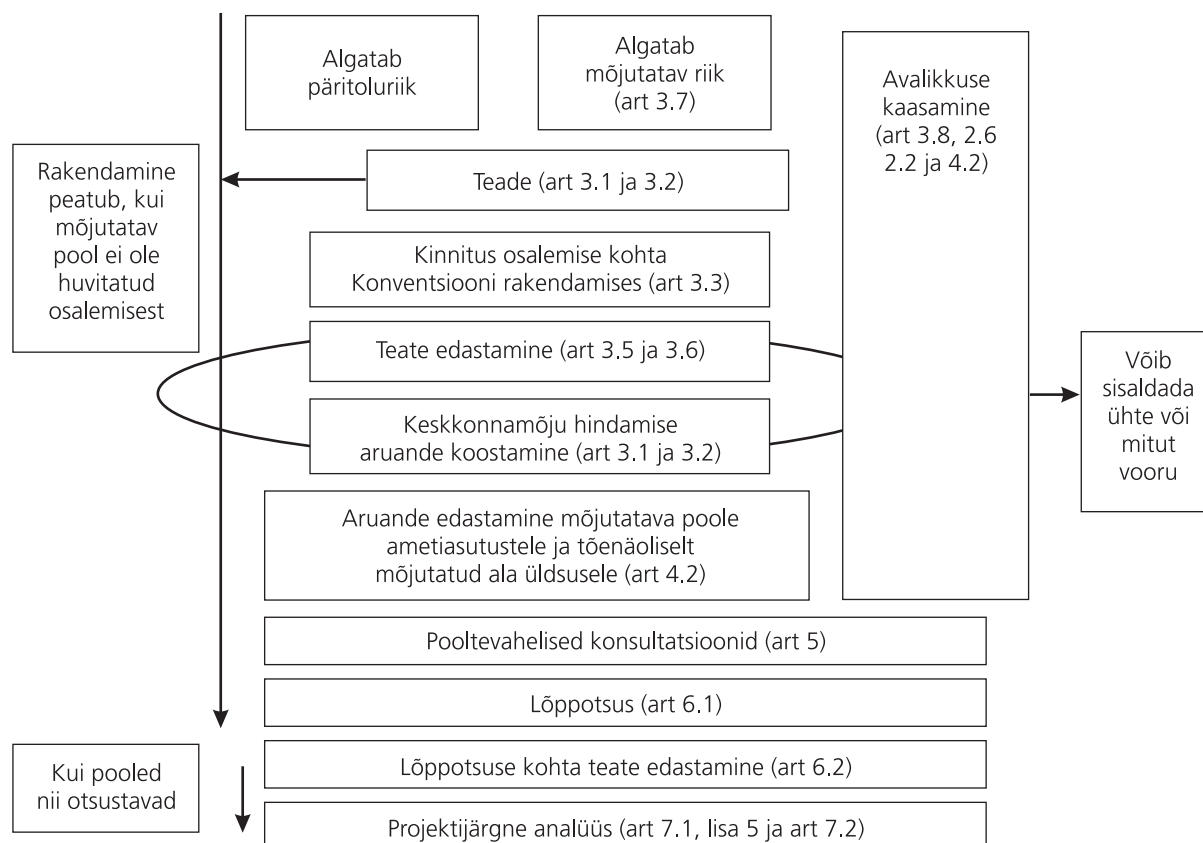
10.7 Piiriülese keskkonnamõju eelhindamine

Piiriülese keskkonnamõju hindamise menetlust reguleerib piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsioon ehk Espoo konventsioon [15], mille Riigikogu ratifitseeris 2000. aastal. Espoo konventsiooni eesmärk on kindlustada keskkonnasäästlikku ja tasakaalustatud arengut ning tugevdada rahvusvahelist koostööd, eriti piiriülese keskkonnamõju hindamisel. Espoo konventsioon reguleerib tegevusloapõhist keskkonnamõju, mis ulatub üle riigi jurisdiktsiooni all oleva territooriumi teise riigi territooriumile.

Piiriülese keskkonnamõju hindamise menetluses on pädevaks asutuseks Keskkonnaministeerium, kes korraldab dokumentatsiooni edastamist vastavalt kas päritoluriigile või mõjutatavale riigile, sõltuvalt sellest, kas Eesti Vabariik on mõjutatav pool või lähtub mõju Eesti Vabariigi territooriumilt. Piiriülese keskkonnamõju hindamise menetlus järgib tegevusloapõhise keskkonnamõju hindamise menetluse käiku, kuid siseriiklikule menetlusele lisandub dokumentatsiooni edastamine mõjutatavale riigile, kui oluline negatiivne keskkonnamõju lähtub Eesti Vabariigi territooriumilt või kui Eesti Vabariik on mõjutatav riik. Siis edastab Keskkonnaministeerium päritoluriigile menetlusosaliste ettepanekud ja vastuväited keskkonnamõju hindamise dokumentide kohta.

Arendaja kavandatava tegevusega kaasnevat piiriülese keskkonnamõju võimalikkust kaalub otsustaja. Nii nagu projektipõhise keskkonnamõju hindamise eelhindamisel on piiriülese keskkonnamõju hindamise menetluse algatamise motiiviks kas seadusest tulenev kohustus (KeHJS, § 6, lg 1) või olulise negatiivse keskkonnamõju tõenäosus, mida kaalutakse KeHJS-i §-i 6 lõigete 2 või 3 alusel. Sarnaselt KeHJS-i (ja KMH direktiividega [2] [3]) loetleb Espoo konventsiooni Lisa I tegevusi, mille puhul tuleb otsustajal kaaluda piiriülese keskkonnamõju tõenäosust (Kiil 1). Olulise keskkonnamõju kriteeriumid on toodud konventsiooni Lisas III (Kiil 2). Lisaks loetletud tegevustele, kaalub otsustaja iga kord ka teiste tegevuste puhul piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust.

Kui otsustaja algatab piiriülese keskkonnamõju hindamise, suunab ta tegevusloa taotluse dokumentatsiooni kavandatava tegevuse kohta ja oma seisukoha vivitamatult Keskkonnaministeeriumile.

Joonis 1. Piiriülese keskkonnamõju hindamise menetlus vastavalt Espoo konventsioonile [22]

Kiil 1. Espoo konventsiooni Lisa I. Loetelu tegevustest, mille puhul tuleb kaaluda piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamist

1. Toornafta rafineerimistehased (v.a ettevõtted, mis toodavad toornaftast ainult määrdeaineid) ja seadmed 500 ja enamast tonnist söest ja bituumenkivist gaasi ja vedeliku tootmiseks päevas.
2. Soojuselektrijaamad ja muud põletusseadmed soojatootlikkusega 300 megavatti või enam ning tuumaelektrijaamad ja muud tuumareaktorid (v.a uurimisseadmed lõhustuvate ja tuumasünteesmaterjalide tootmise ja töötlemise jaoks, mille maksimaalvõimsus ei ületa 1 kilovatti püsivat soojuskoormust).
3. Üksnes tuumakütuse tootmiseks või rikastamiseks, kiiritatud tuumakütuste töötlemiseks või radioaktiivsete jäätmete ladustamiseks, hävitamiseks ja töötlemiseks mõeldud seadmed.
4. Suure võimsusega seadmed malmi ja terase eelsulatuseks ning värviliste metallide tootmiseks.
5. Seadmed asbesti tootmiseks ning asbesti ja asbeste sisaldavate toodete töötlemiseks ja käitlemiseks: asbest-tsementtoodete jaoks aastatoodanguga üle 20 000 tonni valmistoodangut; hõõrdematerjalide jaoks aastatoodanguga üle 50 tonni valmistoodangut; ja muude asbestide kasutusala jaoks üle 200 tonni aastas.
6. Ühtse terviku moodustavad keemiatööstuse seadmed.
7. Autoteede, kiirteede* ja magistraalraudteede ning lennuvälja põhiradade kogupikkusega 2100 m või rohkem rajamine.
8. Suurelääbimõõdulised nafta- ja gaasijuhtmed.
9. Kaubasadamad ja samuti siseveeed ja siseveesadamad, mis võimaldavad teenindada aluseid veeväljasurvega üle 1350 t.
10. Seadmed toksiliste ja ohtlike jäätmete põletamiseks, keemiliseks töötlemiseks või matmiseks.
11. Suured tammid ja veehoidlad.
12. Põhjavee ammutamine juhul, kui ammutatava vee hulk ületab 10 mln m³ aastas.
13. Tselluloosi ja paberi tootmine 200 ja enam õhkuiv tonni päevas.
14. Suured metallimaakide või kivisöekaevandused, üksikud kaevandamis- ning töötlemispaigad.
15. Nafta ammutamine avamerel või rannikuvetes.
16. Suured nafta-, naftakeemia- ja keemiatoodete hoidlad.
17. Suurte alade lageraie.

* Selles konventsioonis: tähendab «autotee» spetsiaalselt mootorsõidukite liikluseks projekteeritud ja ehitatud teed, mis ei teeninda sellega külgnevaid kinnistuid ning:

- (a) millele on kantud, välja arvatud üksikud kohad või ajutised lahendused, kumagi sõidusuuna jaoks eraldi sõiduteed, mida lahutavad teineteisest liikluseks mitte ette nähtud eraldusribad või erandjuhul muud vahendid;
- (b) mis ei ristu samatasandiliselt mis tahes muu tee, raudtee, trammitee või kõnniteega; ning
- (c) millel on eriline autoteetähistus; tähendab «kiirtee» mootorsõidukite liikluseks reserveeritud teed, millele pääseb ainult eritasandiliste või reguleeritud ristmike kaudu ning mille sõiduradadel on eriti keelatud peatumine ja parkimine.

Kiil 2. Espoo konventsiooni Lisa III. Üldkriteeriumid Lisas I nimetamata tegevuste keskkonnamõju olulisuse määratlemisel

1. Asjaomased pooled võivad otsustada, kas kavandatav tegevus, mis vastab artikli 2 punktile 5, põhjustab olulist piiriülest kahjulikku keskkonnamõju, ühe või mitme alljärgneva kriteeriumi alusel:
 - (a) *ulatus*: kavandatavad tegevused, mis on selle tegevusliigi kohta suuremastaabilised;
 - (b) *asukoht*: kavandatavad tegevused, mis asuvad erilise keskkonnatundlikkusega või -olulisusega piirkonnas (nagu Ramsari konventsioonis sätestatud märgalad, rahvuspargid, looduskaitsealad, erilist teadusalast huvi pakkuvad piirkonnad või arheoloogilise, kultuuriloolise või ajaloolise tähtsusega paigad) või selle lähedal; samuti kavandatavad tegevused kohtades, kus tegevuse iseloom võib avaldada olulist mõju asustusele;
 - (c) *mõju*: kavandatavad tegevused, mis on kompleksse ning võimaliku kahjuliku toimemega, sh sellised tegevused, mis põhjustavad inimestele või väärtuslikele liikidele või elusorganismidele tõsiseid tagajärgi, ohustavad mõjutatava piirkonna käesolevat ning tulevast kasutamist ning põhjustavad looduskeskkonna taluvusvõimet ületavat lisakoormust.
2. Asjaomased pooled peavad sel eesmärgil arvesse võtma nii kavandatavaid tegevusi, mis toimuvad piiri läheduses kui ka kavandatavaid tegevusi sellest kaugemal, kuid mis võivad avaldada olulist piiriülest keskkonnamõju ka kaugel eemal oma asukohast.

Piiriülest keskkonnamõju hindamist selgitab põhjalikumalt juhend [22], mis on kättesaadav veebilehelt aadressil: <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=114493/Espoest.pdf>

10.8 Eelhindamise tulemused. Otsuse vormistamine

Keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise otsuse teeb otsustaja. Otsustaja lähtub oma otsuses kahest alternatiivist: 1) seadusest tulenevast kohustusest (st kõnealune tegevus kuulub nende tegevuste loetellu, mille puhul on KMH algatamine kohustuslik (KeHJS, § 6, lg 1) või 2) teeb kaalutletud otsuse, st analüüsib, kas kavandatava tegevusega võiks kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju. Kaalutlemisel võib kasutada spetsialistide abi, näiteks tellides eksperthinnangu või konsulteerides ametiasutustega.

Keskkonnamõju eelhindamise võimalikud tulemused on järgmised:

1. **Keskkonnamõju hindamine algatatakse**, sest
 - a) kõnealune tegevus on loetletud KeHJS-i §-i 6, lõikes 1, või
 - b) kõnealuse tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju, või
 - c) kõnealuse tegevusega eeldatavalt kaasnevat olulist keskkonnamõju ei saa välistada.
2. **Keskkonnamõju hindamist ei algatata**, kui ükski eespool nimetatud tingimustest pole täidetud.

Otsustaja põhjendab KMH algatamist või algatamata jätmist oma otsuses. Otsuses toob otsustaja välja need argumendid, mis selgitavad veenvalt olulise negatiivse keskkonnamõju võimalikku tekkimist või mittetekkimist. Näites 10 on toodud mõned otsuse motiveerimise võimalused. Põhjenduse variante saab vastavalt vajadusele ka kombineerida.

Näide 10. KMH algatamise otsuse põhjenduste variandid

- a) Algatada ... (tegevuse nimetus) keskkonnamõju hindamise menetlus, kuivõrd kõnealune tegevus kuulub KeHJS-i §-i 6 lõikes 1 loetletud tegevuste hulka (tegevus nr ...);
- b) Algatada... (tegevuse nimetus) keskkonnamõju hindamise menetlus, kuivõrd eelhindamise (kaalutlemise) tulemusena selgus, et:
 - 1) kõnealuse tegevuse asukohas/mõjupiirkonnas on kaitstavaid loodusobjekte (nimetada);
 - 2) kõnealune tegevus toimub kaitsemetsas (nimetada), hoiu- või loodusemetsas (nimetada), vääriselupaigas (nimetada) ja eeldatavasti mõjutab seda (kuidas);
 - 3) kõnealune tegevus toimub rannal või kaldal ja mõjutab seda (kuidas, kus);
 - 4) kõnealune tegevus mõjutab Natura-ala kaitse-eesmärkide saavutamist (maakondliku keskkonnateenistuse juhataja kiri nr....., kuidas);
 - 5) kõnealuse tegevusega kaasneb piiriülene keskkonnamõju (täpsustada, milline);
 - 6) kõnealuse tegevusega kaasneb vajadus uuendada tehnoloogiat, mille keskkonnamõju vajab uurimist (millist tehnoloogiat, täpsustada);
 - 7) kaasneb ülenormatiivne emissioon õhku (tuua näide), vette (tuua näide), pinnasesse (tuua näide);
 - 8) kaasneb ülenormatiivne valgus- (tuua näide), soojus- (tuua näide), elektromagnetiline ja kiirgusemissioon (tuua näide);
 - 9) kaasneb ebameeldiv lõhn (millest tingitud, täpsustada);
 - 10) kaasneb mürataseme tõus, mis võib ületada norme (tuua näide);
 - 11) avariiolekorra puhul võib kaasneda suuremahuline keskkonnareostus, mis on ohtlik inimese tervisele (tuua näide);
 - 12) kõnealuse tegevuse mõju keskkonnale tõstab paikkonna/piirkonna olemasolevat keskkonnamõju (kuidas);
 - 13) kõnealusel tegevusel on laiaulatuslik mõju (teise valda, linna, valda, maakonda) (milline, täpsustada);
 - 14) kõnealuse tegevuse mõju tekitab pöördumatut kahju(järve/jõe, metsa, niidu jt) ökosüsteemile (rikub keskkonnatasakaalu) (täpsustada);
 - 15) kõnealuse tegevusega kaasnevat olulist negatiivset keskkonnamõju ei saa välistada (miks);
 - 16) kõnealuse tegevusega kaasnev keskkonnamõju pole teada (miks);
 - 17) jt põhjused.

Näide 11. KMH mittealgatamise otsuse põhjenduste variandid

Mitte algatada ... (tegevuse nimetus) keskkonnamõju hindamise menetlust, kuna:

- 1) kõnealuse tegevusega kaasnevad emissioonid ei ületa norme (tuua näide);
- 2) kõnealune tegevus toimub ühe kinnistu piires ja emissioonid ei levi kinnistupiiridest kaugemale (tuua näide);
- 3) taoline tegevus kinnistul juba toimub ning tegevuse laiendamine ei too kaasa täiendavat (kumulerevat) emissiooni (tuua näide);
- 4) kõnealune tegevus ei asu(vt eelmises näites toodud punkte 3 ja 4) (täpsustada);
- 5) mõju Natura-alale eelhindamine näitas, et kõnealune tegevus ei mõjuta Natura-alade kaitse-eesmärkide saavutamist (maakondliku keskkonnateenistuse juhataja vastav kiri nr....., millised alad);
- 6) mõju Natura-alale eelhindamine näitas, et kõnealuse tegevusega kaasneb oluline negatiivne mõju Natura-ala(de)le, mida pole võimalik leevendada. Samuti ei ole kõnealune tegevus vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel ülekaalukatel põhjustel, et rakendada hüvitusmeetmeid (ehk arendajal tuleb loobuda tegevusest);
- 7) piiriülese keskkonnamõju eelhindamine näitas, et kõnealuse tegevusega ei kaasne piiriülest keskkonnamõju (täpsustada, miks);
- 8) jt põhjused.

Seega tuleb keskkonnamõju hindamine *algatada tingimusteta siis*, kui arendaja kavandatav tegevus on loetletud KeHJS-i §-i 6 lõikes 1 (st otsus tuleneb seadusest). Kõigil teistel juhtudel tuleb KMH algatamist alati *kaalutleda*. Kaalutlemisel arvestatakse võimalikku mõju Natura-alale ja piiriüleselt (vt ptk 10.6)

Keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsused (kaalutusotsused) peavad samuti olema motiveeritud ja veenvad. Motivatsioon saab kõige paremini tugineda dokumenteeritud analüüsil või eksperthinnangul. Motivatsiooni olemasolu on tähtis otsusest teatamisel, sest teate lugejal peab olema selge, miks KMH algatati või ei algatatud.

Järgnev näide on KMH algatamise motiveeringu kohta.

Näide 12. KMH algatamise põhjendus

„Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ (RT I 2005, 15, 87) § 3 punkti 1, § 6 lg 2 punkti 22, § 6 lõike 3 ning § 11 lõigete 2, 4 ja 11 ning „Kiirguseaduse“ (RT I 2004, 26, 173; 2005, 15, 87) § 15 alusel, arvestades AS-i Steri poolt Keskkonnaministeeriumile 23. veebruaril 2006. a esitatud taotlust nr 06/310-2 kiirgustegevusloa nr 06/001 muutmiseks seoses kavatsusega muuta kiirgustegevusloaga nr 06/001 määratud kiirgustegevust ning lähtudes keskkonnaministri 29.04.2004. a määruse nr 41 „Kiirgustegevusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise menetluse tähtajad ning kiirgustegevusloa taotluse täpsustatud nõuded, vormid ja kiirgustegevusloa vormid“ (RTL 2004, 57, 952) § 4 lõikest 3:

Algatada AS-i Steri kiirgustegevusloa muutmise asjas AS-i Steri poolt kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine selle tegevusega kaasneva olulise keskkonnamõju tõttu järgmistel kaalutlustel:

AS Steri esitas Keskkonnaministeeriumile 23. veebruaril taotluse nr 06/310-2 kiirgustegevusloa nr 06/001 muutmiseks seoses kavatsusega muuta kiirgustegevusloaga nr 06/001 määratud kiirgustegevust. Keskkonnaministeerium andis 04.01.2006. a AS-ile Steri kiirgustegevusloa nr 06/001 kiirgusallika hoidmiseks aadressil Kurvi tee 406a, Alliku küla, Saue vald. Kiirgusallikaks on kõrge aktiivsusega radioaktiivne aine koobalt-60 (Co-60) (edaspidi *kiirgusallikas*). AS Steri kavatseb hakata kiirgusallikat kasutama steriliseerimiseks kiirgusallikast lähtuva gammakiirgusega.

„Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ (edaspidi *KeHJS*) § 3 punkti 1 kohaselt tuleb keskkonnamõju hinnata, kui tegevusloa muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju. KeHJS § 5 järgi on keskkonnamõju oluline, kui see võib eeldatavalt ületada tegevuskoha keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese

tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara. Keskkonnamõju on KeHJS-e tähenduses tegevusega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju inimese tervisele ja heaolule, keskkonnale, kultuuripärandile või varale. Keskkonnamõju olulisuse hindamise aluseks on KeHJS § 6 lõikes 3 esitatud järgmised kriteeriumid:

- 1) tegevuse ala ja selle lähiümbruse keskkonnatingimused;
- 2) tegevuse iseloom, kaasa arvatud selle tehnoloogiline tase, loodusvarade kasutamine, jäätme- ja energiamahukus, ning lähipiirkonna teised tegevused;
- 3) tegevusega kaasnevad tagajärjed, nagu vee, pinnase või õhu saastatus, jäätmete, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn;
- 4) tegevusega kaasnevate avariolukordade esinemise võimalikkus;
- 5) punktides 1–4 nimetatuga kaasneva mõju suurus, ruumiline ulatus, kestus, sagedus ja pöördumus, toime, kumulatiivsus ja piiriülene mõju ning mõju ilmnemise tõenäosus.

Punktide 1–3 hindamise tulemusena võib järeldada, et AS-i Steri kavandataval tegevusel oluline keskkonnamõju puudub.

AS-i Steri kiirgustegevus liigitatakse suure ohuga kiirgustegevuseks, mistõttu tuli AS-il Steri analüüsida kiirgusohutushinnangus lisaks avariolukordadele (raam ei lasku varjendisse, elektriga varustatuse häired, juhtimisvead, tulekahju) ka hädaolukordi, mis võiksid viia kiiritusrajatisel osalise või täieliku purunemiseni, näiteks lennuki kukkumisel otse steriliseerimisrajatisele.

Hädaolukorra esinemise tõenäosus on väike, näiteks lennuki kiirgusrajatisel kukkumise ja sellele järgneva tulekahju esinemise tõenäosus on hinnanguliselt 10^{-5} sündmust aastas, st lennukikatastroof võib tõenäoliselt aset leida kord 100 000 aasta jooksul. Peamiseks ohuallikaks võib sellisel juhul olla ioniseeriv kiirgus. AS-i Steri kiirgustegevuse lühikirjeldusest ja hädaolukordade analüüsist nähtub, et keskkonnaomadused võivad muutuda ehk gammakiirguse tase võib väljaspool hoonet hädaolukorra esinemise tagajärjel suurened. Suurenenud gammakiirguse tase võib suurendada elaniku poolt saadava doosi suurust lisaks looduslikust kiirgusest tingitud doosile. Tagajärgede suurus elanikule sõltub tema paiknemisest kiirgusallika suhtes. Lähim elumaja asetseb AS-i Steri tootmishoone lähimast servast 200 m kaugusel. Seega võib hädaolukorra esinemisel ioniseeriv kiirgus seada ohtu inimese tervise ja heaolu ning põhjustada seega olulise keskkonnamõju.

Olulise keskkonnamõju eeldatavuse all KeHJS § 5 tähenduses peetakse silmas sellise keskkonnamõju esinemise tõenäosust. Euroopa Kohtu asjas nr C-180/96³ on tõenäosuse hindamisel lähtutud küsimusest, kas olulise keskkonnamõju esinemise risk on olemasolevatel andmetel selgelt välistatud. Hädaolukorra esinemise tõenäosus on antud juhul küll väike, kuid olulise keskkonnamõju (hädaolukorra) esinemise risk ei ole olemasolevatel andmetel siiski selgelt välistatud.

Kuigi hädaolukorra esinemise tõenäosus on väike, võib hädaolukorra tekkimisel, näiteks lennukatastroofi puhul, sattuda ohtu inimese tervis ja heaolu. Seetõttu võib järeldada, et AS-i Steri kavandatava tegevusega kaasnev keskkonnamõju on oluline. KeHJS § 6 lõike 3 punktide 4–5 hindamise tulemusena võib järeldada, et AS-i Steri kavandataval tegevusel on oluline keskkonnamõju.

Lähtudes AS-i Steri kavandatava tegevusega (kõrgaktiivset kinnist kiirgusallikat sisaldava steriliseerimise kasutamine) kaasneva keskkonnamõju olulisuse analüüsist KeHJS § 6 lõikes 3 esitatud kriteeriumide alusel ning võttes arvesse AS-i Steri kavandatava tegevuse lühiiseloostust ja eesmärki, võib järeldada, et AS-i Steri kiirgustegevusloa muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju ning keskkonnamõju hindamise algatamine on seetõttu vajalik.

³ Euroopa Kohtu kaasus nr C-180/96, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik vs Euroopa Ühenduste Komisjon, 12. juuli 1996, ECR 1996, lk I-03903.

Järgmine näide illustreerib KMH mitteamalgatamise motiveeringut. Selles näites viitab otsustaja KMH mitteamalgatamise põhjuseks asjaolu, et varem on detailplaneeringu koostamisega seoses läbi viidud keskkonnamõju strateegiline hindamine. Nii võib viidata, kuid otsustaja oleks pidanud kirjeldama neid KSH tulemusi, mille alusel ta tegi otsuse, et ehitusloaga lubatud tegevus (selles näites uisuhalli rajamine) ei too kaasa olulist negatiivset keskkonnamõju.

Näide 13. KMH mitteamalgatamise põhjendus

Kaarma Vallavalitsus otsustas oma 13. oktoobri 2006. a korraldusega nr 536 mitte algatada keskkonnamõju hindamist Kaarma Vallavalitsuse 21.08.2006. a korraldusega nr 415 antud ehitusloa 1.13 osas, mille sisuks on Lilbi külas, Kaarma vallas asuvale Moto maaüksusele 1344 m² suuruse ehitusaluse pinnaga ühekorruselise tehishäädga uisuhalli rajamine. Hoone küte on lahendatud elektri baasil. Hoonesse on planeeritud 2 tualetti. Kanalisatsioon ja vesi on lahendatud olemasolevate välisvõrkude baasil. Tegevus toimub vastavalt kehtestatud detailplaneeringule, millele on läbi viidud keskkonnamõju strateegiline hindamine. Keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemused näitasid, et planeeritava tegevusega ei kaasne eeldatavasti olulist keskkonnamõju, kuivõrd tegevus toimub ühe kinnistu piires ja emissioonid ei ulatu kinnistupiiridest kaugemale.

Otsustaja on Kaarma Vallavalitsus, otsustega on võimalik tutvuda Kaarma Vallavalitsuses (Marientali tee 27, Kuressaare 93815 Saaremaa, tel 452 0450) E,K,N 8.00–16.30, T 8.00–18.00, R 8.00–15.30 (lõuna: 12.00–13.00).

Kui otsustaja algatab keskkonnamõju hindamise, siis jätkub menetlus keskkonnamõju hindamise menetlusena (vt ptk 11), kui KMH-d ei algatata, siis jätkub tegevusloa tavapärase menetlus.

KMH järelevalvaja saab kontrollida KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse õiguspärasust (KeHJS § 10, lg 3, p 1) ning õigusrikkumise korral astuda vajalikke samme. Olukorras, kus maakondlik keskkonnateenistus on nii otsustaja, kooskõlastaja (kaitstavate loodusobjektide puhul) kui KMH järelevalvaja rollis, saab KMH algatamist või mitteamalgatamist vaidlustada keskkonnaminister ametkondliku juurdluse kaudu isiku avalduse alusel.

10.9 Eelhindamise tulemustest teatamine ehk KMH algatamisest või algatamata jätmisest teatamine

Mõlemal juhul, st kas KMH algatatakse või mitte, teatab otsustaja sellest Ametlikes Teadaannetes. Teates peab olema KeHJS-i §-s 12 nimetatud teave. Teatesse tuleks märkida järgmist:

- 1) otsustaja nimi, kontaktisiku nimi ja kontaktandmed;
- 2) kavandatava tegevuse nimetus, asukoht, territoorium, maht (lühikirjeldus) ja eesmärk
- 3) arendaja nimi, kontaktisiku nimi ja kontaktandmed;
- 4) millist tegevusloa taotletakse, kui pikaks ajaks;
- 5) kuupäev, millal otsustaja sai tegevusloa taotluse;
- 6) kuupäev, millal otsustaja tegi otsuse KMH algatada või mitte algatada;
- 7) KMH algatamise motiiv (viide seadusele või kaalutusotsuse sisu);
- 8) periood, mille vältel ja koht, kus saab KMH algatamise või mitteamalgatamise otsusega tutvuda;
- 9) teave vajalike uuringute kohta;
- 10) teave KMHte liitmise kohta;
- 11) teave piiriülese keskkonnamõju hindamise kohta⁴;
- 12) teave mõju Natura-alale hindamise algatamise kohta⁴.

Allpool on toodud näiteid avaliku teatamise kohta.

⁴ Kui KMH algatatakse KeHJS §-i 6 lõike 2 alusel

Näide 14. Avalik teatamine KMH algatamisest

Harjumaa Keskkonnateenistus sai OÜ-lt Kiip maavara kaevandamise taotluse 12. jaanuaril 2006. OÜ Kiip taotleb lubjakivi kaevandamist Paelinna karjääris 25 aastaks 150 ha suurusel territooriumil tootmismahuga 40 000tonni aastas. Kaevandamise eesmärk on lubjakivi tootmine teehhituseks. Harjumaa Keskkonnateenistus algatas keskkonnamõju hindamise menetluse 30. jaanuaril 2006 vastavalt KeHJS § 6, lõike 1 punktile 23 ning §-le 3. Keskkonnamõju hindamise menetluse käigus viiakse läbi mõju hindamine Natura-alale, kuivõrd kavandatava tegevuse mõjualasse jääb Kukemetsa loodusala. Hindamise käigus on vajalik läbi viia põhjavee- ja mürauringud. Keskkonnamõju hindamise algatamise otsusega on võimalik tutvuda Harjumaa Keskkonnateenistuses Tallinnas aadressil Viljandi mnt 16 alates käesoleva teate ilmumisest Ametlikes Teadaannetes kuni 12. veebruarini 2006, kontaktisikuks on keskkonnakorralduse peaspetsialist Ly Jalakas, tel: 6 722 495, ly.jalakas@harju.envir.ee

Näide 15. Avalik teatamine KMH algatamisest

Viimsi Vallavalitsus teatab, et on algatanud keskkonnamõju hindamise (KMH) Ühtekuuluvusfondi (ÜF) projektile "Viimsi vee- ja kanalisatsioonirajatiste ehitus". Projekti raames kavatakse rajada uus joogiveehaare Anija metskonna maatükile nr 72, Viimsi vallas tootlikkusega 730 000 m³/aastas ning ehitada välja vee- ja kanalisatsiooni infrastruktuur.

Viimsi Vallavalitsus tugines oma otsuses "Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse" § 6 lõike 1 punkti 18, lõike 2 punkti 10 ning Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse seisukohale hinnata täiendavalt ÜF-i projekti realiseerumisega kaasneva võivaid eeldatavalt olulisi keskkonnamõjusid.

Otsustajaks on Viimsi Vallavalitsus, kontaktisik Sigrid Rajangu (tel 606 6851) ning arendajaks AS Viimsi Vesi, kontaktisik Lauri Lagle, tel 606 6867.

Viimsi Vallavalitsuse korraldusega KMH algatamise kohta on võimalik tutvuda Viimsi Vallavalitsuses ja AS-is Viimsi Vesi tööpäevadel 9.00–17.00.

Näide 16. Avalik teatamine KMH mittealgatamisest

1) Lääne-Virumaa Keskkonnateenistus sai AS-lt Kivi ja Vara maavara kaevandamise loa taotluse 12. jaanuaril 2006. OÜ Maa ja Vara taotleb lubjakivi kaevandamismahu suurendamist olemasolevas Selja karjääris kaheks aastaks 150 ha suurusel territooriumil tootmismahuga 1000 tonni aastas. Kavandatava tegevuse eesmärk on ehitusliku lubjakivi tootmine. Harjumaa Keskkonnateenistus otsustas 30.01.2006 mittealgatada keskkonnamõju hindamise menetlust, kuna kaevandamine toimub olemasolevas karjääris, kavandatava lisatootmise maht on väike ja karjääri vahetus läheduses ei ole püsielanikke ega kaitstavaid loodusobjekte (sh Natura-alasid). Otsusega on võimalik tutvuda Harjumaa keskkonnateenistuses Tallinnas aadressil Viljandi mnt 16, kontaktisik on Ly Jalakas, tel: 6722495 või e-post: ly.jalakas@harju.envir.ee

2) Albu Vallavalitsus teatab, et Albu Vallavalitsuse 03. oktoobri 2006 korraldusega nr 284 "Projekteerimistingimuste väljastamine" otsustati mitte algatada keskkonnamõju hindamist seoses projekteerimistingimuste väljastamisega sõnnikuhoidla ehitamiseks Ahula külas Mihkli lauda kinnistule (katastritunnus 12902:003:0143).

Korraldusega saab tutvuda tööpäevadel Albu Vallavalitsuses Järva-Madise küla 73402 Albu vald Järvamaa ning veebilehel www.albu.ee. Kontaktisik Taemar Pai, tel 382 0500, e-post: taemar@albu.ee

Viimati toodud teates puuduvad andmed arendaja kohta, puudub info Mihkli lauda ja selle sõnnikuhoidla suuruse ning viimases talletatava sõnnikumahu kohta, samuti sõnnikuhoidla ümbuskonna kohta, et teate lugeja mõistaks selgesti, et keskkonnaohte pole ja seetõttu jättis vallavalitsus KMH algatamata. Teates puudub ka täpne, mis ajani saab otsusega tutvuda ja vajaduse korral seda vaidlustada, ehk millal hakkab kehtima 30 päeva tähtaeg. Seega pole vaadeldav teade lugeja jaoks piisavalt informatiivne ning vajab täiendamist.

11 Etapp II – keskkonnamõju hindamine (kitsamas mõttes)

- KMH programm
- KMH aruanne
- Avalik väljapanek
- Avalik arutelu
- KMH järelevalve
- Kvaliteedinõuded KMH aruandele
- Seirekava
- Vaidluste lahendamine

11.1 Keskkonnamõju hindamise programm

Keskkonnamõju hindamise programm on *dokument*, milles kirjeldatakse kavandatavat tegevust (nii põhitegevust kui kaasuvaid tegevusi) (vt ptk 4.4), määratakse ära sellega kaasneva keskkonnamõju hindamise sisu ja ulatus ning kirjeldatakse KMH läbiviimise metoodikat, tegevus- ja ajakava.

KMH programmi *koostab ekspert koostöös arendajaga*. KMH programmi eelnõu vaatab läbi KMH järelevalvaja ja teeb otsuse selle heakskiitmise kohta.

KMH programmi koostamine ja heakskiitmine on toimingute jada, mis koosneb järgmistest etappidest:

1. KMH programmi eelnõu koostamine
2. KMH programmi eelnõu avalik väljapanek
3. KMH programmi eelnõu avalik arutelu
4. KMH programmi täiendamine
5. KMH programmi heakskiitmine/mitteheakskiitmine

KMH programmi koostamiseks võib kasutada Euroopa Komisjoni juhendit [23], mis on kättesaadav Keskkonnaministeeriumi veebilehelt aadressil:

<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=110414/scoping-est+%FClevaadatud.pdf>

Kuivõrd *KMH programm on oma eesmärgilt ja sisult lähteülesanne* kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamiseks ning võimaliku olulise negatiivse keskkonnamõju ärahoidmiseks ja leevendamiseks, siis on väga oluline, et selles dokumendis kirjeldatakse kogu KMH sisu, ulatust ja käiku võimalikult põhjalikult, kuid seejuures kõigile menetlusosalistele, sh avalikkusele arusaadavalt. KeHJS-is sätestatud nõudeid KMH programmi ja KMH aruande sisukorra kohta vt Tabel 8.

Tasub meenutada, et kui eelhindamise tulemusena selgus kavandatava tegevusega kaasneva võivad eeldatavalt negatiivne mõju vastavalt Natura-alale või riigipiiriülel, siis käsitletakse KMH prog-

rammis eraldi punktina Natura-hindamise või piirülese keskkonnamõju hindamise järgmisi etappe, sh nende sisu, ulatust, hindamise meetodikat, tegevus- ja ajakava (vt ptk 7).

11.1.1 KMH programmi sisu

Vastavalt KeHJS-i §-le 13 on KMH programmi eelnõus, mille KMH ekspert koostöös arendajaga valmistab ette järgmised osad:

1. Kavandatava tegevuse eesmärk;
2. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste lühikirjeldus;
3. Teave kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju hindamise sisu kohta, sh teave kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavate mõjuallikate, mõjuala suuruse ning mõjutatavate keskkonnamelementide kohta;
4. Keskkonnamõju hindamisel kasutatava hindamismetoodika kirjeldus;
5. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju hindamise ning selle tulemuste avalikustamise kava;
6. Andmed arendaja kohta ning eksperdi nimi või eksperdirühma koosseis.

Hiljem lisab arendaja KMH programmi eelnõule KMH järelevalvajale heakskiitmiseks veel:

7. Koopiad avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal laekunud küsimustest, vastuväidetest ja ettepanekutest;
8. Vastused avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal laekunud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele;
9. Koopia avaliku koosoleku protokollist.

Praktika on näidanud, et KMH programmi koostamise etapis on puudus kavandatava tegevuse võimaliku keskkonnamõju hindamiseks vajalikust infost. Enamasti on tegu asukohaspetsiifilise infoga, mida tuleb täiendavalt koguda ja analüüsida (nt müra levik, õhuhemissiooni levik, liikide ja isendite arv ja nende elupaikade asukohad). Seetõttu on oluline programmi eelnõus ära märkida, milliseid *lisauuringuid* planeeritakse töö käigus teha.

Keskkonnamõju hindamise sisu ja ulatus (KMH programmi sisukorra punkt 3) on KMH programmi kõige olulisem osa, kuivõrd selles määratakse ära, milliseid mõjusid hinnatakse, ja kui suurt territooriumi (mõjuala) vaadeldakse. Keskkonnamõju hindamise sisu ja ulatus on otseselt seotud hindamise kitsama eesmärgiga (vt ptk 3). Kuigi seadus eeldab vaid kavandatava tegevuse eesmärgi kirjeldust, siis on praktikas osutunud vajalikuks kirjeldada ka vaadeldava keskkonnamõju hindamise menetluse spetsiifilist eesmärki.

Näiteks kui arendaja kavandab maavara kaevandamist, siis võib selle KMH eesmärk olla ühelt poolt kaevandamisega seotud mõju kindlakstegemine, olulise negatiivse keskkonnamõju ärahoidmine ja minimeerimine ning leevendavate meetmete väljatöötamine, teisalt aga võib välja tuua ka spetsiifilise mõju (nt mõju põhjaveele, sotsiaalsele keskkonnale) ärahoidmise ja minimeerimise ning leevendamise. Viimasel juhul osundab KMH eesmärk KMH sisule ja ulatusele. Või teine näide. Sadama süvendamise keskkonnamõju hindamise eesmärk võib olla näiteks sadama faarvaatri süvendamise ning süvendamise käigus eemaldatud materjali kaadamise asukoha ja tehnoloogia keskkonnamõju hindamine. Avalikkusele annab taoline nimetus märksa parema ettekujutuse keskkonnamõju hindamise sisust ja ulatusest, kui nt lihtsalt “Sadama süvendamise keskkonnamõju hindamine”.

Oluline osa KMH programmis on *alternatiividel*. KMH programmis pakub arendaja koostöös KMH eksperdiga välja kavandatava tegevuse asukoha ja tehnoloogiate reaalseid alternatiivseid võimalusi. KMH aruande koostamise käigus võivad esialgsed alternatiivsed lahendused täpsustuda. Alternatiivide püstitamist vaata täpsemalt peatükis 11.5.2.

KMH programmis on kesksel kohal mõjude hindamise metoodika, sh *prognoosimetoodika*. Otsustajale ja avalikkusele on oluline teada, kas KMH aruande koostamise käigus viiakse läbi täiendavaid uuringuid või piirduakse olemasoleva informatsiooniga.

Praktikas on välja kujunenud, et KMH programmis esitatakse lisaks *arendaja ja eksperdi andmetele* ka *teave otsustaja ja KMH järelevalvaja kohta*. Selline teave on oluline, kuivõrd annab hea ülevaate menetlusosalistest ja nende rollidest antud menetluses. Heaks tavaks tuleks pidada ka *teavet huvitatud isikute kohta*, keda arendaja kavandatav tegevus eeldatavasti mõjutab ja keda keskkonnamõju hindamisse soovitakse kaasata. Huvitatud isikute kaardistamist vt ptk 8.5.

KMH ja selle tulemuste avalikustamise *ajakava* annab menetlusosalistele teavet KMH erinevate etappide kohta ja näitab ära võimalused KMH mõjutamiseks, lähtudes küsimuste, vastuväidete ja ettepanekute esitamise ning avalike arutelude tähtaegadest. Tüüpiline KMH ja avalikustamise ajakava on toodud alljärgnevas näites.

Näide 17. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju hindamise ning selle tulemuste avalikustamise kava

Tegevus	Vastutajad	Tähtaeg (pp.kk.aa)/koht
KMH programmi eelnõu koostamine	KMH ekspert koostöös arendajaga	pp.kk. – pp.kk.aa
KMH programmi eelnõu esitamine otsustajale	Arendaja	pp.kk.aa
KMH programmi eelnõu avalik väljapanek	Otsustaja	Avalikust väljapanekust tuleb teatada 14 päeva jooksul programmi programmi eelnõu saamisest; Avaliku väljapaneku kestus: pp.kk. – pp.kk.aa (vähemalt 14 päeva), asukoht(-ad), veebiaadress
KMH programmi eelnõu avalik arutelu	Otsustaja koostöös arendaja ja KMH eksperdiga	pp.kk.aa, asukoht
Avalikustamise käigus tulnud täiendustettepanekute kaalumise ja muudatuste tegemine KMH programmi eelnõusse ning ettepanekute mitteametustamise põhjendamise	KMH ekspert koostöös nende osapooltega, keda ettepanekud puudutasid	pp.kk.– pp.kk.aa (soovitavalt 1 nädal)
KMH programmi heakskiitmine	KMH järelevalvaja	30 päeva jooksul alates KMH programmi eelnõu saamisest
KMH programmi heakskiitmisest avalikult teatamine	KMH järelevalvaja	14 päeva jooksul alates otsuse tegemisest
KMH aruande eelnõu koostamine	KMH ekspert	pp.kk. – pp.kk.aa
KMH aruande eelnõu esitamine otsustajale	Arendaja	pp.kk.aa
KMH aruande eelnõu avalik väljapanek	Otsustaja	Avalikust väljapanekust tuleb teatada 14 päeva jooksul aruande eelnõu saamisest; Avaliku väljapaneku kestus: pp.kk. – pp.kk.aa (vähemalt 14 päeva), asukoht(-ad), veebiaadress
KMH aruande eelnõu avalik arutelu	Otsustaja koostöös arendaja ja KMH eksperdiga	pp.kk.aa, asukoht

Tegevus	Vastutajad	Tähtaeg (pp.kk.aa)/koht
Avalikustamise käigus tulnud täiendustepeanekute kaalumise ja muudatuste tegemine KMH aruande eelnõusse ning ettepanekute mitteamvestamise põhjendamine	KMH ekspert koostöös nende osapooltega, keda ettepanekud puudutasid	pp.kk.- pp.kk.aa (soovitavalt 1 nädal)
KMH aruande heakskiitmine	KMH järelevalvaja	30 päeva jooksul alates KMH programmi eelnõu saamisest
KMH aruande heakskiitmisest avalikult teatamine	KMH järelevalvaja	14 päeva jooksul alates otsuse tegemisest

11.2 KMH programmi eelnõu avalik väljapanek

Arendaja esitab KMH programmi eelnõu läbi vaatamiseks otsustajale. Viimasega lepitakse kokku avaliku väljapaneku algusaeg ja kestus, avaliku arutelu toimumise aeg ja koht. Samuti lepitakse kokku küsimuste, vastuväidete ja ettepanekute esitamise tehnilised üksikasjad, sh kellele, mis aadressil ja mis ajani saab kirju saata. Vastavalt KeHJS-ile, saavad asjast huvitatud isikud esitada küsimusi, vastuväiteid ja ettepanekuid nii avaliku väljapaneku ajal kui avaliku arutelu käigus (vt ptk 11.3).

Avaliku väljapaneku teates peaksid olema järgmised osad:

1. Kes avaldab teate
2. Kavandatava tegevuse nimetus
3. Kavandatava tegevuse asukoht
4. Arendaja nimi ja kontaktid
5. Otsustaja nimi ja kontaktid
6. KMH järelevalvaja nimi ja kontaktid
7. KMH eksperdi nimi ja kontaktid
8. Avaliku väljapaneku kestus
9. KMH programmi eelnõuga tutvumise koht (kui paberil, siis kontaktid, kui digitaalselt, siis veebiaadress, kust saab dokumendi alla laadida)
10. Märge, et kuni ... (kuupäevani) saab esitada küsimusi, vastuväiteid ja ettepanekuid (avaliku väljapaneku jooksul) ning kuidas (nt kirjalikult) ja kellele
11. Avaliku arutelu kuupäev, kellaaeg ja koht

Vastavalt KeHJS-i §-le 16 avaldatakse KMH programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu teate arendaja kulul vähemalt Ametlikele Teadaannetes (AT) ja üleriigilise levikuga ja/või kohaliku või maakondliku levikuga ajalehes. Otsustaja kaalub teate levitamist ka teisi kanaleid kasutades (üldkättevõttes kohtades, omavalitsuse infotahvliid jms). Otsustajal tuleb kaalutleda, millise leviku ulatusega ajalehes vms kanaleid kasutades oleks kõige otstarbekam teadet avaldada. Kaalutlemisel tuleks arvestada kavandatava tegevuse mastaapi, mõju olulisust ja ulatust ning tegevusest ja selle mõjust puudutatud isikute arvu ja huvi suurust. Ajalehes avaldamisel tuleb arvestada ajalehe ilmumise sagedust. Üleriigilise levikuga päevalehed ilmuvad 6 päeva nädalas, seevastu maakonnalehed 3–5 või üks kord nädalas. Ainult maakonna- või vallalehes teate avaldamisel tuleb avalikustamise tähtaegu ühildada ajalehe ilmumise tähtajaga. Pole ju mingit mõtet kutsuda ajalehe kaudu inimesi avalikule autelule, mis toimub paari- kolme päeva pärast, kui ajaleht ilmub nädala pärast.

Programmi avalikustamisest tuleb kirjalikult teavitada ka menetlusosalisi (vt lk 60). Kui huvitatud isikuid on rohkem kui 100, siis kirjalike teadete asemel võib teate avaldada ajalehe(-lehtede)

kaudu. Kuid ka sellisel juhul peab otsustaja olema veendunud, et teade jõuab kõigile asjast huvitatud asutusteni, organisatsioonideni ja inimesteni.

KMH programmi avalikustamise teates peab olema piisav informatsioon. Näites 18 toodud teates peaks nimetama ka need tehnoloogilised protsessid, mille keskkonnamõju hinnatakse.

Näide 18. Avaliku väljapaneku teade

Keskkonnaministeeriumi Ida-Virumaa Keskkonnateenistus teatab, et on valminud AS-i Ökosil tehnoloogiliste protsesside keskkonnamõjude hindamise programm.

Kavandatava tegevuse eesmärgiks on jätkata ASi Ökosil tootmistegevust keskkonnakompleksloa alusel. Tegevuse arendajaks on AS Ökosil, Kesk 2, 40231 Sillamäe (kontaktisik: Anti Siinmaa, keskkonnateenistuse juht, tel 646 2984; anti@ecosil.ee). Keskkonnamõju hindamise viib läbi OÜ E-Konsult (kontaktisik: Lembit Linnupõld, juhatuse esimees, tel 655 0033; admin@ekonsult.ee). Keskkonnamõju hindamise programmiga on võimalik tutvuda tööpäeviti Ida-Virumaa Keskkonnateenistuses, aadressil Pargi 15, 41537 Jõhvi või Ida-Virumaa Keskkonnateenistuse koduleheküljel www.envir.ee/idavirumaa (Uudised) ajavahemikul 4. september kuni 26. september 2006. a. Keskkonnamõju hindamise programmi saab elektrooniliselt tellida arendaja või eksperdi poole pöördudes.

Keskkonnamõju hindamise programmi kohta saab kuni 26. septembrini k.a esitada ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi kirjalikult Ida-Virumaa Keskkonnateenistusse, aadressil Pargi 15, 41537 Jõhvi, tel 332 4423, faks 332 4403 või e-postiga: andrei.litvinjuk@ida-viru.envir.ee. Kontaktisik: Andrei Litvinjuk.

Keskkonnamõju hindamise programmi avalik arutelu toimub 26. septembril 2006. a Sillamäe Linnavolikogu saalis kell 13.00.

Otsustaja ülesandeks on teavitada menetlusosalisi kirja teel KMH programmi eelnõu avalikust väljapanekust ja avalikust arutelust. KeHJS §-i 16 lõikes 3 on loetletud need adressaadid, keda tuleb tingimata teavitada. Need on:

- 1) maavalitsused ja kohalike omavalitsuste üksused, kelle territooriumi piiresse võib ulatuda kavandatavast tegevusest lähtuv keskkonnamõju;
- 2) KMH järelevalvaja;
- 3) Keskkonnainspeksioon;
- 4) kavandatava tegevusega eeldatavalt oluliselt mõjutatava kaitstava loodusobjekti valitseja;
- 5) valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendavate organisatsioonide kaudu;
- 6) kavandatava tegevuse ala ja selle naaberkinnisasjade omanikud;
- 7) muud menetlusosalised.

Nõue teavitada ja kaasata valitsusväliseid keskkonnaorganisatsioone KMH-sse tuleneb Århusi konventsioonist [11]. Eestis tegutseb ca 250 keskkonnaühendust, kellest vähem kui 20 tegutseb üleriigiliselt, valdav osa küla, valla või lähipiirkonna ulatuses. Üheksa üleriigiliselt tegutsevat keskkonnaorganisatsiooni on liitunud mitteformaalsesse ühendusse Eesti Keskkonnaühenduste Koda EKO (www.eko.org.ee). EKO-t esindab üks liikmesorganisatsioon, kelle ülesandeks on muuhulgas vastu võtta ja levitada EKO liikmete hulgas teateid KMH-de kohta ning vajadusel koordineerida ettepanekute koostamist ja esitamist. Lisaks üleriigiliselt tegutsevale EKO-le tuleks otsustajal teavitada KMH programmi (ja ka aruande) avalikust väljapanekust ning avalikust arutelust ka kohalikke ja piirkondlikke keskkonnaühendusi jt huvitatud isikuid.

Avaliku arutelu kuupäeva, kellaja ja koha valiku kohta vaata peatükis 11.3.2.

11.3 KMH programmi eelnõu avalik arutelu

11.3.1 Avaliku arutelu eesmärk

Avaliku arutelu ehk avaliku koosoleku eesmärk on tutvustada ja põhjendada kavandatava tegevusega kaasneva keskkonnamõju hindamise menetluse käiku, peamisi teadaolevaid olulisi negatiivseid mõjusid keskkonnale, nende kindlakstegemise ja analüüsimise meetodikat, pakutud alternatiive, uuritava mõjupiirkonna ulatust ja menetlusosaliste valikut. Arendaja soovib kasutada osa üldisest keskkonnaruumist oma eesmärkide elluviimiseks ja seetõttu on tal vaja ülejäänud kogukonna või liema avalikkuse nõusolekut. Arutelu tulemusena on KMH osapooled jõudnud ühisele arusaamisele peamistes mõjudes ja nende analüüsimetoodikas, mõjuala ulatuses, alternatiivsete võimaluste asjakohasuses, ning selles, kas ja millised isikud või huvirühmad peaksid täiendavalt olema menetlusse kaasatud.

11.3.2 Avaliku arutelu ettevalmistamine

Avaliku väljapaneku lõpukuupäeva ja avaliku arutelu toimumise päeva vahele tuleks ajaliselt jätta piisav aeg viimase ettevalmistamiseks. Avaliku väljapaneku ajal laekunud küsimused, vastuväited või ettepanekud vajavad analüüsi ja vastuste koostamist, mis võtab aega. On kaheldav, kas avalik arutelu võiks toimuda avaliku väljapaneku lõpukuupäevale järgneval päeval ka siis, kui avalikustamise ajal ei laekunud ainsatki kommentaari. Avalik arutelu võiks toimuda minimaalselt ühe nädala jooksul pärast avaliku väljapaneku lõppu. Suure avaliku huvi korral on otstarbekas lähtuda pikemast avaliku arutelu ettevalmistusajast.

Avalikuks aruteluks tuleb võrdselt valmistuda kõikidel KMH osapooltel. Otsustajal on avaliku koosoleku läbiviimisel oluline roll. Otsustaja, kes annab välja tegevusloa, peab olema veendunud, et kõiki olulisi aspekte on KMH programmi eelnõus arvestatud ning kõiki tegevusest puudutatud isikuid on kaasatud ning nende arvamused ja ettepanekud on ära kuulatud. Otsustaja kõrval on avalikul arutelul võtmeroll ka arendajal ja eksperdil. Arendaja ülesanne on kirjeldada oma kavatsusi ja kavandatavat tegevust ning vastata kohalolijate küsimustele. Eksperti ülesanne on osundada kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnevatele olulistele negatiivsetele keskkonnamõjudele, millele keskkonnamõju hindamisel (kitsamas mõttes) keskendutakse ja mille leevendamiseks hakatakse abinõusid otsima. Eksperti ülesanne on anda ülevaade keskkonnamõju hindamise meetodikast ja põhjendada pakutud alternatiivseid lahendusi. KMH järelevalvajal on avalikul arutelul kahetine roll: ühelt poolt saab KMH järelevalvaja koosoleku käigus osundada täiendavatele olulistele keskkonnamõjudele, mida keskkonnamõju hindamisel tuleks analüüsida, täiendavatele alternatiividele või meetodilistele aspektidele. Teiselt poolt on KMH järelevalvaja ülesanne jälgida avaliku arutelu läbiviimise õiguspärasust ja head tava ning vajaduse korral sekkuda.

Avaliku arutelu efektiivse läbiviimise eeldus on hea ettevalmistustöö. Selleks et koosolek täidaks oma eesmärgi ega poleks üksnes formaalsus, on vaja koosoleku toimumise ajast ja kohast teatada õigeaegselt ning jätta KMH programmi eelnõuga tutvumiseks piisavalt aega. Praktika on näidanud, et suure avaliku huvi korral tuleb avaliku koosoleku ettevalmistamiseks teha enam jõupingutusi, et koosolek hoolikalt ette valmistada. Sel juhul on otstarbekas anda KMH programmi eelnõuga tutvumiseks rohkem aega kui seda näeb ette avaliku väljapaneku miinimumaeg (14 päeva). Avaliku väljapaneku aega saab pikendada otsustaja. Samuti on kohane levitada teavet avaliku koosoleku toimumise kohta võimalikult laialdaselt (lisaks AT-le näiteks kohalikus lehes, valla- või linnavalitsuse infopunktides, kirjaga). Koosoleku toimumise kellaaeg ja koht on samuti olulised. Kui koosolekud, mida planeeritakse tööpäevale ja tööajale, võivad piirata teatud huvitatud isikute

osalemist, tuleks avalik arutelu korraldada puhkepäeval. Koosoleku toimumise asukohta valikul tuleb samuti silmas pidada asjaolu, et toimumiskoht oleks osalejatele ligipääsetav, sh ühistranspordiga, ning et koosoleku toimumise aeg võimaldaks seda kasutada.

11.3.3 Avaliku arutelu läbiviimine

Avaliku arutelu tüüpiline päevakord oleks järgmine:

1. Sissejuhatus ja koosoleku kodukorra tutvustamine (koosoleku rakendamine)
2. Arendaja tutvustab kavandatavat tegevust, selle vajadust ja eesmärke
3. Ekspert tutvustab kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnevaid keskkonnamõjusid, hindamise sisu ja ulatust, hindamise meetodikat, alternatiive ja nende valiku põhimõtteid, hindamise tegevus- ja ajakava, sh avalikustamise kava (seda võib nimetada KMH programmi eelnõu tutvustamiseks)
4. Küsimused-vastused, arutelu

Koosolekust osavõtjad registreeritakse ja koosolekul räägitu protokollitakse (Näide 19), vajaduse korral (eriti neil juhtudel, kus kavandatava tegevuse vastu on kõrgendatud avalik huvi) ka salvestatakse. Koosoleku rakendamisel tutvustab koosoleku juhataja (soovitavalt otsustaja), mis on koosoleku eesmärgiks, mis on päevakorras ning kuidas fikseeritakse ja vastatakse esitatud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele. Praktikas on kujunenud tavaks, et küsimuste-vastuste voorus vastatakse kõigepealt nendele küsimustele, mis on tulnud avaliku väljapaneku ajal, ja seejärel koosolekul esitatud küsimustele. Saalist esitatud küsimuste puhul lepitakse koosoleku rakendamisel kokku vastuste edastamise viis. Suulised küsimused ja vastused protokollitakse. Kui suulisele küsimusele ei ole võimalik kohapeal vastata, siis võib koosoleku juhataja paluda küsijal vormistada oma küsimus, vastuväide või ettepanek kirjalikult ning sellele vastatakse pärast koosolekut samuti kirjalikult. Kõigile avaliku väljapaneku või avaliku koosoleku ajal laekunud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele vastavad need, kellele küsimus on suunatud. Vastused esitatakse kirjalikult kõigile neile, kes seda on avalikustamise ajal soovinud. Vastused peavad olema väljasaadetud enne KMH programmi eelnõu esitamist KMH järelevalvajale. Laekunud kirjade ja vastuste koopiad kogub kokku arendaja ja lisab KMH programmi eelnõule.

Näide 19. Koosoleku protokoll näidisvorm

.....
Koosoleku nimetus ehk põhjus /näiteks Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamise aruande eelnõu arutelu/

Koosoleku protokoll

Kuupäev:

Koht:

Koosoleku aeg (toimumise kellaaeg):

Koosoleku juhataja (ees- ja perekonna nimi, ametikoht, organisatsioon):

Koosoleku protokollija (ees- ja perekonna nimi, ametikoht, organisatsioon):

Koosoleku eesmärk (mida soovitakse arutada, mida otsustada): /näiteks Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamise aruande järelduste ja kavandatavate meetmete piisavuse ja asjakohasuse üle arutelu ning otsustamine/

Päevakord

1. (Teema, kes esineb)

2.

3.

jne

/järgneb koosoleku protokoll/

(Otsused tuuakse protokollis eraldi välja või esitatakse protokollis lõpus)

Lisa koosoleku protokollis juurde: Osalejate registreerimisleht

Jrk nr	Nimi	Seotus projektiga	Postiaadress või e-posti aadress	Allkiri
1				
2				
...				

.....
NB! Ei tohiks ära unustada, et koosoleku juhataja ja protokollija on samuti osalejad ning nende nimed ja kontaktandmed tuleks märkida osalejate registreerimislehele.

Avaliku väljapaneku ja avaliku koosoleku ajal laekunud küsimused, vastuväited ja ettepanekud registreeritakse ja vastused vormistatakse nii, et neid saavad jälgida kõik menetlusosalised. Laekunud küsimused ja adressaatide vastused lisatakse KMH programmi eelnõule. Selleks võib kasutada alljärgnevat vormi (Näide 20). Kindlasti tuleb KMH programmi (ja ka aruande) eelnõule lisada saabunud kirjade koopiad. Arendaja vastuste piisavust, sh vastuväidete ja ettepanekute mitteamvestamise põhjendusi hindab KMH järelevalvaja, kui ta teeb otsuse KMH programmi (ka aruande) eelnõu heaks kiita või mitte heaks kiita.

Näide 20. Avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu käigus esitatud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele vastamist kirjeldav vorm

Jrk nr	Kirja esitaja	Kirja kuupäev, nr	Kirja adressaat	Küsimus/vastuväide/ettepanek	Vastus ja kommentaar arvestamise/mitteamvestamise kohta
1					
2					
...					

11.4 KMH programmi eelnõu heakskiitmine/mitteheakskiitmine

KMH järelevalvajal on aega 30 päeva, et kontrollida KMH programmi eelnõu vastavust õigusaktidele, sh KeHJS-i §-des 13 ja 18 toodud nõuetele.

KMH programmi eelnõu peab vastama KeHJS-i §-s 13 sätestatud sisukorrale (vt ptk 11.1), sisaldama avaliku arutelu protokoll, koopiaid avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu käigus laekunud kirjadest, milles esitati küsimusi, vastuväiteid või ettepanekuid ning arendaja vastuseid neile.

KMH järelevalvaja kiidab KMH programmi eelnõu heaks, kui

1. KMH programmi eelnõu avalikustamisel ei ole rikutud seadusega sätestatud nõudeid;
2. KMH programmi eelnõu vastab KeHJS-i §-s 13 toodud nõuetele;
3. KMH programmi eelnõule on lisatud avaliku arutelu protokoll;
4. sellele on lisatud avalikustamise käigus laekunud kirjade koopiaid;
5. vastused avalikustamise käigus laekunud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele on piisavalt põhjendatud;
6. KMH programmi eelnõu alusel on võimalik läbi viia kavandatava tegevusega kaasneva keskkonnamõju igakülgne hindamine.

Heakskiidetud KMH programmi kehtivusaeg on 2 aastat. See tähendab seda, et kui arendaja pole kahe aasta jooksul KMH programmi eelnõu heakskiitmisest arvates esitanud KMH aruande eelnõud avalikuks väljapanekuks, siis tuleb esitada avalikuks väljapanekuks uus KMH programmi eelnõu.

Kui KMH järelevalvaja *ei kiida KMH programmi heaks*, siis põhjendab ta oma otsust seadusele tuginedes. KMH programmi heakskiitmata jätmise korral tuleb arendajal koostöös KMH eksperdiga kõrvaldada vead. Kui on rikutud menetlust, mis võib KMH järelevalvaja arvates mõjutada KMH tulemusi, siis tuleb programm uuesti avalikustada.

Vastavalt KeHJS-i §-i 18 lõikele 6 võib KMH järelevalvaja nõusolekul teha heakskiidetud KMH programmi põhjendatud muudatusi, ilma et peaks KMH programmi uuesti avalikustama. Põhjendatud muudatusteks võivad olla kavandatava tegevusega seotud uued asjaolud, näiteks tootmismahdade või jäätmemahdade muutus, lisauuringute läbiviimise vajadus, avaliku väljapaneku ajakava muutmise vajadus vms. Muudatused võetakse arvesse KMH aruande eelnõu koostamisel.

Oluline on siinkohal märkida, et KeHJS-i §-s 13 KMH programmile esitatud nõuded on miinimumnõuded. Mõttekas oleks KMH programmi eelnõu koostamisel järgida ka KMH aruande nõudeid (§ 20) ja, veelgi enam, KMH aruande kvaliteedinõudeid [18]. Põhjus on selles, et kuigi KMH programm on KMH aruande koostamise alus, ei kattu kaks dokumenti siiski üks-üheselt – aruande sisu ja ulatus on tavaliselt laiem kui KMH programmis kirjas. Et ära hoida hilisemaid võimalikke arusaamatusi, on mõistlik lähtuda lõpptulemusest ehk aruandest ja selle sisule kehtestatud nõuetest.

11.4.1 KMH programmi heakskiitmisest teatamine

Kui KMH järelevalvaja on KMH programmi heaks kiitnud, siis teatab ta sellest kirjalikult menetlusosalistele ja arendaja kulul Ametlikes Teadaannetes 14 päeva jooksul otsuse tegemisest arvates.

KMH programmi heakskiitmise teade peab sisaldama vähemalt järgmist teavet:

- 1) KMH järelevalvaja nime ja kontaktandmeid;
- 2) Kavandatava tegevuse lühikirjeldust ja eesmärki;
- 3) KMH programmi ning selle heakskiitmise otsusega tutvumise aega ja kohta.

Kui KMH järelevalvaja *ei kiida KMH programmi (aruannet) heaks*, siis teatab ta sellest 14 päeva jooksul kirjalikult otsustajale, arendajale ja soovitavalt ka KMH eksperdile. KMH programmi (aruande) heakskiitmata jätmisest avalikult ei teatata.

11.5 Keskkonnamõju hindamise aruanne

KMH aruande koostab ekspert (või eksperdirühm eksperdi juhtimisel). KMH aruande koostamise aluseks on heakskiidetud KMH programm. KMH programmi ja KMH aruande sisukorra sarnasust ja erinevust kirjeldab Tabel 8. Nagu tabelist näha, on kattuvusi kahes dokumendis päris palju, erinevus on käsitlemise detailsuses. KMH aruandes peab kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalused ning ka nende keskkonnamõju olema igakülgset kirjeldatud ja analüüsitud (aruande peatükid 4 kuni 10). Nii nagu KMH programmi puhul, tuleb ka aruande eelnõu avalikustamist ja selle tulemusi põhjalikult käsitleda.

Tabel 8. KMH programmi ja aruande sisukorra võrdlus

KMH programm (KeHJS § 13)	KMH aruanne (KeHJS § 20)
1. Kavandatava tegevuse eesmärk	1. Kavandatava tegevuse eesmärk ja vajadus
2. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste lühikirjeldus	2. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste kirjeldus
3. Teave kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju hindamise sisu kohta, sh teave kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavate mõjuallikate, mõjuala suuruse ning mõjutatavate keskkonnamelementide kohta	3. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ning selle piirkonna keskkonnaseisundi kirjeldus
	4. Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele nagu vee, pinnase, või õhu saastatus, jäätmete, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus, või lõhn
4. Keskkonnamõju hindamisel kasutatava hindamismetoodika kirjeldus	5. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju prognoosimeetodi kirjeldus
	6. Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevale keskkonnamõjule, sh kaudsele mõjule ning teiste tegevustega koosmõjule, keskkonnaseisundile, sealhulgas inimese tervisele, heaolule ja varale, taimedele, loomadele, pinnasele, maastikule, vee- ja õhukvaliteedile, kliimale, kaitstavatele loodusobjektidele või kultuuripärandile
	7. Hinnang keskkonnamõju eeldatavale toimele ning kaasneva negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmete kirjeldus ning hinnang nende eeldatavale efektiivsusele
	8. Hinnang loodusvara kasutamise otstarbekusele ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste vastavusele säästva arengu põhimõtetele
	9. Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate reaalsete alternatiivsete võimalustega ning paremusjärjestus, mis arvestab keskkonnamõju ja saadavaid hüvesid
	10. Mõju Natura-alale hindamise erinevate etappide tulemused juhul, kui vastav hindamine algatati

KMH programm (KeHJS §13)	KMH aruanne (KeHJS §20)
5. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju hindamise ning selle tulemuste avalikustamise kava	11. Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral konsultatsioonide tulemuste kohta
	12. Vajaduse korral ülevaade raskustest, mis ilmnesid keskkonnamõju hindamisel ja aruande koostamisel
6. Vastused avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal laekunud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele	13. Ülevaade KMH aruande kohta esitatud ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest ning vastustest neile
7. Koopiad avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal laekunud küsimustest, vastuväidetest ja ettepanekutest	14. Koopiad laekunud ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest
	15. Ülevaade avalikust arutelust
8. Koopia avaliku koosoleku protokollist	16. Koopia avaliku arutelu protokollist
	17. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart
	18. Kokkuvõtte eelnevates peatükkides esitatud teabest
9. Andmed arendaja kohta ning eksperdi nimi või eksperdirühma koosseis	19. Vajaduse korral muud lisad, mis on abiks teksti mõistmisel

Lisaks KehJS-e §-s 20 loetletud aspektidele tuleb KMH aruandes esitada ka seirekava. Nagu eelmises peatükis märgitud, kasutab KMH järelevalvaja aruande sisulise ja vormilise vastavuse nõuetele hindamisel KMH järelevalvaja peale seaduses toodule ka kvaliteedihindamise juhendit [18]. Seega oleks aruande eelnõu koostamisel otstarbekas lähtuda ka aruande kvaliteedinõuetest. Kvaliteedihindamise tabelid on toodud Lisas 15.6.

11.5.1 Kavandatava tegevuse eesmärk ja vajadus

Kavandatava tegevuse eesmärgist ja vajadusest oli juttu juba peatükis 4.4. Kui menetluse käigus on põhitegevus ja sellega kaasuvad tegevused täpsustunud (ehk pärast KMH programmi heakskiitmist), siis tuleb see siinkohal ka välja tuua. Antud peatükis tuleks anda kavandatava tegevuse igakülgne kirjeldus, sh elluviimise ajakava.

11.5.2 Kavandatav tegevus ja selle reaalsed alternatiivsed võimalused

Mõiste “alternatiiv” on keskkonnamõju hindamise menetluses kohati segadust tekitanud. Eriti selles osas, et iga kord on vaja kaaluda ka 0-alternatiivi, ehk mitte-midagi-tegemist (*status quo* säilitamist), ning et alternatiive peaks välja pakkuma rohkem kui kaks. Sõna “alternatiiv” on eesti keeles enamasti ainsuses ja selle sisu on valiku tegemine emma-kumma ehk kahe võimaluse vahel (ÕS). Inglise keeles märgib sõna *alternative* aga valiku tegemist paljude võimaluste vahel ja on seepärast kasutusel mitmuses (*alternatives*). Tungimata semantikasse, on keskkonnamõju hindamisel oluline kaaluda kavandatava tegevuse erinevaid variante (võimalusi, alternatiive) ja samuti *status quo*’d ehk 0-varianti (0-alternatiivi). Seepärast kasutatakse KeHJS-is mõistet “reaalsed alternatiivsed võimalused” (§-d 13 ja 20). Alternatiivsete võimaluste väljapakumisel ja võrdlemisel on kaalukeeleks võimalus saavutada kavandatava tegevuse eesmärgid nii, et ei tekiks olulist negatiivset keskkonnamõju. Parim alternatiivne võimalus (variant) on see, mis saavutab eesmärgi olulist negatiivset keskkonnamõju tekitamata.

Et alternatiivid oleksid alternatiivid, peaksid nad üksteisest eristuma. Alternatiivsete võimalustena käsitletakse tavaliselt asukohtalternatiive ja tehnoloogilisi alternatiive. Pole keelatud käsitleda ka kavandatava tegevuse alternatiive, sest teatud eesmärgi saavutamiseks võib olla erinevaid võimalusi. Kui kavandatava tegevuse eesmärk on toota rohelist (ehk taastuvat) energiat, siis ei pruugi tuulepargi rajamine olla ainuke võimalus. Ent otstarbekas oleks eesmärgipõhised alternatiivid läbi kaaluda pigem strateegilise planeerimisdokumendi koostamise käigus läbiviidavas KSH-s kui tegevusloapõhise KMH-s.

Et alternatiivid oleksid reaalsed, peaksid need vastama õigusaktidele, olema tehniliselt teostatavad ning võimaldama kavandatava tegevuse eesmärgi saavutamist mõistliku aja ja vahenditega. Samuti on alternatiivide püstitamise eelduseks see, et arendaja on põhimõtteliselt valmis kõiki pakutud alternatiive rakendama. Seega on alternatiivi “reaalsus” seotud ka kavandatava tegevuse ning sellega seotud olulise negatiivse keskkonnamõju ärahoidmiseks vajalike vahendite maksumuse ja nende hankimiseks kuluva ajaga. Kui arendaja käsutuses on üks kinnistu, millel ta tahab arendada näiteks tuuleparki koguvõimsusega 30 MW, siis asukohtalternatiive saab sel puhul käsitleda vaid piiratud ulatuses (nt tuulikute erineva paigutamise kaudu kõnealuse kinnistu piires), mis ei ole aga kooskõlas keskkonnamõju hindamise mõtte ja eesmärgiga – leida kavandatavale tegevusele keskkonna seisukohast parim lahendusvariant. Seega tuleb arendajal kaaluda enda käsutuses olevale kinnistule lisaks ka teisi asukohtalternatiive. Alternatiive saab esitada ka tuulegeneraatorite arvu ja tootmisvõimsuste kohta, näiteks “alternatiiv 1: 5 generaatorit à 6 MW” või “alternatiiv 2: 6 generaatorit à 5 MW”. 0-alternatiiviks oleks loobumine tuulepargi rajamisest sellel kinnistul. Arendaja seisukohast ebareaalsest alternatiivist ei saa kohe loobuda, vaid alternatiivide kaalumise tulemusena selgubki erinevate alternatiivide reaalsus. Maksumus võib olla üks hindamiskriteeriumidest, kuid mitte ainuke. Alternatiivi reaalsuse puhul arvestatakse nii keskkonna-, sotsiaalseid kui majanduslikke aspekte.

Alternatiivide pakkumisel ja analüüsil võib kasutada alljärgnevat tabelleid (Näide 21).

Näide 21. Kavandatava tegevuse (koguvõimsusega 30 MW ja 6 generaatoriga tuulepargi rajamine) alternatiivide püstitamine ja nende reaalsuse hindamine

a) kavandatava tegevuse eesmärgi alternatiivide (reaalsuse) kaalumine

	Eesmärgid	Eesmärgi alternatiivid	Kas alternatiiv on reaalne?
1	Taastuenergia tootmine koguvõimusega 30 MW arendaja pakutud alal 6 generaatoriga	Kuskil mujal, mitte selles piirkonnas	Reaalne
		Hüdroenergia, päikeseenergia tootmine	Ebareaalne, kuna antud asukohas puudub selleks vastav varu
		Rajada kuue tuuliku asemel neli tuulikut, mille koguvõimsus samuti väheneb	Reaalne
2	Kütuse ja energiamajanduse pikaajalise arengukava taastuenergeetika osa täitmisele kaasa aitamine	On teisi alternatiive	Reaalne
3	Kasumi teenimine – elektrienergia müük AS-ile Eesti Energia	On teisi alternatiive	Reaalne

b) alternatiivide püstitamine

Alternatiivi tüüp	Alternatiivi nr	Alternatiivi sisu
Tuulikute arv	A0	Tuuleparki ei rajata
	A1	Püstitatakse 6 generaatorit koguvõimsusega 30 MW (arendaja variant)
	A2	Püstitatakse 5 generaatorit koguvõimusega 30 MW
	A3	Püstitatakse 4 generaatorit koguvõimsusega 30 MW
Territoorium/asukoht	B0	Tuuleparki antud asukohta ei rajata
	B1	Generaatorid püstitatakse arendaja pakutud asukohtadesse
	B2	Generaatorite asukohti muudetakse

c) alternatiivide maatriks

Generaatorite arv (koguvõimsus jääb samaks)	Territoorium		
	Tuuleparki antud asukohas ei rajata	Tuulepark rajatakse antud asukohas	
		Generaatorid püstitatakse arendaja pakutud asukohtadesse	
		Generaatorite asukohad väljaspool arendaja kinnistut	
Tuuleparki ei rajata	0-alternatiiv: tuuleparki ei rajata (A0B0)	0-alternatiiv: tuuleparki ei rajata (A0B0)	
Püstitatakse 6 generaatorit		Alternatiiv 1 (A1B1)	Alternatiiv 4 (A1B2)
Püstitatakse 5 generaatorit		Alternatiiv 2 (A2B1)	Alternatiiv 5 (A2B2)
Püstitatakse 4 generaatorit		Alternatiiv 3 (A3B1)	Alternatiiv 6 (A3B2)

d) reaalsed alternatiivsed võimalused

Alternatiiv	Kirjeldus	Hinnang alternatiivi reaalsusele
0-alternatiiv	Tuuleparki ei rajata	<u>Reaalne</u> , sest tuuleenergiat võib toota ka mujal
Alternatiiv 1	Tuulepark rajatakse arendaja pakutud asukohas 6 generaatoriga	Ebareaalne, sest generaatorite asukohta ja arvu muutmata on eeldatav keskkonnamõju oluliselt negatiivne
Alternatiiv 2	Tuulepark rajatakse arendaja pakutud asukohtades 5 generaatoriga	Ebareaalne, sest generaatorite arvu vähendamisel nende asukohta muutmata on eeldatavalt oluline negatiivne keskkonnamõju
Alternatiiv 3	Tuulepark rajatakse arendaja pakutud asukohas 4 generaatoriga	Ebareaalne, sest generaatorite arvu vähendamisel nende asukohta muutmata on eeldatavalt oluline negatiivne keskkonnamõju
Alternatiiv 4	Tuulepark rajatakse, generaatorite arvuks on 6, nende asukohti muudetakse	<u>Reaalne</u> , sest generaatorite asukohti muutes saab tuuleparki rajada, 6 generaatori püstitamiseega kaasnevat võimalikku mõju keskkonnale tuleb täpsemalt analüüsida
Alternatiiv 5	Tuulepark rajatakse, generaatorite arvuks on 5, nende asukohti muudetakse	<u>Reaalne</u> , sest generaatorite asukohti muutes saab tuuleparki rajada, 5 generaatori püstitamiseega kaasnevat võimalikku mõju keskkonnale tuleb täpsemalt analüüsida
Alternatiiv 6	Tuulepark rajatakse, generaatorite arvuks on 4, nende asukohti muudetakse	<u>Reaalne</u> , sest generaatorite asukohti muutes saab tuuleparki rajada, 4 generaatori püstitamiseega kaasnevat võimalikku mõju keskkonnale tuleb täpsemalt analüüsida, kuid võib eeldada, et vähim mõju keskkonnale on 4 tuuliku korral

11.5.3 Kavandatava tegevuse ja selle reaalse alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ja selle piirkonna keskkonnaseisundi kirjeldus

KMH aruande selles peatükis kirjeldatakse kavandatava tegevuse ja selle reaalse alternatiivsete võimaluste poolt mõjutatud ala. Kirjeldus hõlmab nii ala administratiivset iseloomustust kui keskkonnakomponentide kirjeldust. Viimaste puhul on praktikas tavaks anda ala hüdrogeoloogiline, maavarade, vee, välisõhu ja pinnase kvaliteedi, eelneva saastuse, maa- ja metsakasutuse, kaitstavate loodusobjektide, muinsuskaitse- ja riigikaitseobjektide ning saasteallikate kirjeldused. Mõjuala (suuruse) määramisel arvestatakse kavandatava tegevuse ja selle reaalse alternatiivide emissioonide kandumise ulatust välisõhus, vees ja pinnases, aga ka näiteks pinna- ja põhjavee režiimi muutumise ulatust. Mõjuala määratakse igale reaalsele alternatiivsele võimalusele eraldi. Vt ka peatükki 10.4.

11.5.4 Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalse alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele nagu vee, pinnase või õhu saastatus, jäätmete, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus või lõhn

Kavandatava tegevuse ja selle reaalse alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevaid tagajärgi tuleb kirjeldada nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt. See peatükk on KMH aruandes üks mahukamatest ja sisult kõige olulisem, sest siin keskendutakse negatiivsete keskkonnamõjude tagajärgedele ning tuuakse esile need keskkonnaaspektid, millel on kahjulik mõju inimesele, looduskeskkonnale ja tehiskeskkonnale.

Lisaks kohustuslikule kvantitatiivsele analüüsile võib KMH aruandes anda kvalitatiivse hinnangu kavandatava tegevuse ja selle alternatiivide tagajärgedest keskkonnakomponentidele. Hinnangu koostamisel on mõjude esmasel kaardistamisel abiks mitmed tabelid ja maatriksid. Hinnang tugineb kavandatava tegevuse ja selle alternatiivide tabelile.

Tabel 9. Kvalitatiivne hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalse alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevatele tagajärgedele (+++, ++, +, 0, --, ---, ?)

Alternatiiv	Mõju pinnaveele	Mõju põhjaveele	Mõju välisõhule	Elupaigale/liigile
0	--	0	---	-
1	0	0	+++	+
2	0	0	+	-
3	0	0	+	-

Lisaks plussidele ja miinustele võib hinnata ka otsesest ja kaudset mõju skaalas +3, +2, +1, 0 (neutraalne), -1, -2, -3

Nii kvantitatiivse kui kvalitatiivsele hinnangu tulemusena selguvad need negatiivsed tagajärjed keskkonnale, mida tuleb ennetada või leevendada.

11.5.5 Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega prognoosimeetodi kirjeldus

Siin peatükis täpsustatakse KMH programmis kirjeldatud meetodikat, sh prognoosimeetodikat. Keskkonnamõju hindamine kitsamas mõttes on oma sisult riskide hindamine, st võimalike negatiivsete mõjude prognoosimine, ehk teatud ohuolukordade ennustamine, ning seetõttu on meetodikal selles oluline roll. Kõrvale ei tohiks jätta ka positiivsete mõjude prognoosimist.

Prognoosimeetodid on näiteks:

- 1) analoogiapõhine meetod, st eelnevatel samasuguste kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamise tulemustel põhinev prognoos;
- 2) spetsiaalsed (väli)uuringud;
- 3) mudelite kasutamine.

Meetodi valik peab olema asjakohane. Kasutatud meetodite kirjeldamine peab olema arusaadav ka ilma erialase ettevalmistuseta inimesele. Riskide hindamise meetodeid on käsitlenud T. Pöder vastavas käsiraamatus [24].

11.5.6 Hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevale keskkonnamõjule, sh kaudsele mõjule ning teiste tegevustega koosmõjule, keskkonnaseisundile, sealhulgas inimese tervisele, heaolule ja varale, taimedele, loomadele, pinnasele, maastikule, vee ja õhukvaliteedile, kliimale, kaitstavatele loodusobjektidele või kultuuripärandile

See peatükk sarnaneb mitmeti peatükiga 11.5.4, kuid siin peatükis iseloomustatakse mõju omadusi (tugevus, kestus, kumuleeruvus). Eraldi analüüsitakse kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavaid keskkonnamõjusid erinevatele keskkonnakomponentidele. See peatükk on KMH aruandes kõige mahukam ja sisulisem, kuivõrd siin kirjeldatakse võimalikke ohtusid (riske) kõige põhjalikumalt.

11.5.7 Hinnang keskkonnamõju eeldatavale toimele, kaasneva negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmete kirjeldus ning hinnang nende eeldatavale efektiivsusele

Levendavad meetmed peavad olema vastavuses olulise negatiivse mõjuga (vt Näide 22). Ehk kõigi peatükkides 11.5.4 ja 11.5.6 kirjeldatud oluliste negatiivsete keskkonnamõjude ära hoidmiseks või leevendamiseks tuleb siin peatükis välja pakkuda meetmekava. Viimane sisaldab nii meetmete kirjeldust, rakendamise optimaalset tähtaega, vastutajat kui ka hinnangut eeldatavale tõhususele (Näide 23).

Näide 22. Hinnang alternatiivsetele võimalustele

Alternatiivide paremusjärjestus	Alternatiivi nr	Kirjeldus	Kaasneb oluline keskkonnamõju (jah, ei)	Hinnang mõju iseloomule (positiivne mõju, negatiivne mõju)	Kaasneb oluline sotsiaalmajanduslik mõju (jah, ei)
1/2/3/	Alternatiiv-0	Tuuleparki ei rajata	0	+++	ei
7	Alternatiiv-1	Tuulepark rajatakse arendaja poolt valitud viisil (6 tuulikut) ja kohtades	jah	---	ei
6	Alternatiiv-2	Tuulepark rajatakse Arendaja poolt valitud kohtades, kuid 6 asemel rajatakse 5 tuulikut	jah	--	ei
5	Alternatiiv-3	Tuulepark rajatakse arendaja pakutud asukohtades, kuid tuulikute arv on 4	jah	--	ei
4	Alternatiiv-4	Tuulikute asukohti nihutatakse ja tuulikute arv on 6	jah	--	ei
1,2,3	Alternatiiv-5	Tuulikute asukohti nihutatakse ja tuulikute arv on 5	jah	-	ei
1,2,3	Alternatiiv-6	Tuulikute asukohti nihutatakse ja tuulikute arv on 4	jah	-	ei

Kui KMH eesmärk on tagada Natura-ala terviklikkus ja kaitse-eesmärkide saavutamine, siis käsitletakse selles peatükis ka spetsiifilisi, kaitstavate liikide ja elupaikade säilimiseks vajalikke meetmeid.

Praktikas on mõnel puhul kujunenud tavaks, et leevendava meetmena käsitletakse ka *emissioonide seiret*. Põhjus tuleneb sellest, et seire sisuks on emissioonide kontrolli alla hoidmine. Ent kavandatava tegevuse lubamise üle otsustamisel saab arvestada seiret kui negatiivset mõju ennetavat meetet piiratud ulatuses, sest kui seireandmed näitavad ülenormatiivset emissiooni või pöördumatuid muutusi ökosüsteemis, pole paljudel juhtudel võimalik keskkonna kahjustamist enam heastada. Kavandatava tegevuse lubamise üle otsustamisel tuleb lähtuda sellest, et tegevusega ei kaasneks olulist negatiivset keskkonnamõju. Sel juhul on seirel kontrolliv, mitte negatiivset keskkonnamõju ärahoidev funktsioon. Olulist negatiivset keskkonnamõju saab kõige tõhusamalt ära hoida alternatiivide valikuga.

Näide 23. Reaalsete alternatiivsete võimaluste leevendusmeetmed ja hinnang nende tõhususele (Näidete 21 ja 22 edasiarendus)

Alternatiiv	Kirjeldus	Keskkonnamõju	Leevendusmeetmed	Hinnang tõhususele keskkonnamõju seisukohast
0-Alternatiiv	Tuuleparki ei rajata	Puudub	Pole vaja	-
Alternatiiv-1	Tuulepark rajatakse, generaatorite arvuks on 5, nende asukohti muudetakse	Vaja pikendada juurdepääsuteid (pinnase kahjustamine ehituse etapil); müra, vibratsioon – üks generaator jääb ühest elamust 300 m kaugusele; metsa raadamisega kaasneb mõju pinnase veerežiimile, suureneb tuulemuru oht; rändlindude võimalik hukkumine; tuulepargi külastajad jätavad prahti maha	Valida generaatoriteks uue põlvkonna versioonid; metsa ei raadata lindude pesitsusajal; teehitus toimub talvel või suvel; seire (ühe altvalgustatud tuuliku seire, liikide ja elupaikade (metsakooslused) seire) arendaja korraldamisel; optimeerida raadatava metsa pindala; KOV peab tagama prügiveo; valida kõige elamupoolemaks generaatoriks kõige vähem müra ja vibratsiooni tekitav generaatori versioon; kaaluda alternatiivi 2 (st paigaldada 5 generaatori asemel 4)	Tõhus, kuid vähem tõhusam kui alternatiiv 2
Alternatiiv-2	Tuulepark rajatakse, generaatorite arvuks on 4, nende asukohti muudetakse	Müra, vibratsioon; metsa raadamisega kaasneb mõju pinnase veerežiimile, suureneb tuulemuru oht; rändlindude võimalik hukkumine; tuulepargi külastajad jätavad prahti maha	Valida generaatoriteks uue põlvkonna versioonid; metsa ei raadata lindude pesitsusajal; teede ehitamine toimub talvel või suvel; seire (ühe altvalgustatud tuuliku seire, liikide ja elupaikade (metsakooslused) seire) arendaja korraldamisel; optimeerida raadatava metsa pindala; KOV peab tagama prügiveo	Tõhus

Seirekava väljatöötamisel tuleb eksperdil lähtuda sellest, kas olukorras, kus seireandmed näitavad muutusi keskkonnas, on arendajal võimalik võtta reaalseid vastumeetmeid. Kui kaevanduse rajamisel kehtestatakse arendajale nõue teha põhjaveetaseme seiret, siis on see nõue mõistlik ainult siis, kui kaevandamiseks on valitud parim alternatiivne lahendus, st selline, mis hoiab ära olulise negatiivse keskkonnamõju. Põhjaveetaseme seirel pole mõtet, kui kaevandamisega ei suudeta ära hoida olulist negatiivset keskkonnamõju. Sest kui põhjaveeseire tulemused näitavad, et põhjaveetaseme langeb, siis mis praktilist kasu oleks sellest teadmisest arendajale ja üldsusele. Ilmselt mitte väga olulist kasu, sest arendaja võimuses poleks põhjaveetaseme ennistamine. Seega tuleb kaevanduse mõju põhjaveetasemele keskkonnamõju hindamise käigus eelnevalt prognoosida ja analüüsida ning pakkuda välja sellised reaalsed tehnolooga- või asukohaalternatiivid, millega hoitakse ära oluline negatiivne keskkonnamõju, sh põhjaveetaseme alanemine. Tegevusloa väljaandmise järel toimuva seire tulemuste põhjal teeb arendajal oma tegevuses vajalikke korrektiive. Olukorras, kus keskkonnale on juba tekitatud pöördumatu kahju, polegi heastamine enam võimalik.

11.5.8 Hinnang loodusvara kasutamise otstarbekusele ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste vastavusele säästva arengu põhimõtetele

Kõnealune peatükk on asjakohane siis, kui kavandatava tegevuse puhul kasutatakse loodusvarasid – maavara, metsa, pinna- ja põhjavett. Selles peatükis antakse hinnang loodusvarade kasutamise mahtudele ja võrreldakse seniste mahtudega selles asukohas. Näiteks kui üks tööstustevõtte hakkab tarbima põhjavett, mis omakorda suurendab senist tarbimist 3 korda, siis selline info on mõju hindamise seisukohast avalikkuse jaoks väga oluline. Samuti tuleb tarbimise vajadust võrrelda maavaravaruga. On ju teada, et mitmete piirkondade arengut Eestis (nt Harjumaal Viimsi ja Aruküla, Ida-Virumaal kaevanduste alad) piirab just kvaliteetse joogivee kättesaadavus.

Säästva arengu seisukohast vaadatuna on oluline, et loodusvarade kasutamise üle otsustamisega ei kitsendataks järeltulevate põlvkondade võimalusi neidsamu loodusvarasid kasutada.

11.5.9 Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate reaalsete alternatiivsete võimalustega ning paremusjärjestus, mis arvestab keskkonnamõju ja saadavaid hüvesid

Alternatiivide püstitamisest, võrdlusest ja eelisjärjestamisest oli juttu peatükis 11.5.2, vt ka Näide 22. Alternatiivide paremusjärjestuse koostamist kirjeldab Keskkonnamõju ja keskkonnariski hindamise käsiraamat [24].

11.5.10 Mõju Natura-alale hindamise erinevate etappide tulemused

Siinkohal on oluline rõhutada, et kui mõju Natura-alale eelhindamise tulemusena selgus, et kõnealune kavandatav tegevus võib Natura-ala terviklikkust ja kaitse-eesmärkide saavutamist negatiivselt mõjutada, siis on algatatud keskkonnamõju hindamise menetluse peamine eesmärk ja sisu hoida ära Natura-ala kahjustamine.

Selle peatüki sisuks KMH aruandes on mõju Natura-alale hindamise etappide II (asjakohane hindamine) ja III (alternatiivide kaalumine), vajadusel ka IV (erandi tegemine) tulemused. Mõju Natura-alale hindamise etappide ülevaade on toodud Tabelis 2. Etappide täpne sisu on kirjeldatud nii Euroopa Komisjoni vastavas juhendis [21] kui Phare projekti raames valminud Eesti oludele kohandatud variandis [25].

Asjakohase hindamise (etapp II) tulemusena võib ekspert dokumenteerida, et arendaja kavandatud tegevuse olulise negatiivse mõju Natura-alale leevendamiseks pakutud meetmed tagavad Natura-ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise, misjärel mõju Natura-alale hindamine siinkohal lõpebki. Sellekohaseid meetmeid arvestatakse peatükis 11.5.7 esitatavas meetmekavas. Kui aga arendaja kavandatud tegevuse leevendusmeetmed ei taga Natura-ala terviklikkust ega kaitse-eesmärkide saavutamist, siis otsitakse edasi alternatiivseid võimalusi, mis seda teeksid.

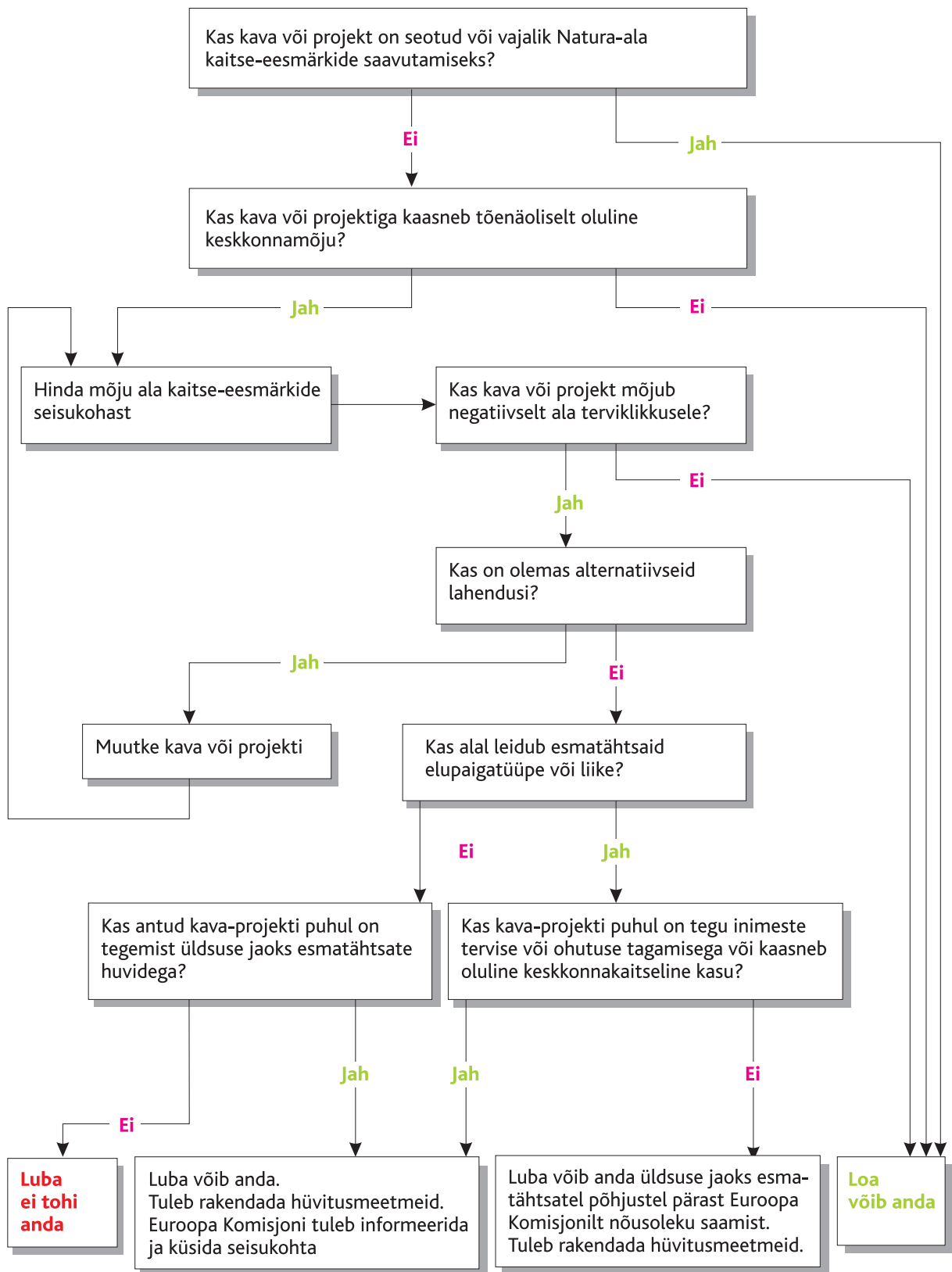
Alternatiivide kaalumisel (etapp III) võib olla kaks alternatiivset tulemust: 1) alternatiiv x tagab Natura-ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise, või 2) sellist alternatiivi, mis tagaks Natura-ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise ei leitud. Esimesel juhul mõju Natura-alale hindamine siinkohal lõpeb, hindamise tulemusi arvestatakse alternatiivide paremusjärjestuses ja leevendavate meetmete pakkumisel ning nende tõhususe hindamisel (ptk 11.5.6, 11.5.7).

Kui aga alternatiivide kaalumise tulemusena ei leidunud ainsatki sobivat alternatiivi, mis tagaks Natura-ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamise, siis tuleb arendajal tegevusest loobuda. Kavandatavast tegevusest ei pea loobuma neil juhtudel, kui kõnealune tegevus on vajalik “avalikkuse jaoks ülekaalukatel esmatähtsatel põhjustel”⁵ [17]. Taolisteks olukordades toimimiseks ehk erandi tegemiseks seab reeglid loodusdirektiivi artikli 6 lõige 4. *Erandi tegemisel (etapp IV)* lähtutakse sellest, kas kavandatava tegevuse poolt mõjutatud Natura-alal on esmatähtsaid liike või elupaigatüüpe, sest kummalgi juhul (st kui on või kui ei ole) toimub otsustamine tegevuse lubamise kohta erineval otsustustasemel. Olukorras, kus mõjutataval Natura-alal on esmatähtsaid liike või elupaigatüüpe, saab nõusoleku tegevusloa väljaandmiseks anda Euroopa Komisjon, vastupidi juhul Vabariigi Valitsus. Viimasel juhul tuleb Euroopa Komisjoni infomeerida.

Erandi tegemise menetlusel puudub Eesti õigusaktides täpne regulatsioon. Võib arvata, et kui KMH on jõudnud etappi, kus kavandatav tegevus on pikaajalistes avalikes huvides vajalik, kuid pakutud alternatiivne lahendus ei võimalda Natura-ala kaitse-eesmärke saavutada, tuleb otsustajal pöörduda keskkonnaministri poole. Viimane kutsub kokku nõuandva kogu (nt komisjoni, töörühma), kes valmistab ette materjalid, mida nõuetekohaselt menetletakse kas Vabariigi Valitsuse või Euroopa Komisjoni tasemel. Võib prognoosida, et üks esimesi taolisi juhtumeid võiks olla mandri ja Muhu saare vahelise püsiühenduse planeerimine, kuna kavandatava püsiühenduse kõik pakutud alternatiivsed trassivariandid läbivad Väinamere Natura-ala (linnu- ja loodusala), kus kaitstavate liikide ja elupaikade hulgas on ka loodusdirektiivi mõistes “esmatähtsaid”. Vabariigi Valitsusel (keskkonnaministri ettepanekul) tuleb püsiühenduse kavandamise menetluses muuhulgas määratleda “avalikkuse jaoks ülekaalukad esmatähtsad põhjused”, mis kaaluvad üles rahvusvahelised looduskaitse huvid, rakendada hüvitusmeetmed⁶ ning küsida püsiühenduse rajamiseks nõusolekut Euroopa Komisjonilt, kui mõju Natura-alale hindamise järel on, et kavandatav tegevus kahjustab esmatähtsaid liike või elupaiku. KMH aruannet ei saa heaks kiita enne, kui erandi tegemise menetlus on lõpule viidud.

⁵ “Avalikkuse jaoks esmatähtsad ülekaalukad põhjused” on mõiste loodusdirektiivist ja tähistab sellist olukorda, kus sotsiaal-majanduslikke eesmärke eelistatakse looduskaitse eesmärkidele. “...põhjuste” puhul peetakse silmas selliseid avalikke huvisid, mis on seotud inimeste tervise ja elanikkonna turvalisuse tagamise vajadusega või tegevusi, mis toovad olulist kasu keskkonnaseisundile. Vastavalt Euroopa Komisjonile on sellisteks põhjusteks vajadus kodanike elu põhiväärtuste (tervis, ohutus, keskkond) kaitsele suunatud tegevuste, riigi ja ühiskonna jaoks esmatähtsate poliitiliste põhimõtete ja selliste sotsiaal-majanduslike tegevuste järele, mille abil täidetakse avalike teenuste pakkumisega seotud spetsiifilisi kohustusi. Selliste põhjuste hulka ei loeta üksnes firmade või üksikisikute huve väljendavaid projekte.

⁶ “Hüvitusmeetmed” on praktilised tegevused olulise negatiivse mõju ärahoidmiseks ja minimeerimiseks, et tagada Natura 2000 võrgustiku sidusus. Hüvitusmeetmeid rakendatakse vastavalt loodusdirektiivi artikli 6 lõikele 4 ja neid kavandatakse üksnes siis, kui olulist negatiivset mõju Natura-alale ei ole võimalik ära hoida ega leevendada, alternatiivsed lahendused puuduvad ja kavandatava tegevuse elluviimiseks on avalikkuse jaoks esmatähtsaid ülekaalukaid põhjusi. Hüvitusmeetmete võtmine on nii-öelda viimane võimalus tagada Natura 2000 võrgustiku sidusus. Meetmetena tulevad kõne alla kahjustataval alal elutsevate liikide elupaikade ja seal esindatud elupaigatüüpide asendamine viisil, kus riik valib välja ja võtab kaitse alla uue Natura-ala või -alad, laiendab olemasolevat(-aid) Natura-ala(sid) või parandab kõnealuste liikide elupaigatingimusi proportsionaalselt tekkivate kahjustustega kas samal kahjustataval alal või mõnel teisel Natura-ala(de)l, kus on esindatud samad liigid ja elupaigatüübid, mis esinevad kahjustataval alal. Seega pole hüvitusmeetmed üksnes rahaliselt hüvitatavad, vaid eesmärk on “asendada” kahjustatavad loodusväärtused. Vastavalt Euroopa Komisjoni soovitudele peavad hüvitusmeetmed olema rakendatud enne, kui ala kahjustama hakatakse. Hüvitusmeetmete rakendamine pärast ala kahjustamist on põhjendatud vaid siis, kui aeg ei ole meetmete rakendamisel määrav tegur.

Joonis 2. Mõju Natura-ale hindamise skeem

11.5.11 Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral konsultatsioonide tulemuste kohta

Selles peatükis antakse ülevaade menetlusosalistest, keda sooviti kaasata ja nendest, kes osalesid menetluses. Kui kõnealune KMH oli ühtlasi ka piiriülene keskkonnamõju hindamine, siis antakse peatükis eraldi põhjalik ülevaade rahvusvahelisest suhtlemisest ja selle tulemustest mõjutatavata riigi selleks määratud asutustega. Selle peatüki sisul on palju sarnasusi peatükiga 11.5.13, kus tuleb esitada ülevaade avaliku väljapaneku ja arutelu käigus laekunud ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste kohta.

11.5.12 Vajadusel ülevaade raskustest, mis ilmnesisid keskkonnamõju hindamisel ja aruande koostamisel

Sellised raskused on näiteks *metodoloogilised* raskused keskkonnariskide määramisel ja hindamisel ning keskkonnamõju prognoosimisel, aga ka *praktilised* raskused, mida arendaja ja ekspert näevad levendatavate meetmete hilisemal rakendamisel. Kindlasti tuleks siin peatükis osundada *avalikustamise käigus ilmnenu*d raskustele ja nende põhjustele. Eriti tuleks esile tuua need probleemid ja küsimused, milles üksmeelele ei jõutud ja põhjendada, miks seda ei suudetud teha.

11.5.13 Ülevaade KMH aruande kohta esitatud ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest ning vastustest neile

Ülevaate tegemisel võiks kasutada peatükis 11.3.3 toodud tabelit (Näide 20). Kui mitmete isikute kirjades korduvad ühed ja samad teemad, näiteks mure joogivee pärast, siis võib neid ülevaates ka grupeerida ning anda koondvastus.

11.5.14 Koopiad laekunud ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest

Nii nagu KMH programmi eelnõu puhul, tuleb ka KMH aruande eelnõule lisada koopiad originaalkirjadest. E-kirjad on seejuures võrdsustatud tavapärase paberkirjaga.

11.5.15 Ülevaade avalikust arutelust

Selles peatükis tuleks kirjeldada KMH aruande eelnõu avalikku väljapanekut ja avalikku arutelu, selle kestust ning selles osalenud isikuid. Eraldi tuleks käsitleda peamisi aspekte (muresid), mida avalikustamise käigus esile toodi. Info on vajalik selleks, et KMH järelevalvaja saaks otsustada, kas menetlus on toimunud õiguspäraselt ning kas arendaja kasutas kõiki võimalusi puudutatud isikute menetlusse kaasamiseks, aga ka seda, kas KMH aruandes on käsitletud kõiki olulisi keskkonnaaspekte, mille vastu avalikkus huvi tundis.

11.5.16 Koopia avaliku arutelu protokollist

KMH aruandele lisatakse KMH aruande tutvustamiseks peetud koosoleku protokoll. Kui koosolekuid oli mitu, siis tuleb lisada nende kõikide protokollid. Avaliku koosoleku protokollid näidist vt Näide 19. Protokollil alusel võrdleb KMH järelevalvaja, kas avalikul arutelul tõstatatud küsimusi, esitatud ettepanekuid ja vastuväiteid on arendaja ja ekspert KMH aruandes asjakohaselt arvestanud ja kas nad on mitteamestamist piisavalt põhjendanud.

11.5.17 Kavandatava tegevuse ning selle alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart

Skeemina peetakse silmas kavandatava tegevuse ja selle alternatiivide asukoha laiemat ümbruskonda hõlmavat kaarti, nt omavalitsuse mastaabis. Kaart annab kavandatava tegevuse konkreetse asukoha. Kaarte võib olla mitu, sõltuvalt sellest, mis teemat soovitakse illustreerida. Oluline on näiteks kavandatava tegevuse mõjuala kaart, mis annab ülevaate kavandatava tegevuse ja ümbruskonnas toimuva muu tegevuse koosmõjust keskkonnale.

11.5.18 Kokkuvõtte eespool toodud peatükkides esitatud teabest

Kokkuvõttest ei tohiks puududa menetluse kohta käiv oluline teave, mis võib pakkuda huvi ka kõrvalseisjale:

- 1) kavandatava tegevuse kirjeldus, sh kaasuvad tegevused ja rakendamise ajakava;
- 2) KMH osapoolte nimed: arendaja, otsustaja, eksperdi ja KMH järelevalvaja nimi;
- 3) KMH algatamise otsuse ja motiivide kirjeldus;
- 4) peamiste oluliste negatiivsete keskkonnamõjude kirjeldus;
- 5) kaalutud alternatiivsed võimalused ja põhjendused parima valikuks;
- 6) peamiste oluliste negatiivsete keskkonnamõjude leevendamise meetmed, mida ekspert soovitab;
- 7) peamised probleemid ja kahtlused, mida menetlusosalised tõstatasid avalikustamise käigus ning eksperdi sellekohased selgitused.

Kokkuvõttes peab olema kirjas KMH eesmärk, sisu ja ulatus ning menetluse lühikirjeldus. Kokkuvõttes tuleks vältida tehnilist erikeelt. Kokkuvõtte eesmärk on eelkõige anda laiale lugejaskonnale lühike ülevaade keskkonnamõju hindamise menetlusest ja peamistest tulemustest. Kokkuvõtte peaks andma KMH aruande põhisisu ja olema aruandest eraldi loetav. Kokkuvõtte ei tohiks olla pikem kui 2 lehekülge.

11.5.19 Vajadusel muud lisad, mis on abiks teksti mõistmisel

Siin võivad olla täiendavad kaardid, fotod, tehnoloogiate kirjeldused, eelnevate või antud KMH käigus läbiviidud seire- või uuringute andmed, millele põhinevad aruandes toodud järeldused.

11.6 Keskkonnamõju hindamise aruande kvaliteedinõuded

KMH aruanne on dokument, mis kirjeldab kavandatavat tegevust, selle eeldatavaid mõjusid keskkonnale ning mõjude leevendamise võimalusi, aga ka KMH käiku, sh avalikustamist ja selle tulemusi.

Euroopa Komisjon [26] eeldab, et *heal KMH aruandel on alljärgnevad tunnused*:

- Selge ja loogiline üleehtus, nt foonitingimuste, prognoositava mõju (iseloom, ulatus, suurus), võimalike (sh eelistatud) leevendusmeetmete, vältimatu/jääkmõju olulisuse kirjeldus on antud iga keskkonnaaspekti lõikes;
- Aruande sisukord on dokumendi alguses;
- Tegevusloa taotluse menetluse selge kirjeldus koos KMH rolli näitamisega selles;
- Aruanne on loetav tervikdokumendina, aruandes on antud viited lisadele jms materjalidele;
- On lühike, ülevaatlik ja objektiivne;
- On kirjutatud erapooletult;
- Esitab kavandatava tegevuse detailse kirjelduse;

Tabel 10. Kvaliteedinõuded KMH aruandele

Kvaliteedinõuded KMH aruandele (keskkonnaministri käskkirjaga kehtestatud juhend KMH järelvalvajale) [18]	Nõuded KMH aruande sisule (KeHJS-i § 20)
1) Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete võimaluste kirjeldus	1) Kavandatava tegevuse eesmärgi ja vajaduse kirjeldus 2) Kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimaluste kirjeldus
2) Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega mõjutatava keskkonna kirjeldus ning hinnang selle seisundile	3) Kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus ning hinnang selle piirkonna keskkonnaseisundile
3) Kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega kaasneva võimaliku keskkonnamõju prognoosimine	4) Hinnang kavandatav tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasnevate tagajärgede, nagu vee, pinnase või õhusaastatuse, jäätmetekke, kohta 5) Kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju prognoosimeetodi kirjeldus 6) Kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju, sh kaudse mõju ning teiste tegevustega koosmõju, keskkonnaseisundile, sh inimese tervisele, heaolule, ja varale, taimedele, loomadele, pinnasele, maastikule, vee või õhu kvaliteedile, kliimale, kaitsvatatele loodusobjektidele või kultuuripärandile, määrang 7) Hinnang keskkonnamõju eeldatavale toimele
4) Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega kaasneva keskkonnamõju hindamine ja negatiivse keskkonnamõju leevendamise võimalused	8) Hinnang kaasneva negatiivse keskkonnamõju vältimise või minimeerimise meetmetele ja nende kasutamise eeldatavale efektiivsusele 9) Hinnang loodusvara kasutamise otstarbekusele ja kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimaluste vastavusele säästva arengu põhimõtetele
5) Kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivide võrdlus	10) Kavandatava tegevuse võrdlus erinevate alternatiivsete võimalustega ja alternatiivide paremusjärjestuse esitamine lähtudes nende keskkonnamõjust ja hüvedest
6) Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise puhul korraldatud konsultatsioonide tulemuste kohta	11) Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral konsultatsioonide tulemustest 12) Vajadusel kirjeldus keskkonnamõju hindamisel ja aruande koostamisel ilmnenuid raskustest
7) Keskkonnamõju hindamise aruande lisad, vormistus ja esitluse kvaliteet	13) Kokkuvõtte aruande eelnevates peatükkides esitatud teabest 14) Teave keskkonnamõju hindamisel kasutatud allikate kohta 15) Ülevaade aruande kohta esitatud ettepanekust, vastuväidetest ja küsimustest ning nende arvestamisest aruandes; 16) Koopiad aruande kohta esitatud ettepanekust, vastuväidetest ja küsimustest ja vastustest neile 17) Ülevaade avalikust arutelust ja koopia koosoleku protokollist 18) Ülevaade kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart 19) Vajadusel muud lisad

- Kasutab palju diagramme, jooniseid, fotosid ja muud teksti toetavat graafikat;
- Kasutab terminoloogiat süsteemselt, andes terminite seletuse;
- Varustatud viidetega kasutatud teabeallikatele;
- Seletab lahti keerulised probleemid;
- Sisaldab kõigi kasutatud uurimismeetodite selget kirjeldust;
- Käsitleb kõiki keskkonnateemasid proportsionaalselt nende tähtsusega;
- Tõendab piisavat konsulteerimist;
- Sisaldab alternatiivsete võimaluste selget võrdlust;
- Esitab negatiivse keskkonnamõju leevendusmeetmed (koos tegevuskavaga) ja seireprogrammi;
- Sisaldab mittetehnilise sisuga kokkuvõtet, kus ei kasutata tehnilist žargooni.

11.7 KMH aruande heakskiitmine/mitteheakskiitmine

KMH aruande kvaliteedi üle otsustab KMH järelevalvaja. KMH järelevalvaja viib läbi KMH aruande vormilise ja sisulise kontrolli. KMH järelevalvaja kontrollib KMH aruande vastavust õigus- ja haldusaktidega sätestatud nõuetele ja teeb otsuse, kas aruanne heaks kiita või mitte. KMH järelevalvaja hindab, kas KMH aruandes toodud informatsioon on piisav tegevusloa andmiseks.

KeHJS-i §-i 22 lõike 3 järgi KMH järelevalvaja *ei kiida KMH aruannet heaks*, kui:

- 1) aruande avalikustamisel on rikutud kehtestatud nõudeid ning see rikkumine võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi;
- 2) aruanne ei vasta heakskiidetud keskkonnamõju hindamise programmile;
- 3) aruanne ei vasta KeHJS-i §-s 20 sätestatud nõuetele;
- 4) aruandes on esitatud valeandmeid;
- 5) aruanne ei ole asjakohane ja piisav tegevusloa andmiseks;
- 6) aruande kohta esitatud ettepanekute ja vastuväidete arvestamata jätmist ei ole piisavalt põhjendatud.

Keskkonnaminister on oma käskkirjaga [18] kehtestanud nõuded KMH aruande sisulisele kvaliteedile. Käskkirjas toodud küsimuste abil saavad KMH järelevalveametnikud määrata aruandes toodud info piisavuse taset tegevusloa andmise üle otsustamiseks. Küsimustik on KMH järelevalvajale abiks KMH aruandes esitatud ebapiisava info sõelumiseks ja põhjenduste toomisel aruande heakskiitmisel või heakskiitmata jätmisel. Keskkonnaministri käskkirjas toodud nõuded järgivad suures osas Euroopa Komisjoni vastavaid nõudeid [26], kuid peamised erinevused on hindamiskaalas. EK juhend, erinevalt Eesti omast, ei eelda näiteks seireprogrammi olemasolu KMH aruandes, samuti ei pöörata selles detailsemalt tähelepanu mõju hindamisele Natura-alale. Mõningaid erinevusi on keskkonnaministri kehtestatud kvaliteedinõuetes (Lisa 15.6) ja KeHJS-i §-s 20 sätestatud nõuetes KMH aruande sisule (Tabel 10). KMH eksperdil tuleks KMH aruande koostamisel lähtuda mõlemast dokumendist.

Vastavalt KeHJS-i §-i 22 lõikele 5 tuleb KMH järelevalvajal, kui ta ei kiida KMH aruannet heaks, tagastada aruande üks eksemplar arendajale. Kui arendaja soovib oma tegevust edasi arendada tuleb tal KMH aruannet täiendada ja uuesti avalikustada.

Vastavalt KeHJS-i §-i 22 lõikele 9, tuleb KMH järelevalvajal säilitada heakskiidetud KMH aruanne vähemalt 5 aastat aruande saamisest arvates.

11.7.1 Keskkonnanõuete määramine ja tegevusloa väljaandmine

Vastavalt KeHJS-i §-i 22 lõikele 7 on keskkonnanõuded meetmed, mille määramise eesmärk on vältida või minimeerida kavandatavast tegevusest tulenevat eeldatavat negatiivset keskkonnamõju ja sellest lähtuvalt tuleb tegevuse lubamisel vaadata võimalikke tagajärgi keskkonnale laiemalt, kui antud KMH-s seda tehti. Sama §-i lõige 8 täpsustab, mida tuleb keskkonnanõuete määramisel arvestada:

- 1) seadusest või seaduse alusel antud õigusaktist tulenevaid nõudeid;
- 2) kavandatud tegevusega eeldatavalt mõjutatud keskkonnaseisundit;
- 3) tehtud keskkonnauuringute tulemusi;
- 4) keskkonnamõju hindamise tulemusi;
- 5) muid olulisi asjaolusid.

Sellest loetelust on näha, et otsustajal tuleb keskkonnanõuete seadmisel tegevusloas kaaluda lisaks KMH aruandes toodule ka mitmeid teisi aspekte.

Kui KMH aruanne on KMH järelevalvaja poolt heakskiidetud, siis jätkub tegevusloa taotluse menetlus. Kui KMH on lõpule viidud, st KMH aruanne on heakskiidetud, siis korraldab otsustaja tegevusloa eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu, mille nõuetekohase läbiviimise järel on otsustajal õigus tegevusloa väljastada. Tegevusloa tingimuste seadmisel võtab otsustaja arvesse KMH aruandes toodud järeldusi ja ettepanekuid leevendavate meetmete rakendamiseks.

11.8 Erisused keskkonnamõju hindamisel

KeHJS käsitleb erisustena ehitusprojekti koostamisega seotud keskkonnamõju hindamist, samuti maavaravaru kaevandamise lõpetamisega, prügilala sulgemisega, Natura 2000 ala mõjutava tegevuse ning piiriülese keskkonnamõju hindamist. Ehitusprojekti koostamisega seotud keskkonnamõju hindamise võimalusest oli juttu peatükis 6, mõju Natura-alale hindamisest vastavalt peatükkides 7, 10.6 ja 11.5.10 ning piiriülesest keskkonnamõju hindamisest peatükkides 10.7 ja 11.5.11.

Allpool käsitletakse Riigikontrolli poolt 2005. a läbiviidud auditi järelduste põhjal teravdatud tähelepanu osaks saanud turba kaevandamisega seotud keskkonnamõju hindamist, ning maavaravaru kaevandamise lõpetamisega ja prügilala sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamise erisusi.

11.8.1 Turba kaevandamisega seotud keskkonnamõju hindamine

Riigikontrolli auditi [27] kohaselt põhjustab turba kaevandamine keskkonnale pöördumatuid kahjustusi. Seetõttu on enne kaevandamisloa ja vee erikasutusloa väljaandmise üle otsustamist vajalik planeeritava tegevuse keskkonnamõju hinnata.

Kaevandamislubade väljaandmisel on planeeritava kaevandamise keskkonnamõju hindamine kohustuslik, kui tootmisala on suurem kui 150 hektarit, kuid auditeerimisel selgus, et mitte alati pole seda tehtud. Väiksemate kui 150 ha alade puhul on Keskkonnaministeeriumil ja keskkonnateenistustel tulnud iga kord langetada otsus, kas keskkonnamõju hindamine on vajalik. Seni pole nad alla 150 ha alade puhul keskkonnamõju hindamist kordagi nõudnud, nenditakse Riigikontrolli aruandes.

Riigikontrolli arvates pole 150 ha piir keskkonnamõju hindamise nõudmisel põhjendatud, sest ükskõik kui väikese turbakarjääri kuivendamine mõjutab looduskeskkonda ja veerežiimi alati suuremal alal kui 150 hektarit. Ilma keskkonnamõju hindamise korraldamiseta pole välistatud kaevandamine loodusväärtuslikel soodel. Keskkonnamõju hindamise protsessis selgub ka kohalike

elanike arvamus kavandatava kaevandamistegevuse suhtes. Juhul kui kaevandamisluba otsustatakse välja anda, saab keskkonnamõju hindamise tulemuste alusel välja töötada täpsemad meetmed kaevandamise keskkonnamõju vähendamiseks.

Lisaks kaevandamisloale peab ettevõtjatel sõltumata tootmisala suuruselt olema ka vee erikasutusluba. Vee erikasutusluba seab täpsemad tingimused soo kuivendamisele ja kuivendusvee juhtimisele looduslikesse vooluveekogudesse. Loas määratakse ära ka kuivendusvee kvaliteedi seire nõuded. Auditeerimisel selgus, et vee erikasutusload on olemas vaid üksikudel turbatootmisettevõtetel. Vee erikasutuslubade andmise käigus tuleb samuti teostada keskkonnamõju hindamine, kui kuivendatav ala on suurem kui 100 hektarit, kuid seni on üle 100 ha alale luba välja andes keskkonnamõju hinnatud vaid pooltel juhtudel [27].

Keskkonnaministeerium on seisukohal, et lähtudes Riigikontrolli auditi järeldustest tuleb otsustajatel arvestada turba kaevandamisloa ja sellega seotud vee erikasutusloa väljaandmisel pigem algatada keskkonnamõju hindamise menetlus kui mitte algatada. KMH käigus tuleb arendajal ja eksperdil senisest tunduvalt põhjalikumalt kirjeldada ja läbi analüüsida alljärgnevat teemasid ja aspekte:

- Anda ülevaade märgalade, sh soode kaitse vajadusest ja seda tagavatest õigusaktidest: Euroopa Liidu direktiividest ning Eesti õigusaktidest ja strateegiatest.
- Anda ülevaade turbaalade jätkusuutliku kasutamise ja soode kaitse olukorrast Eestis ning mujal maailmas.
- Anda ülevaade Eestis ja vaatluse all olevas piirkonnas seni tehtud uurimistöödest ning turba kaevandamisest.
- Anda põhjalik ülevaade vaadeldava piirkonna ja konkreetse turbaala hüdroloogiast, maastikust, linnustikust, taimestikust jt keskkonnaelementidest.
- Anda põhjalik ülevaade turbaala kasutamisest tulenevatest võimalikest kahjulikest keskkonnamõjudest, sh hüdroloogiale, maastikule, linnustikule, taimestikule jms.
- Anda kirjeldus võimalustest, kuidas saaks minimeerida kahjulikke keskkonnamõjusid, mida täiendavalt uurida ja millistel juhtudel tuleb loaandmisest hoopis keelduda.

Ülalkirjeldatud teabe esitamist nähakse ette KMH programmis. KMH aruandes esitatakse nimeetatud teabe kogumise ja analüüsimise tulemused. KMH aruande ülejäänud sisukord järgib üldisi nõudeid, nagu on toodud peatükis 11.5.

11.8.2 Prügila sulgemise keskkonnamõju hindamine

Arendaja (suletava prügila käitaja) esitab otsustajale (suletava prügila asukoha keskkonnateenistus) prügila sulgemise taotluse, mille alusel otsustaja teeb otsuse prügila sulgemise keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise kohta. KeHJS-i §-i 6 lõike 1 punkti 24 kohaselt tuleb vähemalt 1,5 ha suuruse alaga prügila sulgemisel algatada keskkonnamõju hindamine. Otsustajal la-sub kohustus igakordselt kaaluda, kas ka väiksema maaalaga prügila sulgemisega võib kaasna oluline keskkonnamõju. Keskkonnamõju hinnatakse enne prügila sulgemiskava koostamist.

11.8.3 Maavaravaru kaevandamise lõpetamise keskkonnamõju hindamine

Arendaja (maavaravaru kaevandamise loa omaja) teavitab otsustajat (maavaravaru kaevandamise loa andja) soovist lõpetada maavaravaru kaevandamine. Otsustaja viib läbi eelhindamise, mille tulemuste alusel otsustab KMH algatamise vajaduse. Kui KMH aruanne on KMH järelevalvaja poolt heakskiidetud, siis otsustaja määrab keskkonnanõuded maavaravaru kaevandamisega kaasneva negatiivse keskkonnamõju vältimiseks või minimeerimiseks. KMH aruanne kuulub eraldi osana maavaravaru kaevandamise lõpetamise projekti juurde.

12 Seirekava elluviimine

KMH aruandes tuleb eraldi välja tuua emissioonide ja teiste keskkonnamuutuste seirekava. Aruanded esitatakse tegevusloa väljaandjale. Seirekava kohta vaata ka ptk 11.5.7.

13 Keskkonnamõju hindamise järelhindamine

Vastavalt KeHJS-i §-le 25 teeb KMH järelevalvaja keskkonnaseire tulemuste põhjal keskkonnamõju hindamise järelhindamist. Tegevusloa keskkonnanõuetes võidakse arendajale teha kohustuslikuks seire läbiviimine ja andmete perioodiline esitamine otsustajale. Tegevusloas märgitud aja möödudes esitab arendaja otsustajale seireandmed, mille alusel saab teha järeldusi keskkonnametmete (KMH aruandes pakutud leevendavate meetmete) tõhususe kohta ja kaaluda tegevusloaga määratud tingimuste muutmist. Seadus sätestab, et otsustajal tuleb 30 päeva jooksul edastada temale laekunud seireandmed KMH järelevalvajale, kes KMH järelhindamisel analüüsib, kas keskkonnaseire tulemused vastavad õigusaktides või tegevusloas sätestatud nõuetele. Kui KMH järelhindamisel selgub mittevastavus, siis teeb KMH järelevalvaja otsustajale ettepaneku muuta tegevusloa tingimusi.

14 Vaidluste lahendamine

KMH käigus tekkinud vaidlused osapoolte vahel lahendab KMH järelevalvaja läbirääkimiste teel.

15 Lisad

15.1 Mõisted ja lühendid

Ametlikud Teadaanded (AT)	Veebipõhine infoportaal ametlike teadete ülespanemiseks ja vaatamiseks aadressil www.ametlikudteadaanded.ee
Arendaja	Isik, kes soovib ellu viia tegevusi, milleks on tarvis eelnevalt taotleda tegevusluba
Avalik arutelu ehk avalik koosolek	Koosolek, kus arutatakse kavandatava tegevusega ja selle keskkonnamõjuga seotud küsimusi KMH osapoolte juuresolekul. Avalik koosolek toimub enne haldusakti andmist.
Avalik väljapanek	on keskkonnamõju hindamise kontekstis KMH programmi või KMH aruande eelnõu avalikustamine (sh otsustaja veebilehel) kõigile huvirühmadele tutvumiseks ning ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste esitamiseks
Eelhindamine	Eelhindamine on toiming, mille käigus otsustaja kaalub kavandatava tegevusega kaasnevaid riske ja mille tulemusena otsustaja otsustab KMH algatamise või mittealgatamise
EK	Euroopa Komisjon
Elupaiga soodne seisund	Loodusliku elupaiga seisund loetakse soodsaks, kui selle looduslik levila ja alad, mida elupaik oma leviala piires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas ja selle pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimuvad ka prognoosimisulatusse jäävas tulevikus ja elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodus. Vt <i>liigi soodne seisund</i>
Haldusorgan	on seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik (HMS, § 8, lg 1)
HMS	Haldusmenetluse seadus (RT I 2001, 58, 354)
Jätkusuutlikkuse hindamine	Ingl k <i>Sustainability Assessment</i> , keskkonnamõju hindamise eriliik, mille eesmärk on tagada, et kavandatav tegevus võimaldab ja aitab kaasa kogukonna või piirkonna tasakaalustatud arengule pikemas perspektiivis
Kaitseala valitseja	on maakonna keskkonnateenistus, kes vastutab oma haldus-territooriumil kaitstavate loodusobjektide soodsa seisundi eest. Seejuures otsustab kaitseala valitseja arendustegevuse piirangute üle tegevuslubade väljaandmise menetluses
Kaitse korraldaja	on Riiklik Looduskaitsekeskus (LKK), kes korraldab kaitstavate loodusobjektide kaitset vastavalt looduskaitsele, kaitseeskirjale ja kaitsekorralduskavale. LKK on administratiivselt jagatud kaheksaks regiooniks.

Kava	Strateegiline arengukava VV määruse (RTI 2005, 67, 522) §-i 2 tähenduses ja <i>strateegiline planeerimisdokument</i> KeHJS-i §-i 31 tähenduses. Kava annab tavaliselt aluse erinevate projektide elluviimiseks.
Kavandatav tegevus	<i>Arendaja</i> poolt soovitud tegevus, mille elluviimiseks on vaja taotleda tegevusluba
KeHJS	Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (RT I 2005, 15, 87)
Keskkond	Laiemas tähenduses on keskkond – inimene, tehiskeskkond ja looduskeskkond, kitsamas tähenduses – looduskeskkond
Keskkonnamõju	Kavandatava tegevusega kaasnev muutus keskkonnas
Keskkonnamõju hindamine	Kavandatava tegevusega kaasneva muutuse prognoosimine, selle ulatuse ja iseloomu hindamine ning leevendavate meetmete ja seire kavandamine
Keskkonnamõju hindamise ekspert	Füüsiline isik, kellel on kehtiv KMH litsents, või juriidiline isik, kelle töötaja omab kehtivat KMH litsentsi.
Keskkonnamõju hindamise järelevalvaja	Maakondlik keskkonnateenistus või Keskkonnaministeerium. Keskkonnaministeerium on KMH järelevalvaja neil juhtudel, kui Keskkonnaministeerium on tegevusloa väljaandja või kui tegevusega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju võib ulatuda teise maakonda, piiriveekogule või merele või olla piirülene. Ülejäänud juhtudel on KMH järelevalvaja maakondlik keskkonnateenistus.
Keskkonnamõju strateegiline hindamine	<i>Kava</i> elluviimisega kaasneva keskkonnamõju hindamine
KMH	Keskkonnamõju hindamine (menetlus)
Kooskõlastus	Teise haldusorgani seisukoht menetlevale haldusorganile isiku taotluse kohta
KSH	Keskkonnamõju strateegiline hindamine
Liigi soodne seisund	Liigi seisund loetakse soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik. Vt <i>elupaiga soodne seisund</i>
LKK	Riiklik Looduskaitsekeskus
LKS	Looduskaitseadus (RT I 2004, 38, 258)
Menetlusosaline	Vastavalt <i>HMS</i> §-le 11 on menetlusosalised: 1) haldusakti andmist või toimingut sooritamist taotlev või halduslepingu sõlmimiseks ettepaneku teinud isik (taotleja); 2) isik, kellele haldusakt või toiming on suunatud või kellele haldusorgan on teinud ettepaneku halduslepingu sõlmimiseks (adressaat); 3) isik, kelle õigusi või kohustusi haldusakt, haldusleping või toiming võib puudutada (kolmas isik); 4) haldusorgan, kes peab seaduse või määruse kohaselt esitama menetlevale haldusorganile avamuse või kooskõlastuse õigusakti andmiseks või toimingut sooritamiseks; 5) teised isikud ja organid, kelle huve haldusakt, haldusleping või toiming võib puudutada.

Mõju Natura-alale hindamine	Kavandatava tegevusega kaasneva mõju hindamine Natura-alale vastavalt loodusdirektiivi artikli 6 lõigetele 3 ja 4. Hindamine jaguneb nelja etappi: I eelhindamine (tehakse kindlaks, kas kavandatav tegevus võib kahjustada Natura-ala (ala kaitse-eesmärgid ja terviklikkust), II asjakohane hindamine (kavandatava tegevuse mõju detailne hindamine Natura-ala kaitse-eesmärkide seisukohast), III alternatiivide kaalumine (alternatiivse võimaluse valik, mis hoiab ära Natura-ala kahjustamise) ja IV erandi tegemine (avalike ülekaalukate põhjuste arvestamine ja hüvitusmeetmete rakendamine)
Natura-ala	Loodusdirektiivi 92/43/EÜ alusel loodud kaitseala taime- ja loomaliikide ning nende elupaikade kaitseks. Natura-alad moodustavad üleeuroopalise kaitsealade võrgustiku "Natura 2000"
Natura-ala kaitse-eesmärk	Ala kaitse-eesmärgi määravad ära linnudirektiivi Lisa I liigid ja selles lisas loetlemata regulaarsed rändliigid ning loodusdirektiivi Lisa I elupaigatüübid ja Lisa II liigid, kelle kaitseks ala on määratud. Eestis on ala kaitse-eesmärgid määratud Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud alade kaitse-eeskirjades või hoiualasid puudutavates määrustes maakondade kaupa või nende puudumisel keskkonnaministri määruuses Euroopa Komisjonile esitatud Natura 2000 võrgustiku alade kohta
Natura-ala terviklikkus	Ala terviklikkuse mõiste on osa ala kaitse-eesmärkide mõistest. Ehk ala kaitse-eesmärgid on saavutatud siis, kui ala on terviklik, ja vastupidi. Ala terviklikkuse all mõeldakse eelkõige ala ökoloogiliste funktsioonide (liigisiseste ja -vaheliste suhete, toiduahela, jt funktsioonide) toimimist viisil, mis tagab pikas perspektiivis liigi isendite piisava arvukuse neile sobivates elupaikades ning elupaigatüüpide (biotoopide) vastupidamise välistele mõjudele ja jätkuva uuenemise ning taoline ala vajab minimaalset inimese poolset abi (looduslike koosluste puhul) või perioodilist inimese poolset abi (pool-looduslikud kooslused) väljastpoolt seda süsteemi. Ala terviklikkuse olemasolu vaadeldakse ala kaitse-eesmärkide saavutamise seisukohast. Ehk, ala on terviklik siis, kui ala <i>liigi või elupaiga seisund on soodne</i> .
Otsustaja	Haldusorgan, kelle pädevuses on anda välja <i>tegevusluba</i>
Projekt	<i>Arendaja</i> pakutud tegevus, mille elluviimine eeldab <i>tegevusloa</i> taotlemist
Riiklik ehitisregister	Veebipõhine infoportaal arvestuse pidamiseks ehitatavate ja kasutatavate ehitiste üle www.ehr.ee
Sotsiaalse mõju hindamine	Ingl k <i>Social Impact Assessment</i> , keskkonnamõju hindamise eriliik, mille eesmärgiks on ennetada ja minimeerida kavandatava tegevusega kaasnev võimalik negatiivne mõju sotsiaalsetele aspektidele nagu inimeste tervisele, elukvaliteedile, aga ka töö- hõivele. Vt ka tervise mõju hindamine
Seisukoht	Sisu sama mis <i>kooskõlastusel</i>
Strateegiline planeerimis- dokument	Strateegiline planeerimisdokument on riiklikul või kohaliku omavalitsuse tasandil kehtestatud dokument, nagu näiteks valdkondlik strateegia ja arengukava ning maakasutust suunav planeering, mille koostamise käigus viiakse vajadusel läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine

Taotlus	Vastavalt HMS §-le 14 on taotlus isiku poolt haldusmenetluse algatamiseks või haldusmenetluse käigus <i>haldusorganile</i> esitatud avaldus. Keskkonnamõju hindamise kontekstis on taotlus <i>tegevusloa</i> taotlus.
Teavitamine	on keskkonnamõju hindamise kontekstis erinevate haldusaktide kehtestamisest teatamine kirjalikult asjaosalistele
Tegevusluba	Jäätmeluba, välisõhu saasteluba, vee erikasutusluba, ehitusluba, maaparandusobjekti ehitusluba, maavara kaevandamise luba, kiirgusluba, keskkonnakompleksluba, metsateatis, hoiala teatis
Tervisemõju hindamine	Ingl k <i>Health Impact Assessment</i> , sotsiaalse mõju hindamise eriliik, mille eesmärk on ennetada ja minimeerida kavandatava tegevuse võimalikku negatiivset mõju inimeste tervisele
VV	Vabariigi Valitsus

15.2 Euroopa Komisjoni juhend: KMH eelhindamise kontroll-leht [28]

Alljärgnev küsimustik aitab otsustajal jõuda veendumusele, kas arendaja kavandatava tegevusega võib eeldatavasti kaasneda oluline negatiivne keskkonnamõju või mitte ja vastavalt, kas tuleb algselt KMH või mitte.

Eelhindamise kontroll-lehel on esitatud sellised küsimused, mis aitavad kindlaks teha, kas on võimalik tegevuse ja keskkonna vastastikune mõju. See kontroll-leht aitab kindlaks teha, kas see vastastikune mõju on tõenäoliselt oluline.

Küsimused, mida tuleb arvesse võtta

1. Kas keskkonnatingimustes toimub suur muutus?
2. Kas kavandatav tegevus on ümbruskonnaga võrreldes ebaproportsionaalselt suur?
3. Kas mõju selles piirkonnas oleks ebatavaline või eriti keerukas?
4. Kas mõjutatakse suurt ala?
5. Kas mõju võib olla piiriülene?
6. Kas mõjutatakse paljusid inimesi?
7. Kas mõjutatakse paljusid eri tüüpi aspekte (loomastik ja taimestik, äri, rajatised)?
8. Kas mõjutatakse väärtuslikke või haruldasi loodusvarasid?
9. Kas on oht, et rikutakse keskkonnanorme?
10. Kas on oht, et mõjutatakse kaitsealasid või kaitstavaid liike?
11. Kas mõju ilmumise tõenäosus on kõrge?
12. Kas mõju on pikaajaline?
13. Kas mõju on pigem pidev kui ajutine?
14. Kas mõju on pigem püsiv kui katkendlik?
15. Kui mõju on katkendlik, kas see on pigem sage kui harv?
16. Kas mõju on pöördumatu?
17. Kas mõju on raske vältida, minimeerida või heastada?

Küsimused, mida tuleb arvestada. Täiendavad juhised arvesse võetavate faktorite kohta on antud KMH ulatuse määramise juhendis	Jah/Ei/? Kirjeldage lühidalt	Kas see võib tõenäoliselt avaldada olulist mõju? Jah/Ei/? – Miks?
Kavandatava tegevuse lühikirjeldus:		
1. Kas ehitamine, käitamine (ekspluatatsioon) või tegevuse lõpetamine põhjustavad ümbruskonnas füüsilisi muutusi (topograafia, maakasutus, muutused veekogudes jne)?		
2. Kas ehitamine või ekspluatatsioon eeldab loodusvarade nagu maa, vesi, varad või energia (eriti taastumatute või aeglaselt taastuvate varude) kasutamist?		
3. Kas tegevusega kaasneb potentsiaalselt tervist ohustavate või keskkonda kahjustavate materjalide ja ainete kasutamine, ladustamine või transport?		
4. Kas ehitamise, ekspluatatsiooni või tegevuse lõpetamise käigus tekib tahkeid jäätmeid?		
5. Kas tegevuse käigus emiteeritakse õhku saasteaineid või muid ohtlikke, toksilisi või teiste kahjustavate toimetega aineid?		

Küsimused, mida tuleb arvestada. Täiendavad juhised arvesse võetavate faktorite kohta on antud KMH ulatuse määramise juhendis	Jah/Ei/? Kirjeldage lühidalt	Kas see võib tõenäoliselt avaldada olulist mõju? Jah/Ei/? – Miks?
6. Kas tegevus põhjustab müra ja vibratsiooni, valgust, soojusenergiat või elektromagnetilisi laineid?		
7. Kas tegevus võib põhjustada saasteainete levikut maapinda, põhja- või pinnavette ning selle tulemusena pinnase või vee reostumise riski?		
8. Kas nii ehitamise kui ka eksploatatsiooni ajal kaasneb ohtlike õnnetuste risk inimese tervisele või keskkonnale?		
9. Kas tegevus põhjustab sotsiaalseid muutusi, nt demograafias, traditsioonilistes eluviisides, tööhõives?		
10. Kas on muid faktoreid, mis võivad areneda selliste tagajärgedeni, mis võivad mõjutada keskkonda või on potentsiaalse kumulatiivse mõjuga teistele praegustele või planeeritavatele ümberkaudsetele tegevustele?		
11. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on alasid, mille ökoloogilised, maastikulised või muud väärtused on rahvusvahelisel, riiklikul või kohalikul tasandil kaitstud ja mida kavandatav tegevus võib mõjutada?		
12. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on alasid, mis on ökoloogiliselt olulised või tundlikud, nt märgalad, kanalid, rannikud, mäed või mets vms ning mida kavandatav tegevus võib mõjutada?		
13. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on alasid, mida kasutavad kaitsealused, muidu olulised või tundlikud looma- või taimeliigid, nt paljunemiseks, pesitsemiseks, toidu otsimiseks, puhkamiseks, talvitumiseks, rändeks ning mida tegevus võib mõjutada?		
14. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on sise-, ranniku-, mere- või põhjavett, mida tegevus võib mõjutada?		
15. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on kõrge väärtusega maastikke või maalilise vaatega alasid, mida tegevus võib mõjutada?		
16. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on teid või hooneid, mis on avalikus kasutuses puhke- või muul eesmärgil ning mida kavandatav tegevus võib mõjutada?		
17. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on teid, kus tekivad kergesti ummikud või mis võivad põhjustada keskkonnaprobleeme ning millele võib tegevus mõju avaldada?		
18. Kas tegevuse asukoht on hästi nähtav paljudele inimestele?		
19. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on ajaloolise või kultuurilise väärtusega paiku või tunnuseid, mida tegevus võib mõjutada?		

Küsimused, mida tuleb arvestada. Täiendavad juhised arvesse võetavate faktorite kohta on antud KMH ulatuse määramise juhendis	Jah/Ei/? Kirjeldage lühidalt	Kas see võib tõenäoliselt avaldada olulist mõju? Jah/Ei/? – Miks?
20. Kas tegevus on kavas ellu viia sellises piirkonnas, kus varem ei ole arendustegevust toimunud ning kus tegevus toob kaasa haljastusala kadumise?		
21. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses esineb maakasutust, nt kodud, aiad, muu eravaldu, tööstus, kommertsettevõtted, puhkealad, kõigile avatud alad, kohalikud rajatised, põllumaad, metsandus, turism, kaevandamine, mida tegevus võib mõjutada?		
22. Kas tegevuse või seda ümbritsevas piirkonnas on kavandatud maakasutusvõimalusi tulevikuks, millele tegevus võib mõju avaldada?		
23. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on tiheasustus ning kas tegevus võib neid aspekte mõjutada?		
24. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on alasid, mis on tundliku kasutusala, nt haiglad, koolid, pühamud, ühiskondlikud rajatised, mida tegevus võib mõjutada?		
25. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on alasid, millel leidub olulisi, kvaliteetseid või nappide loodusvarasid, nt põhjavett, pinnavett, metsa, põllumaad, kalavarusid, turismipaiku, maavarasid ning mida tegevus võib mõjutada?		
26. Kas tegevuse asukohas või selle ümbruses on alasid, kus keskkond on juba saastunud või kahjustatud, nt kus ületatakse kehtestatud keskkonnanorme ning millele võib tegevus mõju avaldada?		
27. Kas tegevuse piirkonda võivad mõjutada maavärinad, vajumised, maanihked, erosioon, üleujutused või ekstreemsed ning vaenulikud kliimatingimused, nt temperatuuri kõikumine, udu, tugevad tuuled, mis võivad põhjustada keskkonnaprobleeme kavandatava tegevuse käigus?		

Kokkuvõtte tegevuse iseloomust ja selle asukohast, mis viitavad KMH vajalikkusele.

15.3 Euroopa Komisjoni juhend [23]: kontroll-leht KMH ulatuse määramiseks (KMH programmi koostamiseks)

1. osa. Projekti iseloomustus

Nr.	Küsimused, millele mõelda	Jah/Ei	Milliseid projekti-keskkonna omadusi mõjutatakse ja kuidas?	Kas mõju võib olla oluline? Miks?
1. Kas projekti ehitus, käitamine või likvideerimine toob kaasa tegevusi, mis põhjustavad selles kohas füüsilisi muudatusi (topograafia, maakasutus, veekogude muutmine, jne)?				
1.1	Püsivad või ajutised muutused maakasutuses, maapinnas, topograafias, k.a. maakasutuse intensiivistumine?			
1.2	Olemasoleva pinnase, taimestiku ja ehitiste hävimine?			
1.3	Uute maakasutusvõimaluste teke?			
1.4	Ehituseelsed uuringud, nt puuraugud, pinnaseuuringud?			
1.5	Ehitustööd?			
1.6	Lammutustööd?			
1.7	Ajutise kasutusega ehitusplatsid või ehitustööliste majutus?			
1.8	Maapealsed ehitised, rajatised või pinnasetööd, k.a. lineaarsed rajatised, pinnatäitmine, kaevetööd?			
1.9	Maa-alused tööd, k.a. kaevandamine või tunneliehitus?			
1.10	Rekultiveerimine?			
1.11	Kuivendamine?			
1.12	Rannikurajatised, nt vallid ja kaid?			
1.13	Rannalähedased rajatised?			
1.14	Tootmis- ja töötlemisprotsessid?			
1.15	Kaupade ja materjalide ladustamine?			
1.16	Tähtete jäätmete või heitvete töötlemiseadmed või hoidlad?			
1.17	Tootmistööliste elamud (püsiva loomuga)?			
1.18	Uus maantee, raudtee või mereliiklus ehituse ja käitamise ajaks?			
1.19	Uus maantee, raudtee, veeliiklus või muu transpordiga seotud infrastruktuur, või senise liikluse ümbersuunamine, jaamad, sadamad, lennujaamad?			
1.20	Olemasolevate transpordivoogude või infrastruktuuride sulgemine või muutmine, mis viib liikluse muutumisele?			
1.21	Uued või muutuvad ülekandeliinid või torustikud?			

Nr.	Küsimused, millele mõelda	Jah/Ei	Milliseid projekti-keskkonna omadusi mõjutatakse ja kuidas?	Kas mõju võib olla oluline? Miks?
1.22	Tammid, paisud, kuivendus, või muud veekogude ja -haarete hüdroloogiat mõjutavad?			
1.23	Veevoolude lõikumised?			
1.24	Pinna- või põhjaveehaarded?			
1.25	Muutused veekogudes või pinnases, mis mõjutavad veerežiimi (äravoolu)			
1.26	Personali või materjalide vedu ehituse, käitamise või likvideerimise ajal?			
1.27	Pikaajalised lammutus- või taastustööd?			
1.28	Kestvad tegevused lammutustööde ajal, mis võivad mõjutada keskkonda?			
1.29	Inimeste sissetoomine piirkonda (ajutiselt või püsivalt)			
1.30	Võõrliikide sissetoomine?			
1.31	Liikide või geneetilise mitmekesisuse hävimine?			
1.32	Mõni muu tegevus?			

2. Kas projekti ehitus või kasutus vajab loodusvarasid (maa, vesi, materjalid, energia, eriti piiratud või taastumatuid ressursse)?

2.1	Maa, eriti looduslikku või põllumajanduslikku?			
2.2	Vesi?			
2.3	Mineraalid?			
2.4	Kuhjatised?			
2.5	Mets ja puit?			
2.6	Energia, sh elekter ja kütused?			
2.7	Mõni muu loodusvara?			

3. Kas projekt eeldab inimese tervise või keskkonnale kahjulike (praegu või tulevikus) ainete ja materjalide kasutamist, ladustamist, transporti või tootmist?

3.1	Kas projektis kasutatakse toksilisi aineid või materjale, mis kahjustavad inimese tervist või keskkonda (taimestik, loomastik, veekogud, -haarded)?			
3.2	Kas projekt põhjustab haiguste tekkedust, või mõjutab haigusvektoreid (nt putukaist või veest tingitud haigused)?			
3.3	Kas projekt mõjutab inimeste elatustaset (elamistingimused)?			
3.4	Kas on mingeid eriti tundlikke ininrühmi, keda projekt mõjutab (haiglapatsiendid, vanurid)?			
3.5	Mõni muu põhjus?			

Nr.	Küsimused, millele mõelda	Jah/Ei	Milliseid projekti-keskkonna omadusi mõjutatakse ja kuidas?	Kas mõju võib olla oluline? Miks?
-----	---------------------------	--------	---	-----------------------------------

4. Kas projekt tekitab ehituse, käituse või likvideerimise ajal tahkeid jäätmeid?

4.1	Katendid, rikastus- või kaevandusjäätmed?			
4.2	Olmejäätmed (majapidamised, kaubandus)?			
4.3	Ohtlikud või toksilised jäätmed, sh radioaktiivsed jäätmed?			
4.4	Muud tootmisjäätmed?			
4.5	Liigne toodang?			
4.6	Veepuhastusmuda või muud setted?			
4.7	Ehitus- ja lammutusjäätmed?			
4.8	Kasutuskõlbatud masinad või seadmed?			
4.9	Reostunud pinnas või muu materjal?			
4.10	Põllumajanduslikud jäätmed?			
4.11	Muud jäätmed?			

5. Kas projekt põhjustab õhureostust või mistahes ohtlikke, toksilisi või ebameeldivaid emissioone?

5.1	Fossiilkütuse põletamise emissioonid (paiksetest või liikuvatest allikatest)?			
5.2	Tootmisprotsesside emissioonid?			
5.3	Materjalitöötlemisest tulenevad emissioonid, k.a ladustamine ja transport?			
5.4	Ehitustöödega kaasnevad emissioonid (rajatised ja seadmed)?			
5.5	Materjalide töötlemistolm või lõhnad, k.a ehitusmaterjalid, kanalisatsioon ja jäätmed?			
5.6	Jäätmepõletusemissioonid?			
5.7	Jäätmete avapõletusemissioonid (nt materjalide tükid, ehituspraht)?			
5.8	Emissioonid muudest allikatest?			

6. Kas projekt põhjustab müra ja vibratsiooni või valgus-, soojusenergia- või elektromagnetilist kiirguseostust?

6.1	Seadmetest või tootmisest nt mootorid, ventilatsiooniseadmed, purustid?			
6.2	Tööstus- või sellelaadsetest protsessidest?			
6.3	Ehitusest või lammutusest?			
6.4	Lõhkamine või kuhjatised?			
6.5	Ehitusaegne või tootmisega seotus liiklus?			
6.6	Valgustus- ja jahutussüsteemid?			
6.7	Elektromagnetilise kiirguse allikad (mõjud lähedalolevaile seadmele ja inimestele)?			
6.8	Muud mõjuallikad?			

Nr.	Küsimused, millele mõelda	Jah/Ei	Milliseid projekti-keskkonna omadusi mõjutatakse ja kuidas?	Kas mõju võib olla oluline? Miks?
-----	---------------------------	--------	---	-----------------------------------

7. Kas projekt põhjustab pinnase- või veereostuse riski reoainete juhtimisest pinnasele või kanalisatsiooni, pinnaveekogudesse, põhjavette, rannikuvette või merre?

7.1	Ohtlike või toksiliste ainete töötlemisel, ladustamisel, kasutamisel või lekkimisest?			
7.2	Heitvete (puhastatud või puhastamata) juhtimisest vette või maasse?			
7.3	Reoainete hoiustamisel tekkivas reoainete emissioonid maasse või vette?			
7.4	Mistahes muud allikad?			
7.5	Kas on oht pikaajaliseks reostuseks keskkonda neist allikatest?			

8. Kas on õnnetuste võimalust projekti ehituse või käitamise ajal, mis mõjutaks inimeste tervist või keskkonda?

8.1	Plahvatused, lekked, tulekahjud jm ohtlike ja toksiliste ainete ladudes, töötlemisel, kasutamisel või tootmisel?			
8.2	Tavapärasest tegevusest kõrvalekaldumisel (nt reostuse kontrollisüsteemi rike)?			
8.3	Mõni muu põhjus?			
8.4	Kas projekti mõjutab mõni loodusõnnetuse võimalus (üleujutus, maavärin, maalihe jmt)?			

9. Kas projekt põhjustab sotsiaalseid muutusi, nt demograafias, traditsioonilistes eluviisides, tööhõives?

9.1	Muutused rahvaarvus, vanuses, struktuuris, sotsiaalsetes rühmades?			
9.2	Inimeste ümberasustamine, kodude, asulate või munitsipaalasutuste (koolid, haiglad, sotsiaalasutused) hävimine?			
9.3	Uute elanike juurdevool ja uusasulate teke?			
9.4	Olemasolevate teenindusasutuste koormuse suurenemine (elamud, koolid, tervishoid)?			
9.5	Töökohtade loomine või kadumine ehituse ja käitamise ajal?			
9.6	Mõni muu asjaolu?			

10. Kas on muid tegureid, mida peaks arvestama, nt järgnevad arengud, mis võivad mõjutada keskkonda, või antud kohas muude olemasolevate või kavandatavate tegevuste mõjude kuhjumise võimalus?

10.1	Kas projekt põhjustab järgnevaid arenguid, millel võiks olla oluline mõju keskkonnale, nt rohkem elamuid, uued maanteed, uued toetavad tööstused või abirajatised?			
------	--	--	--	--

Nr.	Küsimused, millele mõelda	Jah/Ei	Milliseid projekti-keskkonna omadusi mõjutatakse ja kuidas	Kas mõju võib olla oluline? Miks?
10.2	Kas projekt tingib toetavate rajatiste arengut, või muud toetavat arengut, mis mõjutab keskkonda, nt <ul style="list-style-type: none"> ■ Toetavad infrastruktuurid (maanteed, energiavarustus, jäätmekäitlus, heitveepuhastus jne) ■ Elamuehitus ■ Teenindavad tööstusettevõtted ■ Muud? 			
10.3	Kas projekt põhjustab asukoha järelkasutust, mis mõjutab keskkonda?			
10.4	Kas projekt loob eeldused järgnevatele arengutele?			
10.5	Kas projektil on kuhjuvaid mõjusid, mis tulenevad lähedalasuvatest tegutsevatest või kavandatavatest projektidest?			

2. osa. Mõjutatava keskkonna kirjeldus

Iga eespool määratud projekti omaduse lõikes hinnake, kas ja millist keskkonda projekt mõjutaks.

Kas projekti lähiulatuses on mõjutatavat keskkonda?

- Rahvusvaheliste, riiklike või kohalike õigusaktidega kaitstavad alad nende ökoloogiliste, maastikuliste, kultuuriliste või muude väärtuste alusel
- Ökoloogilise tähtsusega või tundlikud alad, nt
 - märgalad
 - veehaarded või muud veekogud
 - rannikuala
 - mäed
 - metsad ja puistud
- Kaitstavate, olulise tähtsusega või tundlike looma- ja taimeliikide paiknemisalad (nt toitumine, pesitsus, puhkus, talvitumine, ränded)
- Sise-, ranniku-, mere- ja põhjavesi
- Kõrge maastikuväärtusega või kauni vaatega ala
- Avalikele puhkepaikadele juurdepääsuteed või rajatised
- Ummistustele kalduvad või keskkonnaprobleeme tekitavad ühendused
- Ajaloo- või kultuuriväärtusega alad

Kas projekt on kohas, mis võib olla paljude inimeste vaateväljas?

Kas projekt paikneb varem mitteamendatud alal, kus roheala väheneb?

Kas projekt mõjutab olemasolevat maakasutust? Nt:

- Elamud, aiad jm. eravaldus
- Tööstus
- Kaubandus
- Puhkekohad
- Avalik avatud ruum
- Omavalitsusasutused
- Põllumajandus
- Metsandus
- Turism
- Kaevandused või karjäärid

Kas projekti asukohas on kavandatud maakasutust, mida projekt mõjutab?

Kas projekti asukohas või läheduses on tiheasustusalasid, mida projekt võib mõjutada?

Kas projekt asukohas või läheduses on tundlikke maakasutajaid, mida projekt võib mõjutada?

- Haiglad
 - Koolid
 - Palve-/kultuskohad
 - Omavalitsusasutused
-

Kas projekti asukohas või läheduses on olulise tähtsusega, suure väärtusega või haruldasi ressursse, mida projekt võib mõjutada?

- Põhjaveevarud
 - Pinnaveed
 - Metsad
 - Kalavarud
 - Turismikohad
 - Maavarad
-

Kas projekti asukohas või läheduses on juba praegu reostus- või keskkonnaohu koldeid, kus saastenorme ületatakse, ja mida projekt võib mõjutada?

Kas projekti asukoht on maavärina-, langatuse-, maalihke-, erosiooni-, üleujutus- või muude ekstreemsete või ebasoodsate kliimaatiliste olude suhtes tundlik, mis võib projektile keskkonnaprobleeme tekitada?

Kas projekt võib mistahes keskkonnaelemendi füüsiliselt mõjutada?

- Põhjaveevarud
 - Atmosfäär, k.a mikrokliima ja kohalikud või suure ulatusega kliimatingimused?
 - Vesi – nt jõgede, järvede ja põhjavee vooluhulk, voolusuund, veetase?
 - Mullad – nt mulla kogus, sügavus, niiskus, stabiilsus või erosioonile kalduvus?
 - Geoloogilised ja pinnase tingimused?
-

Kas projekt võib mistahes keskkonnaelemendi kvaliteeti mõjutada?

- Kohalik õhukvaliteet?
 - Globaalne õhukvaliteet, k.a kliimamuutused ja osoonilõhustamine?
 - Veekvaliteet – jõed, järved, põhjavesi, suudmed, rannikuveed või meri?
 - Vete toitainete sisaldus ja eutrofeerumine?
 - Mulla või vete hapestumine?
 - Mullad?
 - Müra?
 - Temperatuur, valgus või elektromagnetiline kiirgus, k.a elektrihäired?
 - Looduslike või põllumajanduslike süsteemide tootlikkus?
-

Kas projekt mõjutab mistahes loodusvara kohalikku või globaalset kasutamist või ammendumist?

- Fossiilsed kütused?
 - Vesi?
 - Mineraalid ja looduslikud ühendid?
 - Puit?
 - Muud mitteuuenuvad ressursid?
 - Kohaliku infrastruktuuri suutlikkust – vesi ja kanalisatsioon, energia tootmine ja ülekanne, telekommunikatsioonid, jäätmeveo teed, raudtee?
-

Kas projekt võib mõjutada inimeste või kogukonna tervist või heaolu?

- Inimeste poolt tarbitava õhu, vee, toiduainete ja muude toodete kvaliteet või toksilisus?
- Inimeste, kogukondade või populatsioonide haigestumine ja suremus?
- Haiguste teke ja levik, k.a putukate kaudu levivad haigused?
- Inimeste, kogukondade või populatsioonide vastuvõtlikkus haigestumiseks?
- Inimeste individuaalne turvatunne?
- Kogukonna sidusus ja identiteet?
- Kultuuriidentiteet ja -seosed?

- Vähemuste õigused?
 - Elamuehitustingimused?
 - Tööhõive ja töökohtade kvaliteet?
 - Majanduslikud tingimused?
 - Sotsiaalsed institutsioonid?
-

15.4 Euroopa Komisjoni juhend [26]: kontroll-leht KMH aruande koostamiseks ja kvaliteedi hindamiseks

Hindamisel kasutatakse 5-palli skaalat:

- A: Esitatud informatsioon on täielik, selles ei ole lünki ega puudusi;
- B: Esitatud informatsioon on hea, selles on mõningaid puudusi, mis ei ole otsuse tegemiseks olulised;
- C: Piisav informatsioon, selles on lünki ja puudusi, mis ei ole otsuse tegemiseks elulise tähtsusega;
- D: Informatsioon on lünklik ja selles on otsustamist takistavaid puudusi, mille kõrvaldamine ei nõua suurt tööd;
- E: Informatsioon on väga puudulik, selles on otsustamist takistavaid olulisi lünki ja puudusi, mille kõrvaldamine nõuab suurt tööd.

1. OSA. KAVANDATAVA TEGEVUSE KIRJELDUS

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Kavandatava tegevuse eesmärgid ja iseloom				
1.1	Kas kavandatava tegevuse vajadus ja eesmärk on selgitatud?			
1.2	Kas kavandatava tegevuse elluviimise kava on kirjeldatud (sh ajakava, ehituse algus- ning lõpuaeg, käitusaeg ning lõpetamise aeg) (kirjeldus peab sisaldama erinevaid etappe, nt kaevetöid kaevandamisel)?			
1.3	Kas kavandatava tegevuse kõik põhi-komponendid on kirjeldatud (abiiks on KMH ulatuse määramise kontroll-leht, C osas nimetatud ülesanded)?			
1.4	Kas tegevuse ala on määratud, kasutades selleks kaarte, skeeme, diagramme?			
1.5	Kas kavandatava tegevuse asukoht(-kohad) on kirjeldatud (k.a pinnasestruktuur, teised ehitised, maa-alused rajatised, rannikurajatised, laod, vee omadused, taimestik, juurdepääsuteed, krundi piirid)?			
1.6	Kas infrastruktuuriprojektide korral on liikluskoridor, vertikaal- ja horisontaalmõõtmel, vajalikud tunnelid ja pinnase teisaldustööd kirjeldatud?			
1.7	Kas ehitusega seotud tegevus on kirjeldatud?			
1.8	Kas objekti käitusega seotud tegevus on kirjeldatud?			
1.9	Kas tegevuse lõpetamisega seotud tööd (sh lammutustööd) on kirjeldatud?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
1.10	Kas tegevuse elluviimiseks vajalikud lisateenused on kirjeldatud (nt transpordivahendite juurdepääs, vesi ja kanalisatsioon, jäätmekäitlus, elekter, telekommunikatsioonid)?			
1.11	Kas tegevusega kaasnevad arengud on kirjeldatud (nt uute elamute ehitus, veevarustus ja kanalisatsiooni ehitus, pinnase eemaldamine)?			
1.12	Kas mõni olemasolevatest tegevusliikidest, mis muutub või lõpeb kavandatava tegevuse tõttu, on kirjeldatud?			
1.13	Kas piirkonnas on olemasolevaid või teisi kavandatavaid tegevusi, mille mõju võib kumuleeruda kavandatava tegevuse mõjuga? Kas need on kirjeldatud?			

Kavandatava tegevuse iseloom

1.14	Kas tegevusega hõlmatav ala on mõõdetud ning see ala mõõtkavaga kaardil näidatud (kõik objektid – mistahes juurdepääsuteed, maastiku eripärad ja tugistruktuurid)?			
1.15	Kas maa-ala, mis on vajalik ajutiste ja püsivate ehitiste jaoks, on mõõdetud ja kaardile kantud?			
1.16	Kas pärast tegevuse lõppemist kasutatava maa-ala endisesse seisukorda viimine on kirjeldatud (nt kaevandused, karjäärid)?			
1.17	Kas tegevuse elluviimiseks vajalikud infrastruktuurid ja ehitised on kindlaks määratud (nt ehitiste põrandapind, kaevetööde ulatus, seadmete mõõtmed, muldkehade ja korstnate kõrgus)?			
1.18	Kas tegevuse elluviimiseks vajalikud infrastruktuurid ja muud ehitised on kirjeldatud (nt kasutatavate materjalide tüüp, viimistlus ja värv, arhitektuurne lahendus, taimeliigid, pinnavormid)?			
1.19	Kas linnas vms asulas kavandatud tegevuse korral on täiendavate elanike ja ettevõtete arv ja iseloom kirjeldatud?			
1.20	Kas töökohtade ja ettevõtete teke ning kadumine on kindlaks määratud?			
1.21	Kas tegevusega seotud transpordi maht ja/või muutused transpordiviisides on kirjeldatud (kõik võimalikud transpordiviisid, ka vee- ja raudteetransport)?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Tootmisprotsessid ja kasutatavad vahendid				
1.22	Kas kõik käitlusprotsessid on kirjeldatud (nt töötlemine, konstrueerimine, esmase tooraine tootmine, põllumajandus- ja metsandusmeetodid, kaevetööd)?			
1.23	Kas kõik tegevuse tulemusena tekkivad tooted ja väljundid on kirjeldatud (need võivad olla tooted, teenused, nt energia või vesi, aga ka elamud, transport, jaekaubandus, puhkus, haridus, munitsipaalteenus – vesi, jäätmed jmt)?			
1.24	Kas ehitamisel ja käitlemisel kasutatav tooraine ja energia on arvesse võetud?			
1.25	Kas tooraine hankega seonduv keskkonnamõju on arvesse võetud?			
1.26	Kas energia ja tooraine efektiivset kasutust on kaalutud?			
1.27	Kas kasutatavad, ladustatavad, käideldavad või toodetavad ohtlikud ained on koguseliselt määratud? <ul style="list-style-type: none"> ■ Ehitamisel ■ Käitlemisel ■ Lammutamisel 			
1.28	Kas tooraine transpordi maht on arvesse võetud (kõik võimalikud transpordiviisid, ka meritsi ja raudteel)? <ul style="list-style-type: none"> ■ Ehitamisel ■ Käitlemisel ■ Lammutamisel 			
1.29	Kas töökohtade teke ja kadumine on arvesse võetud? <ul style="list-style-type: none"> ■ Ehitamisel ■ Käitlemisel ■ Lammutamisel 			
1.30	Kas töötajate ja külastajate transpordikorraldus ning vood on arvesse võetud? <ul style="list-style-type: none"> ■ Ehitamisel ■ Käitlemisel ■ Lammutamisel 			
1.32	Kas ajutiste ja alaliste töötajate majutamine ja neile teenuste pakkumine on arvesse võetud (tegevuse korral, mis nõuavad olulise hulga uute töötajate immigratsiooni tegevuse piirkonda kas ehituse ajaks või pikemalt)?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Jäätmed ja heitmed				
1.33	Kas kõik tahked jäätmed on määratud liigiti ja koguseliselt (k.a ehitus- või lammutusjäätmed, liigne pinnas, protsessijäätmed, liig- või rikunud toodang, ohtlikud jäätmed, olme- või kaubandusjäätmed, põllumajandus- või metsatööstusjäätmed, asukoha pinnase puhastusjäätmed, kaevandusjäätmed, likvideerimisjäätmed)? ☐ Ehitamisel ☐ Käitlemisel ☐ Lammutamisel			
1.34	Kas tekitatavate tahkete jäätmete koostis, kogused, toksilisus ja muu ohtlikkus on kindlaks määratud?			
1.35	Kas tahkete jäätmete kogumise, hoidmise, käitlemise, transpordi ja lõppladestusmeetodid on läbi mõeldud?			
1.36	Kas kõigi tahkete jäätmete lõppladestuspaigad on kirjeldatud?			
1.37	Kas tegevuse tulemusena tekkivad vedelad heitmed on arvesse võetud liigiti ja koguseliselt (k.a kuivendus ja vee ärajuhtimine, protsessijäätmed, jahutusvesi, heitvesi, kanalisatsioon)? ☐ Ehitamisel ☐ Käitlemisel ☐ Lammutamisel			
1.38	Kas tekkivate vedelheitmete koostis, kogused, toksilisus ja muu ohtlikkus on kindlaks määratud?			
1.39	Kas vedelheitmete kogumise, hoidmise, käitlemise, transpordi ja lõppladestusmeetodid on läbi mõeldud?			
1.40	Kas kõigi vedelheitmete lõppladestuspaigad on kirjeldatud?			
1.41	Kas kõik gaasilised heitmed on kindlaks määratud liigiti ja koguseliselt (k.a protsessi-heitmed, ajutise loomuga lenduvad heitmed, fossiilkütuste põletusheitmed koht- ja liikuvatest allikatest, transpordiemissioonid, materjalide käitlemisel tekkiv tolmu, lõhnad jmt)? ☐ Ehitamisel ☐ Käitlemisel ☐ Lammutamisel			
1.42	Kas tekkivate gaasiliste heitmete koostis, kogused, toksilisus ja muu ohtlikkus on kindlaks määratud?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
1.43	Kas gaasiliste heitmete kogumise, hoidmise, käitlemise, transpordi ja lõppladestusmeetodid on läbimõeldud?			
1.44	Kas kõigi gaasiliste heitmete õhku viimise kohad on kindlaks määratud ja kirjeldatud (nt korstna kõrgus, gaasi liikumiskiirus ja temperatuur)?			
1.45	Kas jäätmete taas- ja korduskasutusvõimalusi on kaalutud (k.a tahkete jäätmete ja vedelheitmete taas- ja korduskasutus, energia tootmine)?			
1.46	Kas võimalikud müra, soojuse, valguse või elektromagnetilise kiirguse allikad on määratud ja tasemed mõõdetud (k.a seadmed, protsessid, ehitustööd, liiklus, valgustus jne)?			
1.47	Kas kõigi jäätmete ja heitmete koguse ja koostise määramise ning mõõtmise meetodid on kirjeldatud?			
1.48	Kas kõigi jäätmete ja heitmete koguse ja koostise määramisega seotud määramatuse probleemid on arvesse võetud?			

Õnnetuste võimalused ja ohud

1.49	Kas ohud on arvesse võetud? Ohtlike ainete käitlemiskahjud? Leketest põhjustatud tulekahjud ja plahvatusrisk? Liiklusõnnetustega kaasnevad riskid? Protsessi häirete või seadmete purunemisega kaasnevad riskid? Loodusõnnetustega kaasnevad riskid (maavärin, maalihe jmt)?			
1.50	Kas tegevuskava õnnetuste vältimiseks, nende esinemise ning tavapärastest protsessidest erinevate juhtude jaoks on esitatud (ennetusmeetmed, koolitus, evakuatsiooniplaanid)?			

Muud kavandatava tegevuse kirjeldusega seotud küsimused

2. OSA. ALTERNATIIVSETE VÕIMALUSTE KIRJELDUS

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
2.1	Kas kavandatav tegevus (sh protsessid) ning võimalikud alternatiivsed võimalused on kirjeldatud (abi saamiseks vt KMH ulatuse määramise juhendi osa B3)?			
2.2	Kas 0-alternatiiv on esitatud?			
2.3	Kas alternatiivsed lahendused on reaalsed ja tegevusega seotud?			
2.4	Kas kavandatava tegevuse valiku põhikaalutlused on esitatud, k.a valiku keskkonnakaalutlused?			
2.5	Kas alternatiivsete võimaluste keskkonnamõju on võrreldud kavandatava tegevuse keskkonnamõjuga?			

Muud alternatiivsete võimaluste kirjeldusega seotud küsimused

3. OSA. TÖENÄOLISELT MÕJUTATAVA KESKKONNA KIRJELDUS

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Keskkonnaaspektid				
3.1	Kas tegevusega hõivatava ala ja selle lähiümbruse senist kasutust, piirkonna elanikkonda ning maakasutust on kirjeldatud (k.a elumajad, kaubandus, tööstus, põllumajandus, puhkealad, maastike miljööväärtus, ehitised, infrastruktuurid ja muu)?			
3.2	Kas tegevusega hõivatava ala ja ümbritseva piirkonna topograafia, geoloogia ja mullastik on kirjeldatud?			
3.3	Kas tegevusega hõivatava ala ja ümbritseva piirkonna topograafia, geoloogia ja mullastik, selle eripära ja kasutamine on kirjeldatud (k.a mullastiku kvaliteedi stabiilsus ja erosioon, põllumajanduslik maakasutus ja kõlvikute kvaliteet)?			
3.4	Kas tegevusega hõivatava ala ja lähipiirkonna taimestik, loomastik ja nende elupaigad on kirjeldatud ja asjakohaste kaartidega illustreeritud?			
3.5	Kas liikide populatsioonid ja elupaikade omadused, mida tegevus võib mõjutada, samuti kõik kaitstavad alad ja liigid on määratud?			
3.6	Kas piirkonna veekeskond on kirjeldatud (k.a voolu- ja seisuveed, põhjaveed, ranniku-, suudme- ja mereveed, äravoolu- ja kuivendusveed)? NB: Küsimus ei ole kohane, kui tegevus ei mõjuta veekeskonda.			
3.7	Kas tegevusega mõjutatavate veekogude hüdroloogia, vee kvaliteet ning vee kasutamise võimalused on kirjeldatud (sh vee kasutamine joogiveena, kalakasvatases, kalapüügiks, puhkuseks, supluseks, navigatsiooniks, heitmete ärajuhtimiseks)?			
3.8	Kas piirkonna kliima- ja meteoroloogilised tingimused ning praegune õhu kvaliteet on kirjeldatud? NB: Küsimus ei ole kohane, kui tegevus ei mõjuta välisõhku.			
3.9	Kas olemasolev müra tase on kirjeldatud? NB: Küsimus ei ole kohane, kui projekt ei mõjuta akustilist keskkonda.			
3.10	Kas praegune valgus-, soojus- ja elektromagnetiline kiirguskeskkond on kirjeldatud? NB: Küsimus ei ole kohane, kui tegevus ei mõjuta neid keskkondi.			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
3.11	Kas piirkonnas olevad materiaalsed väärtused, mida kavandatav tegevus võib mõjutada, on kirjeldatud (k.a ehitised, muud struktuurid, maavarad, vesi)?			
3.12	Kas piirkonnas olevaid arheoloogilisi, ajaloolisi, arhitektuurilisi, kultuuri- või kogukonnale olulisi väärtusi on kirjeldatud (k.a piiratud kasutusega või kaitstavad alad)?			
3.13	Kas tegevusega mõjutatavad maastikud või tiheasustusalad on kirjeldatud (k.a määratud kasutusega või kaitstavad alad)?			
3.14	Kas piirkonna demograafilised, sotsiaalsed ja majanduslikud (nt tööhõive) tingimused on kirjeldatud?			
3.15	Kas aruandes on kirjeldatud ülalnimetatud aspektide võimalikke muutusi (tulevikus) 0-alternatiivi korral?			

Andmete kogumine ja uurimismeetodid

3.16	Kas uuritav ala on piisava ulatusega määratud, et hõlmata kogu tegevusega oluliselt mõjutatav piirkond?			
3.17	Kas kõigi asjaomaste riiklike ja kohalike ametkondadega on foonikirjelduse koostamiseks vajaliku teabe kogumiseks ühendust võetud?			
3.18	Kas kasutatud infoallikatele on korralikult viidatud?			
3.19	Kui KMH käigus on tehtud uuringuid, et määrata fooni tingimusi, siis kas kasutatud uurimismeetodid ja esinenud probleemid ning võimalikud määramatused on kirjeldatud?			
3.20	Kas kasutatud meetodid on asjakohased?			
3.21	Kas olulised lüngad fooniandmetes on määratud ja meetmed KMH käigus lünkade kõrvaldamiseks on kirjeldatud?			
3.22	Kui fooni kirjeldamiseks oleks tulnud teha uuringuid, mida aga peeti mistahes põhjusel mitteteostatavaks, kas neid mittetegemise kaalutlusi on selgitatud ja antud soovitus teha uuringud hiljem?			

Muud tõenäoliselt mõjutatava keskkonna kirjeldusega seotud küsimused

4. OSA. TÖENÄOLISELT KAASNEVA OLULISE MÕJU KIRJELDUS

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Mõju ulatuse määramine				
4.1	Kas on kirjeldatud, kuidas määrati KMH ulatus (vt ka KMH ulatuse määramise juhendit)?			
4.2	Kas ilmneb, et KMH ulatus on süsteemselt määratud?			
4.3	Kas ilmneb, et täismahus konsulteerimisprotsess on läbi viidud?			
4.4	Kas konsulteeritud isikute kommentaarid on esitatud?			
Prognoositud otsene mõju				
4.5	Kas otsene mõju maakasutusele, inimestele ja kinnisvarale on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.6	Kas otsene mõju pinnasele, sh mullastikule on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.7	Kas otsene mõju taimestikule, loomastikule ja nende elupaikadele on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.8	Kas otsene mõju hüdrogeoloogilisele keskkonnale ja veekogude vee kvaliteedile on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.9	Kas otsene mõju veekeskkonnale on kirjeldatud ja kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.10	Kas otsene mõju välisõhu kvaliteedile ja kliimale on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.11	Kas tegevusega kaasnev müra ja vibratsioon on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.12	Kas otsene mõju valgusele, soojusele või elektromagnetilisele kiirgusele on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud?			
4.13	Kas otsene mõju materiaalsetele väärtustele ja taastumatutele loodusvaradele (fossiilsetele kütustele, mineraalidele) on kirjeldatud?			
4.14	Kas otsene mõju kultuuriväärtustele on kirjeldatud?			
4.15	Kas otsene mõju maastiku kvaliteedile ja vaatele on kirjeldatud, kus vajalik, ka illustreeritud?			
4.16	Kas otsene mõju demograafilisele, sotsiaalsele ja majanduslikule olukorrale on kirjeldatud, kus vajalik, ka mõõdetud?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Prognoositud teisene, ajutine, lühiajaline, pikaajaline, õnnetustega kaasnev, kaudne, kumulatiivne mõju				
4.17	Kas kaudne mõju kõigile eespool esitatud keskkonnaaspektidele, mida põhjustavad otsene mõju teistele aspektidele, on määratud ning, kus asjakohane, ka mõõdetud (nt mõju loomastikule, taimeistikule või nende elupaikadele, mida tekitab mulla-, vee- või õhureostus; mõju veekasutusele, mida põhjustab hüdroloogiline või vee kvaliteedi muutus; mõju arheoloogilistele muististele, mida põhjustab mulla veetustamine)?			
4.18	Kas on kirjeldatud tegevuse ajutine ja lühiajaline mõju: ehitamisel, käitlemise ajal, likvideerimisel?			
4.19	Kas ehituse, käitlemise või likvideerimise faasis ilmnev püsiv mõju keskkonnale on kirjeldatud?			
4.20	Kas tegevuse elutsükli ajal ilmnev või saasteainete kuhjumisest põhjustatud pikaajaline mõju keskkonnale on kirjeldatud?			
4.21	Kas õnnetuste, ebatüüpiliste tootmissituatsioonide, loodusõnnetuste või terrorismiaktide tagajärjel tekkiv mõju on kirjeldatud?			
4.22	Kas põhiprotsessi abitööde mõju on kirjeldatud (abitööd on osa kavandatavast tegevusest, mis toimuvad tavaliselt põhiprotsessist eraldi, nt juurdepääsuteede ja infrastruktuuri rajamine, transpordivood, loodusliku ja muu tooraine allikad, energia tootmine ja -varustus, jäätmete ja heitmete ärastus jne).			
4.23	Kas kaasnev kaudne mõju on kirjeldatud? (kaasnev tegevus ei ole kavandatava tegevuse osa, kuid on tegevuse elluviimiseks vajalik: uute teenuste pakkumine, elamuehitus uutele elanikele või ehitised ettevõtetele)?			
4.24	Kas kavandatava tegevuse ning olemasolevate või teiste kavandatud tegevusliikide kumulatiivne mõju on kirjeldatud (peaks kirjeldama halvimat võimalikku arengutsenaariumi. Kumulatiivse mõju hindamine: http://europa.eu.int/comm/environment/eia/eia-support)?			
4.25	Kas mõju ruumiline ulatus, kestus, sagedus, pöördumus, ja tõenäosus on kindlaks määratud?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
Prognoositud mõju inimeste tervisele ja säästva arengu aspektid				
4.26	Kas otsene ja kaudne mõju inimeste tervisele ja heaolule on kirjeldatud ning, kus asjakohane, mõõdetud (nt mõju tervisele, mida põhjustab toksiliste ainete heide keskkonda, kavandatava tegevusega kaasnevad terviseriskid, vähekaitstud inimgruppide terviseriskid)?			
4.27	Kas mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja kliimale ning kavandatava tegevuse vastavust säästva arengu põhimõtetele on hinnatud?			
Mõju olulisuse hindamine				
4.28	Kas iga mõju olulisuse ja tähtsuse hindamise alused on selgelt kirjeldatud (sh lähtuvalt õigusnõuetest, mõjutatavate inimeste, loodusvarade või muude mõjutatavate objektide hulgast, sihtrühma tähtsusest ja/või tundlikkusest)?			
4.29	Kui hinnatud on kavandatava tegevuse vastavust õigusaktide nõuetele, sh arvestades kohalikke, riiklikke, rahvusvahelisi nõudeid ning asjakohastes juhendites toodud?			
4.30	Kas positiivset mõju on kirjeldatud samamoodi kui negatiivset?			
4.31	Kas iga mõju olulisust on selgelt kirjeldatud?			
Mõju hindamise meetodid				
4.32	Kas mõju prognoosimiseks kasutatud meetodid on kirjeldatud ja nende valik põhjendatud, tekkinud probleemid ja määramatud tulemused kajastatud?			
4.33	Kui kavandatava tegevuse elluviimisega seonduv ei ole täiel määral selge ja mõju hinnangus on määramatusi, kas prognoosid on tehtud lähtudes halvimal võimalikust stsenaariumist?			
4.34	Kas aruanne kajastab mõju prognoosimiseks kasutatud andmete lünklikkust ja selle mõju tulemustele?			
4.35	Kas mõju olulisuse ja tähtsuse hindamise alused on selgelt kirjeldatud?			
4.36	Kas mõju on kirjeldatud, arvestades, et kõik leevendusmeetmed on rakendatud (st kas jääkmõju on arvestatud)?			
4.37	Kas iga mõju käsitlemise detailsus vastab tema tähtsusele arendusotsuse tegemise seisukohast? Kas KMH keskendub võtme-probleemidele ja kõrvalist ning mitte-vajalikku infot ei anna?			

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
4.38	Kas kõige tõsisemat ja ebasoodsamat mõju on käsitletud põhjalikumalt (samaväärselt tema tähtsusega) kui vähemtähtsat?			

Muud tõenäoliselt kaasneva olulise mõju kirjeldusega seotud küsimused

5. OSA. LEEVENDUSMEETMETE KIRJELDUS

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
5.1	Kas iga negatiivse mõju leevendamiseks on pakutud sobiv meede?			
5.2	Kas leevendusmeetmete, mida arendaja pakub, rakendamisega kaasneva mõju ulatuse või olulisuse vähenemine on piisavalt selgitatud?			
5.3	Kui leevendusmeetme rakendamise mõju (mõju ulatuse või olulisuse vähendamisele) pole selge, kas aruanne kajastab seda?			
5.4	Kas on üheselt selge, et arendaja viib leevendusmeetmed ellu või on tegemist üksnes soovitude ja ettepanekutega?			
5.5	Kas arendaja on pakutud leevendusmeetmete valikut põhjendatud?			
5.6	Kas vastutus leevendusmeetmete rakendamise eest on selgelt kindlaks määratud?			
5.7	Kui negatiivse mõju leevendamine pole otsustarbekas, kas seda on piisavalt põhjendatud?			
5.8	Kas aruandest ilmneb, et KMH eksperdirühm ja arendaja on arvestanud iga negatiivse mõju leevendusvõimalusi (alternatiivne strateegia või asukoht, tööjoonised ja ehitus, protsesside muutmine, rakendamise ajakava või juhtimissüsteemi muutmine), et mõju heastada?			
5.9	Kas jääkmõju seireprogramm on esitatud?			
5.10	Kas pakutud leevendusmeetmetel on negatiivset mõju?			

Muud leevendusmeetmete kirjeldusega seonduvad küsimused

6. OSA. MITTETEHNILINE KOKKUVÕTE

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
6.1	Kas aruandes on mittetehniline kokkuvõte?			
6.2	Kas selles kokkuvõttes on lühike, kuid täielik kavandatava tegevuse, mõjutatava keskkonna, kaasneva mõju ning pakutud leevendusmeetmete kirjeldus?			
6.3	Kas kokkuvõte kajastab tegevusega seonduvaid määramatusi ja nende keskkonnamõju?			
6.4	Kas kokkuvõte selgitab arendusprojekti olemust ja KMH osa selles?			
6.5	Kas kokkuvõte esitab KMH protsessi kirjelduse?			
6.6	Kas kokkuvõtte keel on arusaadav (mittetehniline), väldib tehnilisi termineid, liigtäpseid andmeid ja teaduslikku diskussiooni?			
6.7	Kas kokkuvõte oleks vähikule mõistetav?			

Muud mittetehnilise kokkuvõttega seonduvad küsimused

7. OSA. ESITUSE KVALITEET

Nr	Küsimus	Asjakohane?	Piisavalt käsitletud?	Milline lisateave on vajalik?
7.1	Kas on selge mitmes ja missuguses dokumendis keskkonnainformatsioon on esitatud?			
7.2	Kas aruanne on loogilise ja selge struktuuriga, mis võimaldab informatsiooni lihtsalt leida?			
7.3	Kas aruande alguses on sisukord?			
7.4	Kas protsess on selgelt kirjeldatud ja seda ka järgitud?			
7.5	Kas aruanne on täielik, samas lühike ning väldib mittevajalikke andmeid ja informatsiooni?			
7.6	Kas aruandes on vajalikul määral tabeleid, jooniseid, fotosid jm graafikat, mis teeb dokumendi ülevaatlikumaks ning arusaamise lihtsamaks?			
7.7	Kas aruandes on lisad, kus esitatakse vajalikku lisateavet, mis aga ei ole antud põhitekstis?			
7.8	Kas kõik analüüsid ja järeldused on põhjendatud andmete ja tõendustega?			
7.9	Kas kõigile andmeallikatele on viidatud?			
7.10	Kas aruandes kasutatud terminoloogia on läbiv?			
7.11	Kas tegemist on ühe dokumendiga, milles on ristviited erinevatele osadele, hõlbustamaks orienteerumist?			
7.12	Kas aruanne on aus, erapooletu ja objektiivne?			

Muud esituse kvaliteediga seonduvad küsimused:

KMH ARUANDE KOONDHINNANG

Kui hindaja soovib KMH aruande hindamise kontroll-lehte kasutada keskkonnaalase teabe kvaliteedi kokkuvõtlikul hindamisel, saab ta seda teha kasutades järgmist tabelit:

Nr	Küsimus	Hinne	Kommentaar
1	KAVANDATAVA TEGEVUSE KIRJELDUS		
2	ALTERNATIIVSETE VÕIMALUSTE KIRJELDUS		
3	KAVANDATAVA TEGEVUSE ASUKOHT		
4	LEEVENDUSMEETMETE KIRJELDUS		
5	POTENTSIAALNE MÕJU		
6	ARUANNE		

Üldhinnang:

Kommentaar:

114 15.5 Keskkonnamõju hindamise menetluse nõuetele vastavuse kontroll-leht [18]

Alljärgneva tabeli täitmisel annab KMH järelevalvaja järgmisi hinnanguid:

5 – informatsioon on küllaldane;

4 – infomatsioon on hea, kuid selles on väheseid puudusi, mis ei mõjuta keskkonnamõju hindamise tulemusi;

3 – informatsioon on rahuldav;

2 – informatsioon on ebapiisav, lünklik ja puudustega

Tabel 1. Keskkonnamõju hindamise algatamine

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikunud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
1.10	Kas keskkonnamõju hindamine on algatatud vastavalt „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 11 lõigetele 2–5, § 26 lõikele 1, § 27 lõikele 4 või § 28 lõikele 4.			
1.2	Kas kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise ulatuse vähendamise otsus vastab „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 11 lõikele 6.			
1.3	Kas kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise menetluste liitmise otsus vastab „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 11 lõikele 7.			
1.4	Kas otsustaja on kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise otsuses märkinud järgmised andmed: 1) otsustaja nimi ja kontaktandmed; 2) kavandatava tegevuse nimetus ja eesmärk; 3) kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise põhjendus; 4) piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamise korral teave piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamise kohta; 5) teave kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise menetluste liitmise kohta; 6) teave vajalike keskkonnauuringute kohta. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 11 lõige 8.			

Tabel 2. Keskkonnamõju hindamise algatamisest teatamine

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikutud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
2.1	Kas otsustaja on teatanud kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamisest liht- või tähtkirjaga menetlusosalistele ja arendaja kulul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded 14 päeva jooksul keskkonnamõju hindamise algatamise otsuse tegemisest arvates. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 12 lõige 1			
2.2	Kas kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise teade sisaldas vähemalt järgmisi andmeid: 1) otsustaja nime ning otsustaja kontaktisiku nime ja tema kontaktandmeid; 2) kavandatava tegevuse lühikirjeldust ja eesmärgi; 3) teavet kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise kohta; 4) piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamise korral teavet piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamise kohta; 5) teavet kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise menetluste liitmise kohta; 6) teavet vajalike keskkonnauuringute kohta; 7) kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise algatamise otsusega tutvumise aega ja kohta. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 12 lõige 3.			

Tabel 3. Keskkonnamõju hindaja

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikutud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
3.1	Kas kavandatava tegevuse keskkonnamõju on hinnanud või hindamist juhtinud füüsiline isik, kellel on keskkonnamõju hindamise litsents, või juriidiline isik asjakohase litsentsiga töötaja kaudu. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 14 lõige 1			
3.2	Kas kavandatav tegevus ja sellega eeldatavalt kaasnev mõju kuulub nende tegevus- ja mõjuvaldkondade hulka, mille mõju on eksperdil õigus hinnata. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 15 lõige 4			
3.3	Kas ekspert on pädevatest isikutest moodustanud eksperdirühma, kui tema kvalifikatsioon ei ole kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamiseks piisav. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 14 lõige 4			
3.4	Kas kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise nõuete täitmise ja keskkonnamõju hindamise tulemuste eest vastutav isik ning eksperdirühma koosseis on keskkonnamõju hindamise programmis nimetatud. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 13 punkt 6			

Tabel 4. Keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalikustamise teade

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikunud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
4.1	Kas otsustaja on teatanud keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalikust väljapanekust ning avalikust arutelust 14 päeva jooksul programmi või aruande saamisest arvates: 1) väljaandes Ametlikud Teadaanded; 2) vähemalt ühes üleriigilise levikuga või vähemalt ühes kohaliku või maakondliku levikuga ajalehes; 3) muul viisil (tuleb nimetada). Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 2 ning § 21			
4.2	Kas otsustaja on teatanud keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalikust väljapanekust ning avalikust arutelust 14 päeva jooksul programmi või aruande saamisest arvates kirjalikult järgmistele isikutele: 1) maavalitsustele ja kohalike omavalitsuste üksustele, kelle territooriumi piiresse võib ulatuda kavandatavast tegevusest lähtuv keskkonnamõju; 2) keskkonnamõju hindamise järelevalvajale; 3) Keskkonnainspeksioonile; 4) kavandatava tegevusega eeldatavalt oluliselt mõjutatava kaitstava loodusobjekti valitsejale; 5) valitsusvälistele keskkonnaorganisatsioonidele neid ühendavate organisatsioonide kaudu; 6) kavandatava tegevuse ala ja selle naaberkinnisasjade omanikele; 7) muudele menetlusosalistele (tuleb nimetada). Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 3 ning § 21			
4.3	Kas keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalikustamise teated sisaldasid järgmisi andmeid: 1) arendaja ja otsustaja nimed ning nende kontaktisikute nimed ja kontaktandmed; 2) kavandatava tegevuse lühikirjeldus ja eesmärk; 3) programmi või aruande ja muude asjakohaste dokumentidega tutvumise aeg ja koht; 4) programmi või aruande kohta ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste esitamise tähtaeg ning viis; 5) programmi või aruande avaliku arutelu aeg ja koht. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 4 ning § 21			

Tabel 5. Keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalik väljapanek ning avalik arutelu

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikutud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
5.1	Kas otsustaja korraldatud keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avaliku väljapaneku kestus oli vähemalt 14 päeva. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 1 ja § 21 ning „Haldusmenetluse seaduse“ § 49 lõiked 1 ja 2			
5.2	Kas arendaja korraldas pärast keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalikku väljapanekut programmi või aruande avaliku arutelu. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 1 ja § 21			
5.3	Kas kõigil isikutel oli võimalus keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avaliku väljapaneku ning avaliku arutelu ajal tutvuda programmi või aruande ja muude asjakohaste dokumentidega (sh programmi ja aruandega otsustaja veebilehel programmi või aruande kohta ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste esitamise tähtaja lõpuni). Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõiked 5 ja 6 ning § 21			
5.4	Kas kõigil isikutel oli võimalus keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal esitada programmi või aruande kohta ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi ning saada neile vastuseid. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 5 ja § 21			
5.5	Kas keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalik arutelu toimus kohas, kus kavandatava tegevuse asukoha ning selle lähimbruse elanikel oli võimalik avalikul arutelul osaleda. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 16 lõige 5 ja § 21			
5.6	Kas keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalik arutelu on protokollitud. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 18 lõige 1 ja § 21 ja “Haldusmenetluse seaduse” § 45 lõige 5			

Tabel 6. Keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemuste arvestamine

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikutud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
6.1	Kas asutus, kellele keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande väljapaneku ajal esitati programmi või aruande kohta ettepanekuid, vastuväiteid või küsimusi, on edastanud need arendajale. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 17 lõige 1 ja § 21			
6.2	Kas ekspert või eksperdirühm eksperdi juhtimisel koos arendajaga on keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avaliku väljapaneku ning avaliku arutelu ajal programmi või aruande kohta tehtud ettepanekute ja vastuväidete alusel programmi või aruannet parandanud ja täiendanud. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 17 lõige 2 ja § 21			
6.3	Kas ekspert või eksperdirühm eksperdi juhtimisel koos arendajaga on selgitanud keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande kohta esitatud ettepanekute ja vastuväidete arvesse võtmist või põhjendanud arvestamata jätmist ning vastanud esitatud küsimustele. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 17 lõige 2 ja § 21			
6.4	Kas arendaja on keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande kohta ettepanekuid, vastuväiteid või küsimusi esitanud isikutele saatnud kirjaga ettepanekute ja vastuväidete arvestamise selgituse või arvestamata jätmise põhjenduse ning vastused küsimustele. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 17 lõige 3 ja § 21			

Tabel 7. Piiriülese keskkonnamõju hindamise erisus

Nr	Küsimus	A: Kas menetlus vastab seadusele?	B: Kas see, et menetlusel on rikutud kehtestatud nõudeid, võib mõjutada keskkonnamõju hindamise tulemusi? Hinnangu põhjendus	C: Arendaja, eksperdi või otsustaja kohustused keskkonnamõju hindamise aruande heaks kiitmata jätmise korral. Hinnangu põhjendus
7.1	Kui kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju, mis võib olla piiriülene, ja otsustaja on algatanud keskkonnamõju hindamise, siis kas otsustaja on sellest viivitamatult teatanud Keskkonnaministeeriumile. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 2			
7.2	Kui kavandatava tegevuse eeldatavalt oluline keskkonnamõju võib olla piiriülene või kui mõjutatav riik seda taotleb, kas Keskkonnaministeerium on saatnud mõjutatavale riigile keskkonnamõju hindamise algatamise teate koos kavandatava tegevuse kirjeldusega ning teabe kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasneva piiriülese keskkonnamõju hindamise kohta niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem, kui otsustaja on teatanud keskkonnamõju hindamise algatamisest Eesti Vabariigis. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 3			
7.3	Kui mõjutatav riik on teatanud oma soovist osaleda keskkonnamõju hindamises, kas talle on saadetud tegevusloa taotlus ning teave kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise ja tegevusloa taotluse menetlemise kohta, kui seda ei ole eelnevalt tehtud. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 4			
7.4	Kui mõjutatav riik on soovinud keskkonnamõju hindamises osaleda, kas Keskkonnaministeerium on edastanud talle keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande eelnõu niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem, kui algab programmi või aruande avalik väljapanek Eesti Vabariigis. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 5			
7.5	Kas mõjutatava riigi soovil on tema esindajal võimaldatud keskkonnamõju hindamise menetluses osaleda. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 6			

7.6	Kui mõjutatav riik on soovinud keskkonnamõju hindamises osaleda, kas Keskkonnaministeerium ja mõjutatav riik on alustanud konsultatsioone kavandatava tegevusega kaasneva keskkonnamõju ja selle leevendamise või vältimise meetmete asjus. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 6			
7.7	Kui mõjutatav riik on soovinud keskkonnamõju hindamises osaleda, kas Keskkonnaministeerium ja mõjutatav riik on leppinud kokku vajaliku korra ja konsultatsioonide reaalse ajakava, mõjutatava riigi avalikkuse ja teavitamise ning neile piisava aja andmise keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande kohta arvamuse avaldamiseks ning seda järginud. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 7			
7.8	Kui mõjutatav riik on soovinud keskkonnamõju hindamises osaleda, kas otsustaja on Keskkonnaministeeriumi viivimatult teavitanud piiriülese keskkonnamõjuga tegevuseks vajaliku tegevusloa andmisest või selle andmisest keeldumisest. Alus: „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse“ § 30 lõige 8			

Tabel 8. Koondhinnang

Nr	Menetluse osa	Hinnang	Märkus
1.	Keskkonnamõju hindamise algatamine		
2.	Keskkonnamõju hindamise algatamisest teatamine		
3.	Keskkonnamõju hindaja		
4.	Keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalikustamise teade		
5.	Keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avalik väljapanek ning avalik arutelu		
6.	Keskkonnamõju hindamise programmi ja aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemuste arvestamine		
7.	Piiriülese keskkonnamõju hindamise erisus		
Koondhinnang:			
Märkus:			
Keskkonnamõju hindamise järelvalvaja nimi ja allkiri:			
Kuupäev:			

122 **15.6 Keskkonnamõju hindamise aruande kvaliteedi hindamise kontroll-leht [18]**

Alljärgneva tabeli täitmisel annab KMH järelevalvaja järgmisi hinnanguid:

- 5 – informatsioon on küllaldane;
- 4 – infomatsioon on hea, kuid selles on väheseid puudusi, mis ei mõjuta keskkonnamõju hindamise tulemusi;
- 3 – informatsioon on rahuldav;
- 2 – informatsioon on ebapiisav, lünklik ja puudustega

Tabel 1. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete võimaluste kirjeldus

Nr	Küsimus (nii kavandatava tegevuse kui selle reaalsete alternatiivsete võimaluste, sh 0-alternatiivi, korral)	A: Kas küsimus on asjakohane. Hinnangu põhjendus	B: Kas küsimust on aruandes piisavalt käsitletud. Hinnangu põhjendus	C: Aruande täiendamise vajadus. Antud hinnangu põhjendus
1.1	Kas kavandatava tegevuse vajadus ja eesmärk on selgitatud.			
1.2	Kas tegevuse iseloom, ulatus, tegevuse ala ja elluviimise kava on kirjeldatud (sh ajakava, ehituse kestus, käitusaeg ning lõpetamise aeg; skeemid, kaardid jms).			
1.3	Kas ehitised (sh infrastruktuurid, liikluskoridorid), kaevetööde ulatus, seadmete mõõtmed, muldkehade ja korstnate kõrgus, kasutatavate materjalide iseloom ja kogus, transpordivahendite juurdepääs, vesi ja kanalisatsioon, jäätmekäitlus, elekter, telekommunikatsioonid jms on kindlaks määratud.			
1.4	Kas ehitus ja sellega seotud tegevus on kirjeldatud.			
1.5	Kas tegevusega seotud protsessid on kirjeldatud (näiteks tooraine tootmine, töötlemine, põllumajandus- ja metsandustööd, kaevetööd jms).			
1.6	Kas kõik tegevuse tulemusena tekkivad tooted on kirjeldatud (näiteks energia või vesi, elamud, transport, teenused, jaekaubandus, jäätmekäitlus jmt).			
1.7	Kas kasutatav tooraine ja energia on arvesse võetud: – ehitamisel; – käitlemisel; – lammutamisel.			
1.8	Kas tegevusega seotud transpordi maht ja/või muutused transpordiviisides on arvesse võetud (kõik võimalikud transpordiviisid, ka vee- ja raudteetransport): – ehitamisel; – käitlemisel; – lammutamisel.			

1.9	Kas tegevuse lõpetamisega seotud tööd (sh lammutustööd, kasutatud maa endisesse seisukorda viimine jne) on kirjeldatud.			
1.10	Kas kõik jäätmeliigid ja vedelheide ning nende ohtlikkus on määratud ja kogused selgitatud. Kas nende kogumine, käitlemine ja ladestamine on kirjeldatud. Kas jäätmete taas- ja korduskasutuse võimalusi on kaalutud (sh kasutamist energia tootmisel): – ehitamise ajal; – käitlemise ajal; – lammutamise ajal.			
1.11	Kas tekkiva gaasilise heite koostis, kogus ja ohtlikkus on määratud; kogumise, hoidmise, käitlemise, transpordi ja lõpp-ladestamise meetodid läbi mõeldud. Kas kõigi gaasiliste heitmete õhku viimise kohad (sh korstna kõrgus, gaasi liikumiskiirus ja temperatuur) on määratud ja kirjeldatud.			
1.12	Kas võimalikud vibratsiooni, müra, soojuse, valguse või elektromagnetilise kiirguse allikad on määratud.			
1.13	Kas jäätmete ja heidete koguste ja koostise määramise ja mõõtmise meetodid on kirjeldatud ning määramisega (sh määramatusega) seotud probleemid arvesse võetud.			
1.14	Kas kasutatavate, ladustatavate, käideldavate või toodetavate ohtlike ainete kogus on määratud: – ehitamisel; – käitlemisel; – lammutamisel.			
1.15	Kas tegevusega seotud inimeste migratsiooni, uue asustuse tekkimise jne kohta on märgitud inimeste arv ja muud iseloomustavad andmed.			
1.16	Kas töökohtade teke ja kadumine on arvesse võetud.			
1.17	Kas ajutiste ja alaliste töötajate majutamine, neile teenuste pakkumine ja nende transport on arvesse võetud.			
1.18	Kas võimalikud ohud ja riskid on arvesse võetud, õnnetuste vältimine läbi mõeldud ning hädaolukorras tegutsemise tegevuskava olemas.			

Tabel 2. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega mõjutatava keskkonna kirjeldus ning hinnang selle seisundile

Nr	Küsimus (nii kavandatava tegevuse kui selle reaalsete alternatiivsete võimaluste, sh 0-alternatiivi, korral)	A: Kas küsimus on asjakohane. Hinnangu põhjendus	B: Kas küsimust on aruandes piisavalt käsitletud. Hinnangu põhjendus	C: Aruande täiendamise vajadus. Antud hinnangu põhjendus
2.1	Kas tegevusega hõivatava ala ja selle lähiümbruse senist kasutust ja piirkonna elanikkonda ning maakasutust on kirjeldatud ning hinnatud (tiheasustusega alad, üksikud elumajad, kaubandus, tööstus, põllumajandus, puhkealad, maastike miljööväärus, kaitstavad loodusobjektid või Natura 2000 alad, määratud kasutusega alad, ehitised, infrastruktuurid jms).			
2.2	Kas tegevusega hõivatava ala ja ümbritseva piirkonna topograafia, geoloogia ja mullastik, selle eripära ja kasutamine on kirjeldatud ja hinnatud (mullastiku kvaliteedi stabiilsus ja erosioon, põllumajanduslik maakasutus ja kõlvikute kvaliteet).			
2.3	Kas tegevusega hõivatava ala ja lähipiirkonna taimestik, loomastik ja nende elupaigad on kirjeldatud, hinnatud ja vajaduse korral kaartidega illustreeritud.			
2.4	Kas liikide populatsioonid ja elupaikade omadused, mida tegevus võib mõjutada, samuti kõik kaitstavad alad ja liigid, on määratud ning hinnatud.			
2.5	Kas piirkonna veekeskond (voolu- ja seisuveed, põhjaveed, ranniku-, suudme- ja mereveed, äravoolu- ja kuivendusveed) on kirjeldatud ning vee kvaliteet hinnatud (sh vee kasutamine joogiveena, kalakasvatuseks, kalapüügiks, supluseks, navigatsiooniks, heitmete ärajuhtimiseks).			
2.6	Kas piirkonna kliima- ja meteoroloogilised tingimused ning õhu kvaliteet on kirjeldatud ning hinnatud.			
2.7	Kas olemasolev müra tase ning valgus-, soojus- ja elektromagnetiline kiirgus on kirjeldatud ning hinnatud.			
2.8	Kas piirkonna demograafilised, sotsiaalsed ja majanduslikud tingimused (nt tööhõive) on kirjeldatud ning hinnatud.			
2.9	Kas piirkonnas olevad materiaalsed väärtused, mida kavandatav tegevus võib mõjutada, on kirjeldatud ning hinnatud (k.a ehitised, muud struktuurid, maavarad, jms).			

2.10	Kas piirkonna arheoloogilised, ajaloolised, arhitektuurilised või muud kultuuriväärtused on kirjeldatud ja hinnatud.			
2.11	Kas on olemas või on kavandatud tegevusliike, mille mõju võib kumuleeruda kavandatava tegevuse mõjuga. Kas need on kirjeldatud ning hinnatud.			

Tabel 3. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva võimaliku keskkonnamõju prognoosimine

Nr	Küsimus (nii kavandatava tegevuse kui selle reaalsete alternatiivsete võimaluste, sh 0-alternatiivi, korral)	A: Kas küsimus on asjakohane. Hinnangu põhjendus	B: Kas küsimust on aruandes piisavalt käsitletud. Hinnangu põhjendus	C: Aruande täiendamise vajadus. Antud hinnangu põhjendus
3.1	Kas otsene mõju maakasutusele, maastiku kvaliteedile ja kinnisvarale on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.2	Kas otsene mõju pinnasele, sh mullastikule, ja maavaradele on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.3	Kas otsene mõju taimestikule, loomastikule ja nende elupaikadele on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.4	Kas otsene ja kaudne mõju Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.5	Kas otsene mõju hüdrogeoloogilisele keskkonnale ja veekogude vee kvaliteedile on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.6	Kas otsene mõju välisõhu kvaliteedile ja kliimale on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.7	Kas tegevusega kaasnev müra ja vibratsioon on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.8	Kas otsene mõju valgusele, soojusele või elektromagnetilisele kiirgusele on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.9	Kas otsene mõju materiaalsetele väärtustele ja taastumatutele loodusvaradele (fossiilsetele kütustele, mineraalidele) on kirjeldatud ja, kus mõistlik, ka mõõdetud.			
3.10	Kas otsene mõju kultuuripärandile on kirjeldatud.			
3.11	Kas otsene mõju demograafilisele, sotsiaalsele ning majanduslikule olukorrale on kirjeldatud, kus vajalik mõõdetud.			
3.12	Kas otsene ja kaudne mõju inimese tervisele ja heaolule on kirjeldatud ja, kus asjakohane, ka mõõdetud (nt mõju tervisele, mida põhjustab toksiliste ainete heide keskkonda, kavandatava tegevusega kaasnevad terviseriskid, vähekaitstud inimgruppide terviseriskid jms).			

3.13	Kas kaudne mõju kõigile eespool esitatud keskkonnaaspektidele on määratud ning, kus asjakohane, ka mõõdetud (nt mõju loomastikule, taimestikule või nende elupaikadele ning arheoloogilistele muististele, mida tekitab mulla-, vee- või õhureostus; mõju looduskeskkonnale, mida põhjustab demograafilise, majandusliku või sotsiaalse olukorra muutus jne).			
3.14	Kas on kirjeldatud tegevuse ajutine ja lühiajaline mõju: – ehituse ajal; – käitlemise ajal; – lammutuse ajal.			
3.15	Kas ehituse, käitlemise või likvideerimise faasis ilmnev püsiv mõju keskkonnale on kirjeldatud.			
3.16	Kas tegevuse elutsükli ajal ilmnev või saasteainete kuhjumisest põhjustatud pikaajaline mõju keskkonnale on kirjeldatud.			
3.17	Kas hädaolukordade tagajärjel tekkiv mõju on kirjeldatud ja, kus vajalik, ka mõõdetud.			
3.18	Kas põhiprotsessi abitööde mõju on kirjeldatud (abitööd on osa kavandatavast tegevusest, mis toimuvad tavaliselt põhiprotsessidest eraldi, nt juurdepääsuteede ja infrastruktuuri rajamine, transpordivõod, energia tootmine ja -varustus, jäätmete ja heite ärastus jne).			
3.19	Kas kõikide keskkonnaaspektide muutusi tulevikus 0-alternatiivi korral on kirjeldatud.			
3.20	Kas tegevuse ning olemasolevate või teiste kavandatud tegevusliikide kumulatiivne mõju on kirjeldatud.			
3.21	Kas mõju ruumiline ulatus, kestus, sagedus, pöördumus ja tõenäosus on määratud ja selgitatud.			
3.22	Kas mõju prognoosimiseks kasutatud meetodid on kirjeldatud ja nende valik põhjendatud, tekkinud probleemid ja määratud tulemused kajastatud.			
3.23	Kas aruanne kajastab mõju prognoosimiseks kasutatud andmete lünklikkust ja selle mõju tulemustele.			
3.24	Kas positiivset mõju on kirjeldatud samamoodi kui negatiivset.			

Tabel 4. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega kaasneva keskkonnamõju hindamine ja negatiivse keskkonnamõju leevendamise võimalused

Nr	Küsimus (nii kavandatava tegevuse kui selle reaalse alternatiivsete võimaluste, sh 0-alternatiivi, korral)	A: Kas küsimus on asjakohane. Hinnangu põhjendus	B: Kas küsimust on aruandes piisavalt käsitletud. Hinnangu põhjendus	C: Aruande täiendamise vajadus. Antud hinnangu põhjendus
4.1	Kas iga mõju olulisuse ja tähtsuse hindamise alused on selgelt kirjeldatud (sh lähtuvalt õigusnõuetest, mõjutatavate inimeste, loodusvarade või muude mõjutatavate objektide hulgast, sihtrühma tähtsusest ja/või tundlikkusest jne).			
4.2	Kas iga mõju olulisust on selgelt kirjeldatud ja põhjendatud.			
4.3	Kas iga mõju käsitlemise detailsus vastab tema tähtsusele arendusotsuse tegemise seisukohast.			
4.4	Kas ressursside kasutamise efektiivsust on hinnatud.			
4.5	Kas säästva arengu põhimõtteid on arvestatud.			
4.6	Kas iga negatiivse mõju vältimiseks või minimeerimiseks on pakutud sobiv meede ja kas meetme valik on põhjendatud.			
4.7	Kui negatiivse mõju vältimine või minimeerimine pole otstarbekas või võimalik, siis kas see on piisavalt põhjendatud.			
4.8	Kas leevendusmeetmete rakendamisega kaasnev mõju vähenemine on piisavalt selgitatud.			
4.9	Kas on kirjeldatud ja hinnatud jääkmõju, pärast kõigi leevendusmeetmete rakendamist.			
4.10	Kui leevendusmeetme rakendamise tulemus pole selge, kas aruanne kajastab seda.			
4.11	Kas pakutud leevendusmeetmetel on negatiivset mõju.			

Tabel 5. Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivide võrdlus

Nr	Küsimus (nii kavandatava tegevuse kui selle reaalsete alternatiivsete võimaluste, sh 0-alternatiivi, korral)	A: Kas küsimus on asjakohane. Hinnangu põhjendus	B: Kas küsimust on aruandes piisavalt käsitletud. Hinnangu põhjendus	C: Aruande täiendamise vajadus. Antud hinnangu põhjendus
5.1	Kas alternatiivsed võimalused on reaalsed.			
5.2	Kas kõikide reaalsete alternatiivsete võimaluste (sh 0-alternatiivi) keskkonnamõju on võrreldud kavandatava tegevuse keskkonnamõjuga.			
5.3	Kas on esitatud alternatiivide paremusjärjestus.			
5.4	Kas põhikaalutlused kavandatava tegevuse valikuks on esitatud, k.a valiku keskkonnakaalutlused.			

Tabel 6. Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral korraldatud konsultatsioonide tulemuste kohta

Nr	Küsimus (nii kavandatava tegevuse kui selle reaalsete alternatiivsete võimaluste, sh 0-alternatiivi, korral)	A: Kas küsimus on asjakohane. Hinnangu põhjendus	B: Kas küsimust on aruandes piisavalt käsitletud. Hinnangu põhjendus	C: Aruande täiendamise vajadus. Antud hinnangu põhjendus
6.1	Kas on esitatud keskkonnamõju hindamise tulemuste kokkuvõte.			
6.2	Kas on esitatud avalikkuse kaasamise ülevaade.			
6.3	Kas on esitatud riikidevaheliste konsultatsioonide ülevaade.			
6.4	Kas on esitatud aruande kõikide osade kokkuvõte, mis annab kavandatava tegevuse, selle mõju ja mõju vältimise või minimeerimise võimaluste ammendava ülevaate.			
6.5	Kas kokkuvõtte ülesehitus on selge ja keel üldarusaadav.			

Tabel 7. Keskkonnamõju hindamise aruande lisad, vormistus ja esituse kvaliteet

Nr	Küsimus	Kas on olemas / aruande täiendamise vajadus.
7.1	Kas on esitatud teave keskkonnamõju hindamisel kasutatud allikate kohta.	
7.2	Kas aruande kohta esitatud ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi on aruandes käsitletud ja kas need on aruandele lisatud. Kas on lisatud ka nende esitajatele saadetud kirjade koopiad, milles selgitatakse aruande kohta esitatud ettepanekute ja vastuväidete arvesse võtmist, põhjendatakse arvestamata jätmist ning vastatakse küsimustele.	
7.3	Kas avaliku arutelu protokoll on aruandele lisatud.	
7.4	Kas kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste ala skeem ja kaart on aruandele lisatud.	
7.5	Kas aruandel on muud asjakohased ja vajalikud lisad.	

Tabel 8. Koondhinnang

Nr	Aruande	Hinnang	Märkus
1.	Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete võimaluste kirjeldus		
2.	Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega mõjutatava keskkonna kirjeldus ning hinnang selle seisundile		
3.	Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva võimaliku keskkonnamõju prognoosimine		
4.	Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega kaasneva keskkonnamõju hindamine ja negatiivse keskkonnamõju leevendamise võimalused		
5.	Kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivide võrdlus		
6.	Ülevaade keskkonnamõju hindamise, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral korraldatud konsultatsioonide tulemuste kohta		
7.	Keskkonnamõju hindamise aruande lisad, vormistus ja esituse kvaliteet		

Koondhinnang:

Märkus:

Keskkonnamõju hindamise järelevalvaja nimi ja allkiri:

Kuupäev:

15.7 Kasulikud aadressid

Keskkonnaministeerium (kui otsustaja või KMH järelevalvaja on keskkonnaminister):

Keskkonnakorralduse ja -tehnoloogiaosakond

Narva mnt 7a, Tallinn

Osakonnajuhataja tel: 6 262 971

<http://www.envir.ee/28627>

Maakondlikud keskkonnateenistused:

Harjumaa keskkonnateenistus	http://www.harju.envir.ee
Hiiumaa	http://www.hiiukt.ee
Ida-Virumaa	http://www.envir.ee/idavirumaa
Jõgevamaa	http://www.jogeva.envir.ee
Järvamaa	http://www.jarva.envir.ee
Läänemaa	http://www.laane.envir.ee
Lääne-Virumaa	http://l-viru.envir.ee
Põlvamaa	http://www.polva.envir.ee
Pärnumaa	http://www.parnu.envir.ee
Raplamaa	http://rapla.envir.ee
Saaremaa	http://www.saare.envir.ee
Tartumaa	http://www.tartu.envir.ee
Valgamaa	http://www.valga.envir.ee
Viljandimaa	http://www.viljandi.envir.ee
Võrumaa	http://www.tsolk.ee

Litsentseeritud eksperdid

Ekspertide nimekiri ja nende tegevusvaldkonnad: <http://www.envir.ee/145686>

16 Viidatud allikad

1. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus, RT I 2005, 15, 87.
2. Council Directive 85/337/EEC of 27 June 1985 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment.
3. Council Directive 97/11/EC of 3 March 1997 amending Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment.
4. European Council Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment.
5. European Council Directive 92/43/EEC on the conservation of European habitats and habitats of species.
6. Looduskaitse seadus, RT I 2004, 38, 258.
7. Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon, RT II, 01.01.1994, 41.
8. Decision VI/7 of the COP 6 of Convention on Biological Diversity on the Identification, monitoring, indicators and assessments, <http://www.biodiv.org/decisions/default.aspx?m=COP-06&id=7181&lg=0>.
9. Slootweg, R., Kollhoff, A., Verheem, R., Höft, R., ed. *Biodiversity in EIA and SEA. Background Document to CBD Decision VIII/28: Voluntary Guidelines on Biodiversity-Inclusive Impact Assessment*. 2006, Commission for Environmental Assessment, The Netherlands. 79 lk.
10. Haldusmenetluse seadus, RT I 2001, 58, 354.
11. Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjades otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, RT II 2001, 18, 89.
12. Directive 2003/35/EC of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 providing for public participation in respect of the drawing up of certain plans and programmes relating to the environment and amending with regard to public participation and access to justice Council Directives 85/337/EEC and 96/61/EC
13. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the European Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_143/l_14320040430en00560075.pdf
14. Keskkonnastutuse seaduse eelnõu. 14.12.2006. http://eoigus.just.ee/?act=6&subact=1&OTSIDOC_W=106466.
15. Piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsioon, RT II 2000, 28, 169.
16. *EIA and Transport Infrastructure. Position Paper*. 2006, Justice and Environment. 7 lk.
17. *Guidance document on Article 6(4) of the Habitats Directive 92/43/EEC*. January 2007: European Commission. 30 lk.
18. Keskkonnaministri käskkiri 17. veebruarist 2006 nr 171 "Keskkonnamõju hindamise aruan-de kvaliteedi ja keskkonnamõju hindamise menetluse kontrollimise juhend".
19. Peterson, K., *Keskkonnamõju hindamise valikuuring. Ülevaade keskkonnamõju hindamise praktikast Eestis*, K. Peterson, koost. 2006, Säästva Eesti Instituut, SEI väljaanne nr 9: Tallinn, lk 34–129.

20. *Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust, täpsustatud loetelu. Vabariigi Valitsuse 29. augusti 2005. a määrus nr 224.*
21. *Natura 2000 alasiliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise metoodilised juhised. 2005: Keskkonnaministeerium. 74 lk.*
22. *Juhendmaterjal Espoo konventsiooni rakendamise kohta. 2003, Tallinn: Keskkonnaministeerium. 44 lk.*
23. *Guidance on EIA. Scoping. 2001: European Commission.*
24. Pöder, T., *Keskkonnamõju ja keskkonnariski hindamine. Käsiraamat. 2005, Tallinn: Keskkonnaministeerium. 125 lk.*
25. *Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 rakendamiseks Eestis. Koostaja K. Peterson. 2006, SEI Tallinn, Phare programm: Tallinn. 58 lk.*
26. *Guidance on EIA. EIS Review. 2001: European Commission.*
27. Riigikontroll, *Turbavarude kasutamine. Kontrolliaruanne nr OSIV-2-6/05/71 14.07.2005.*
28. *Guidance on EIA. Screening. 2001: European Commission.*